

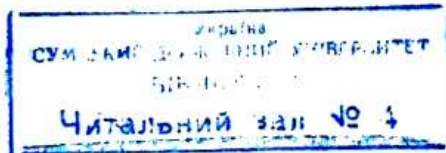
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

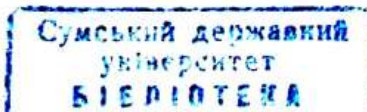
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
СПІВРОБІТНИКІВ, АСПИРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
„ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ”,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ДНЮ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА 60-РІЧЧЮ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

(21-25 квітня 2008 р.)

ТОМ 2

Суми
Вид-во СумДУ
2008

УДК [330.34 + 330.336] (063)

Тези доповідей науково-технічної конференції викладачів,
співробітників, аспірантів та студентів

Збірник об'єднує тези доповідей науково-технічної конференції за
результатами науково-дослідної роботи викладачів, співробітників,
аспірантів та студентів Сумського державного університету.

Суспільні науки. Економіка. Екологія.

Сумський державний університет, 2008

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВНУТРІШНЬОВІДОМЧИХ РОЗРАХУНКІВ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

*студент Мироненко Т.М.
(наук. керівник ст. викл. Лисиця В.І.)*

Сьогодні актуальною темою є організація внутрішньовідомчих розрахунків органів Пенсійного фонду. Процес його становлення та впорядкування руху коштів державного пенсійного забезпечення був складним і супроводжувався не завжди вдалим рішеннями. Порядок здійснення внутрішньовідомчих розрахунків у системі органів Фонду на сучасному етапі можна вважати оптимальним. Він включає такі позитивні моменти:

- об'єднання в одному банку коштів усіх територіальних органів ПФУ та центрального апарату, а також розрахунків Фонду з підприємствами поштового зв'язку, що значною мірою підвищило раціональність їх використання;

- рух коштів за маршрутом «район <-> область <-> центр» дає змогу здійснювати перерозподіл коштів державного пенсійного забезпечення у межах розрахованої потреби на всій території України;

- передача органам ПФУ функцій з призначення та виплати пенсій і допомоги дала можливість зосередити кошти в межах Фонду, а також здійснювати безпосередній контакт з пенсіонерами.

Унікальність процесів фінансування органів Пенсійного фонду України при виконанні його бюджету полягає в тому, що:

- зважаючи на позабюджетний статус коштів ПФУ, фінансування йот органів здійснюють за відомчою підпорядкованістю через розпорядників коштів;

- кошти Пенсійного фонду зараховують на Єдиний казначейський рахунок у Держказначействі на центральному рівні і зберігають на окремих рахунках територіальних органів у ВАТ «Ощадбанк».

Внутрішньовідомчі розрахунки між органами Пенсійного фонду України можна розподілити у спосіб:

- 1) за маршрутами: «район <-> область» та «область <-> центр»;
- 2) за етапами виконання бюджету Пенсійного фонду України: виконання дохідної та видаткової частин бюджету.

Для обліку дохідної частини внутрішньовідомчих розрахунків за маршрутом «район <-> область» призначений субрахунок 197 «Розрахунки головних управлінь ПФ з управліннями в районах, містах, районах міст», а за маршрутом «область <-> центр» – субрахунок 194 «Розрахунки головних управлінь з Пенсійним фондом України».

Субрахунок 197 «Розрахунки головних управлінь ПФ з управліннями в районах, містах, районах міст» призначений для обліку операцій щоденного перерахування коштів обов'язкових платежів (договірне списання) з рахунків управлінь Фонду в районах, містах та районах міст на рахунок головного управління Пенсійного фонду в АР Крим, областях та містах Києві й Севастополі. Його використовують як в управліннях ПФУ районного рівня, так і в головних управліннях.

На субрахунку 194 «Розрахунки головних управлінь з Пенсійним фондом України» ведуть облік операцій розрахунків з перерахування центральному апарату коштів обов'язкових платежів, накопичених на обласному рівні (головними управліннями ПФУ в АР Крим, областях та містах Києві й Севастополі).

Виконання видаткової частини бюджету пов'язане з бюджетним фінансуванням підвідомчих органів. Такі операції виділення коштів для виплати пенсій і допомоги та на утримання апарату управління обліковують:

- за маршрутом «центр <-> область» на субрахунку 194 «Розрахунки головних управлінь з Пенсійним фондом України»;
- за маршрутом «область <-> район» на субрахунку 195 «Розрахунки по фінансуванню виплати пенсій та інших витрат».

Кошти виділяють з центрального апарату єдиною сумою, до складу якої входять кошти з власних джерел, із загальнодержавного бюджету та з інших джерел, передбачених бюджетом.

Отже, головне управління розподіляє отримані кошти пенсійного забезпечення між підлеглими йому управліннями в районах, містах та районах у містах. Для цього використовують спеціальний субрахунок 195 «Розрахунки по фінансуванню виплати пенсій та інших витрат», який застосовують як на районному, так і на обласному рівнях.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВІДОБРАЖЕННЯ ГУДВІЛУ В ОБЛІКУ

*студенти Турчина Ю.І., Славко О.Г.
(наук. керівник ст. викл. Лисиця В.І.)*

Характерною рисою сучасної економіки є зростання ролі інтелектуального капіталу. В результаті спостерігається тенденція збільшення розриву між ринковою і балансовою вартістю капіталу підприємств, що призводить до появи особливої економічної та бухгалтерської категорії – гудвілу.

Досліджувана категорія ввійшла в облік в 1891 р., коли англійський бухгалтер Ф.Мор вперше запропонував оцінювати гудвіл виходячи з розміру генерованих ним додаткових доходів. А разом з нею виникли проблеми, що залишаються актуальними і сьогодні – оцінка гудвілу та відображення його в обліку та звітності, визнання гудвілу активом, його амортизація.

Питанням сутності, визнання, оцінки, відображення в обліку гудвілу присвячено праці Г.Уманців, С.Голова, М. Могилової, В.Ковальова, Я.Соколова, М.Пятова, І.Павлюка та ін. У своїх дослідженнях вчені розкрили сутність гудвілу, відобразили основні підходи до відображення його в обліку на основі історичного досвіду, вітчизняної і зарубіжної практики. Проте зазначені вище облікові проблеми залишаються не вирішеними до кінця.

В економічній літературі гудвіл трактують як сукупність нематеріальних чинників, наявність яких забезпечує конкурентні переваги для підприємств і дає можливість отримувати додатковий дохід. До основних складових гудвілу належать технології, ноу-хау, фірмові найменування, компетенція та знання персоналу, бази даних, ділова репутація, зв'язки зі споживачами, тобто інтелектуальний капітал. В обліково-аналітичній системі гудвіл визначається як перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання.

В сучасній міжнародній та вітчизняній обліковій практиці відображається лише придбаний гудвіл, який набуває ознак активу з можливістю його достовірної оцінки лише в разі придбання підприємства як цілісного майнового комплексу. Відповідно до діючого законодавства, можливе також відображення гудвілу при

консолідації звітності та приватизації підприємств державної та комунальної форм власності. Внутрішньо створений гудвіл активом не визнається і в обліку не відображається. Проте позитивний внутрішній гудвіл опосередковано впливає на показники фінансового стану, а відповідно — на рішення інвесторів і кредиторів підприємства.

Аналіз світової практики свідчить про такі можливі підходи до відображення гудвілу, як активу, в системі бухгалтерського обліку:

1. капіталізація гудвілу і відображення його в балансі як нематеріального активу довгострокового використання;

2. фіксування гудвілу в обліку з наступним списанням за рахунок різних джерел.

Перший підхід передбачає капіталізацію гудвілу з амортизацією або без амортизації. Згідно з чинним законодавством в сучасній обліковій практиці найбільшого поширення набув перший варіант, тобто капіталізація гудвілу з подальшою амортизацією.

Згідно з другим варіантом першого підходу гудвіл обліковується як постійний актив, що не амортизується. При цьому можливе періодичне тестування гудвілу на предмет знецінення.

Згідно з другим підходом, гудвіл не визнається активом, а витрати на його придбання списуються за рахунок певних джерел, зокрема:

– в міжнародній практиці використовується варіант одноразового списання гудвілу за рахунок зменшення капіталу власників. На сьогодні в Україні він дієвий щодо гудвілу при приватизації (корпоратизації).

– в окремих випадках можливе одноразове списання гудвілу в складі витрат звітного періоду чи інших складових власного капіталу. В Україні цей варіант використовується в разі виявлення невідповідності сплаченої за гудвіл суми вигодам, на які розраховувало підприємство. Проте в чинному законодавстві не регламентовано порядок такого списання.

Таким чином можна стверджувати, що у вітчизняній та міжнародній практиці існує достатньо широка варіативність обліку гудвілу. Проте до сих пір відсутній національний стандарт, який би визначав особливості оцінки вартості гудвілу та розкривав методологічні засади проведення такої оцінки в обліково-аналітичній системі підприємства. Тому розв'язання проблем відображення гудвілу в обліку доцільно здійснювати на законодавчому рівні.

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА Й РЕЗЕРВИ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*студент Яременко Н.П.
(наук. керівник ас. Шевченко Т.І.)*

Період переходу економіки України до ринкових відносин супроводжується кризою неплатежів, господарською взаємною заборгованістю, накопиченням боргів. Одним з механізмів правового захисту від таких проблем є процедура банкрутства. З однієї сторони, банкрутство дозволяє „відсіювати" неефективні підприємства, а з другої – сприяє оздоровленню господарюючих суб'єктів, що опинилися в тимчасових фінансових складнощах.

В Україні поняття "банкрутство" неминуче ототожнюється з таким негативними явищами, як перерозподіл власності, корпоративні конфлікти, ухилення від сплати податків, невиклата зарплатні тощо.

Поняття банкрутства характеризується різними його видами. У законодавчій і фінансовій практиці виділяють такі види банкрутства підприємств: реальне, навмисне, технічне та фіктивне.

Одна з перших ознак руху до банкрутства – спад прибутковості підприємства нижче за вартість її капіталу.

Банкрутство є, як правило, наслідком спільної дії внутрішніх і зовнішніх факторів. Практика показує, що руйнування суб'єктів господарювання на 1/3 пов'язано з зовнішніми факторами і на 2/3 – із внутрішніми. Саме необґрунтована економічна політика уряду, некеровані інфляційні процеси, тотальна економічна криза, політична нестабільність суспільства, спад ділової активності в економіці найбільш впливають на результати діяльності підприємств передовсім через недосконалість законодавчої бази. На сучасному етапі дуже уповільнився розвиток науки і техніки знов-таки через глибоку кризу в інвестиційній сфері. Низький рівень інтегрованості вітчизняної економіки, неефективне використання зарубіжного капіталу, різке погіршення кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків спричиняють помітні симптоми банкрутства в багатьох підприємствах України.

Типовими наслідками впливу названих причин та факторів на фінансово-господарський стан підприємства є: утрата клієнтів та покупців готової продукції; зменшення кількості замовлень та

контрактів з продажу продукції; неритмічність виробництва, неповне завантаження потужностей; зростання собівартості та різке зниження продуктивності праці; збільшення розміру неліквідних оборотних засобів та наявність понаднормових запасів; виникнення внутрішньовиробничих конфліктів та збільшення плинності кадрів; зростання тиску на ціни; суттєве зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.

Головним критерієм визнання підприємства банкрутом є його неспроможність вчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями. Тому для визначення стану банкрутства підприємства використовують фінансово-економічні показники і коефіцієнти.

Які заходи необхідно здійснити в першу чергу для фінансового оздоровлення українських підприємств?

По-перше, необхідно створити єдину базу даних підприємств, у якій чітко зазначити розмір їх кредиторської і дебіторської заборгованості. По-друге, знизити рівень дебіторської заборгованості, що підвищить інвестиційну привабливість підприємств. Третім заходом може бути реалізація плану санації, що передбачає створення нових робочих місць.

Ефективна система запобігання банкрутства повинна забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток цілісної соціально-економічної макроекономічної системи, спрямованої на забезпечення максимізації добробуту населення.

Для того, щоб, так би мовити, і вовки (кредитори) були ситі, і вівці (боржник) цілі доцільно використовувати такі основні процедури запобігання банкрутству підприємств: санація, контролінг, санаційний аудит, або застосовувати ліквідаційну процедуру.

При практичному здійсненні банкрутства витікають певні проблеми у зв'язку з недосконалістю законодавства про банкрутство. Щоб уникнути цих проблем, законодавство необхідно постійно коригувати за умови суттєвої зміни економічного середовища.

Я вважаю, що банкрутство як економічна категорія – це інструмент, що дозволяє підприємству знаходити шляхи відновлення платоспроможності після того, як воно опинилося в ситуації нездатності виконувати свої зобов'язання. Процедура банкрутства якраз і спрямована на те, щоб боржник мав змогу розв'язати проблеми, які штовхнули його до скрути.

ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

*студент Білопільська О.О.
(наук. керівник Савченко К.В.)*

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічного значення, від реалізації якого залежить соціально-економічний розвиток національної економіки.

До ключових факторів інвестиційного клімату необхідно віднести:

1) політико-правові (особливості законодавства, що стосується інвестування, ступінь його стабільності, загальна політична ситуація, рівень довіри до країни у світі, ефективність роботи управлінського апарату та інші);

2) економічні (економічна стабільність, темпи інфляції, стабільність і конвертованість національної валюти, послідовність податкової і грошової політики, рівень розвитку інфраструктури, зокрема фінансово-кредитних установ, тощо);

3) соціально-культурні (економічна культура, ділове середовище, ступінь ринкової свідомості, менталітет, місцеві звичаї та інші).

Практика свідчить, що в Україні як на державному, так і на локальному рівні, існують значні проблеми з реалізацією майже всіх зазначених факторів.

Заходами щодо подальшого покращення інвестиційного клімату в Україні з урахуванням цього мають стати:

1) завершення формування адекватної світовим тенденціям нормативно-правової бази;

2) досягнення політичної стабільності;

3) подальше реформування податкової системи у напрямку стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності;

4) інвестиційно орієнтована трансформація фінансово-кредитної системи, зокрема, створення небанківських фінансових установ, особливо лізингових і страхових компаній, венчурних фондів;

5) сприяння розвитку відповідних інститутів фондового ринку;

6) стимулювання залучення інвестицій у науково-технічну та інноваційну діяльність;

7) реформування бюджетної системи в напрямку концентрації зусиль на фінансуванні інвестицій та зростання при цьому ролі місцевих бюджетів.

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

*студент Васи́левська І.В.
(наук. керівник доц. Мельник О.І.)*

Посилення впливу грошово-кредитних важелів на інвестиційні процеси в українській економіці зумовлена не тільки хронічною розбалансованістю грошового ринку, де пропозиція позичкового капіталу істотно відстає від попиту, наслідком чого є дефіцит інвестиційних ресурсів, а й досить суперечливими тенденціями в грошово-кредитній сфері, що поглиблюють ці диспропорції і негативно позначаються на інвестиційних процесах. Другорядністю операцій рефінансування у грошово-кредитній політиці зумовлюється домінуванням валютних інтервенцій Національного банку України, які залишаються основним каналом наповнення грошового ринку.

Зараз дедалі активніше обговорюється питання про поступовий перехід до плаваючого курсу та режиму інфляційного таргетування. Успішне здійснення цього переходу неможливе без вирішення проблеми підвищення ролі операцій рефінансування.

Дослідження проблеми активізації ролі грошово-кредитних важелів у стимулюванні інвестиційних процесів дає висновок:

- враховуючи наявні перекося на кредитному ринку у бік споживчої спрямованості кредитних вкладень, необхідно задіяти додаткові заходи контролю за динамікою внутрішнього кредиту, і особливо за його структурою, оскільки переорієнтація кредитної політики банків на потреби домогосподарств і уповільнення кредитування інвестиційних потреб суб'єктів господарювання може негативно позначитися на фінансуванні інвестиційного попиту українських підприємств;

- враховуючи динаміку попиту на валютні кредити, унаслідок чого банки активізують запозичення на зовнішніх ринках, посилюватиметься розбалансованість фінансового ринку та підвищуватимуться ризики доларизації економіки, що ускладнюватиме ефективну реалізацію грошово-кредитної політики; у такій ситуації необхідно підвищувати роль кредитного каналу грошової пропозиції, а також знижувати доларизацію кредитного ринку;

- необхідно сприяти розвитку альтернативних фінансових інструментів мобілізації заощаджень населення як альтернативи банківським депозитам та інвестиціям у спекулятивне придбання нерухомості.

ПРОБЛЕМИ ГОТІВКОВОГО ОБІГУ

студент Шнітке Я.Ю.
(наук. керівник доц. Зайцев О.В.)

Для аналізу грошової системи в сучасних умовах, хотілось би спочатку поринути в історію. Як відомо, розвиток цій системи починається з біметалізму або системи «подвійної валюти», що виник в часи феодалізму. Золото та срібло були загальним еквівалентом торгової політики. Але ця система не була досконалою та зручною, тому ж спів відношення між вдми металами різко змінювалось. Наприклад в кінці XVII століття 1:14,9 (на сьогодні 1:52,9), це означало, що золото більш вигідніше в платіжному плані, ніж срібло. Тому останнє вилучалось з обігу та за кордоном обмінювалось на золото. Тому з знеціненням срібла грошова політика переходить до монометалізму (1 метал). Срібний монометалізм був в Росії, Голландії. Англія перша зробила перехід до золотого монометалізму на кінці XVIII - початку XIX ст., далі цю систему перейняли Німеччина, Швеція, Франція, Австрія, Росія, Японія і в 1900 р. США. Після I світової війни - інфляція, надмірна емісія грошей, товарний дефіцит, здійснюються грошові реформи (1924-1929 рр.) – золотозливковий та золотодевізний стандарт. Після II світової війни найбільш стійкими вважаються стерлінговий та доларовий валютні блоки (Великобританія та США). Така система пройшла через девальвацію (при 1967-1971 рр.). Вважається що англійський фунт стерлінгів - це найміцніша валюта, а американський долар – світовим у використанні (в Україні понад третина валюти в обігу долари, біля 30-40%). В 2002р. з'явилась ще одна міжнародна валюта – євро – національна валюта 12 країн Євросоюзу (Бельгія, Німеччина, Іспанія, Франція, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Фінляндія, Австрія, Греція, нині 27), що зараз стала також провідною в грошовому обігу. Україна ж має свою валюту, але орієнтується на керований плаваючий курс долара, фунта стерлінга та євро. В нашій країні ще багато сфер діяльності, які потребують покращення (фінансова, грошова політика). Але б мені хотілось би розглянути проблеми готівкового обігу: 1) недосконалість механізмів розрахунково-касового обслуговування (біля половини обсягів готівки обробляються в системі Національного банку у ручному режимі за допомогою таких лічильників, що 90% з яких морально застарілі, що призводить щодо періодичного накопичення залишків не перерахованої готівки в територіальних управліннях 0,5-1 рік, а Центральному сховищі - до 2 років, коли в ЦБ зарубіжних країнах 5-15 днів). 2) висока вартість витрат банків на зберігання, транспортування, охорону та інше. 3) недостатньо розвинений ринок інкасації і перевезення цінностей, надання послуг з охорони цих цінностей. 4) недосконалість законодавства щодо питань готівкових розрахунків в сучасній економіці (через це з'являється тіньова політика, готівка, що проходить через банківську систему України становить 15%, коли в зарубіжних країнах 90-100%). 5) погіршення якості банкнот в обігу за ознаками зношення. 6) збільшення кількості фальшивих банкнот, протягом 2007 р. банки України вилучили з обігу понад 33 тис. підробок національної валюти на суму більш ніж 157 тис. грн., доларів США понад 67 тис. дол., понад 9,3 тис. євро.

ВПЛИВ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ДОВГОСТРОКОВУ ВЗАЄМОДІЮ З НАСЕЛЕННЯМ

*студент Хоменко Л.М.
(наук. керівник доц. Зайцев О.В.)*

Одним із важливих напрямків банківського кредитування в ринкових умовах є довгострокове кредитування населення. Кредит забезпечує безперервність процесу кругообігу основного та оборотного капіталу у населення; прискорює процеси реалізації товарів і послуг; стимулює підвищення платоспроможного попиту на товари та послуги.

Довгостроковий кредит сприяє більш повному задоволенню потреб населення, породжує нові потреби, що активно впливають на зростання суспільного виробництва товарів і надання послуг населення, кредит зміцнює фінансову базу населення, стимулює розвиток малого підприємництва.

Останніми роками інтенсивно розвивається банківське довгострокове кредитування населення. Так, за 2004-2006 роки портфель довгострокових кредитів, наданих банками фізичним особам, збільшився майже в п'ять разів.

Однак в умовах ринку довгострокове кредитування населення перебуває на початковій стадії свого розвитку. Так у 2005 р., на який припадає найактивніше зростання доходів, населення України як за рівнем доходу, так і за рівнем заощаджень, не досягло рівня доходів російських громадян у 2002 році. А заощадження українців у 2005 році були більш як утричі меншими за рівень заощаджень північних сусідів.

В умовах ринкової економіки сфера застосування довгострокового кредиту розширюється. Тому є необхідністю стимулювання кредитом витрати в "людський капітал". Це кредитування витрат населення на освіту, оздоровчі заходи, відпочинок тощо. В сучасних умовах структура витрат населення в Україні непродуктивна. У своїй більшості населення здійснює їх на продукти харчування та оплату комунальних послуг. Можна сказати, що населення, відмовляючи собі в задоволенні інших потреб, витрачає більшість своїх коштів на поточне.

Позитивного ефекту набуває кредитування витрат населення на купівлю товарів тривалого користування. Однак, внаслідок зазначених вище причин, сума доходів, що залишається, не дає можливості купувати товари тривалого користування за власні кошти.

Протягом останніх років обсяги заощаджень постійно зростають, що спонукає населення шукати напрями їх розміщення. Один із таких варіантів – покласти кошти на депозит.

Так, згідно статистичними даними у 2005 році значну частину коштів громадяни заощадили у формі фінансових активів. На відміну від населення розвинутих країн, включаючи Росію, українське населення, не маючи альтернативи, більшу частину заощаджень розмістило на депозитах. При цьому населення несе в банки незначні суми на нетривалий термін для тимчасового накопичення.

Українське населення довіряє депозитам. Хоча деякі види депозитів навіть не забезпечують збереження вартості (відсоткова ставка них час за рівень інфляції), не кажучи вже про примноження заощаджень.

Виникають певні проблеми при взаємодії банків з населенням. Це пов'язано з такими чинниками: вітчизняні банки надають недостатню кількість послуг і є фінансово складними, темпи нарощування активів перевищують темпи нарощування капіталу, банківська система стає дедалі ризикованою.

Створення банків в Україні у формі ВАТ або кооперативних банків сприяє прозорості, забезпеченню захисту вкладників, підвищенню капіталізації банків і активів.

Надзвичайно важливим завданням у вітчизняній економіці повинно стати практичне впровадження дієвих механізмів для зростання життєвого рівня населення. Одним із таких механізмів є ефективно довгострокове кредитування населення, що може стати точкою відліку у створенні нової системи банківського довгострокового кредитування населення.

Отже в Україні треба працювати над нарощенням обсягів кредитування, інтенсифікацією використання сучасних банківських технологій та банківського менеджменту, розширення спектру банківських послуг і підвищення їх якості, зниження відсоткової ставки за кредитами, підвищення ліквідності. Це дасть змогу підтримувати конкурентоспроможність та інвестиційний потенціал вітчизняної банківської системи.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*студент Мащенко Є.Г.
(наук. керівник доц. Рубанов П.М.)*

Фінансова наука визначає оподаткування як важливий інструмент державного регулювання економіки та перерозподілу доходів, оскільки воно тісно пов'язане з формуванням фінансових ресурсів держави. Тому розв'язання проблем оподаткування є актуальним і доволі складним, особливо на етапі значних економічних перетворень у країні.

Науковці, які досліджують ці питання, зокрема Чередниченко А.П., Єфименко Т.І., Лютий І.О., Романюк М.В., Вітлінський В.В., Тимченко О.М., Тулуш Л.Д., Ревун В.І., Соколовська А.М., виділяють такі головні проблеми податкової системи: недосконалість роботи органів Державної податкової служби; необхідність модернізації функціонування податкової системи України; удосконалення спрощеної системи оподаткування малого підприємництва; затвердження Податкового кодексу з метою врегулювання усіх суперечливих питань в оподаткуванні; якісний аналіз податкових ризиків, як один із ефективних шляхів удосконалення податкової системи держави; надання податкових пільг з метою стимулювання інноваційного та інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання; стимулювання розвитку вітчизняних підприємств у напрямку підвищення їх екологічної безпеки; забезпечення взаємозв'язку податкової політики і загального економічного та фінансового зростання підприємств.

Для вирішення розглянутих проблем першочергово необхідно вжити такі заходи:

- реформування податкової системи у напрямку спрощення процесу справляння податків та зменшення бюрократичних утисків з боку податкових органів;
- зменшення сукупного податкового навантаження на діяльність підприємств;
- надання збалансованих податкових пільг деяким суб'єктам підприємницької діяльності, зокрема малим підприємствам.

УДОСКОНАЛЕННЯ І РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ

студент Журавель В.В.

(наук. керівник доц. Ілляшенко Т.О.)

Фінансовий контроль держави - одна з найважливіших функцій державного управління, спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та іншою державною власністю, а за наявності таких відхилень — на своєчасне вжиття відповідних коригувальних і запобіжних заходів.

Головні напрямки розвитку та вдосконалення системи державного фінансового контролю в Україні, який здійснюється Рахунковою палатою:

- оптимізація функцій і повноважень;
- формування системної і довершеної нормативно-правової бази (в тому числі стандартизація державного фінансового контролю);
- приведення методологічних засад у відповідність із сучасними вимогами;
- розвиток і вдосконалення системи процедур фінансового контролю (методичної бази);
- створення науково-дослідницької і навчальної бази, формування системи кадрового забезпечення;
- організація адекватної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- матеріально-технічне (включаючи соціально-побутове) і фінансове забезпечення функціонування контрольних органів;
- удосконалення відносин з Верховною Радою України, органами державної влади, органами фінансового контролю інших держав.

Головним правовим актом, що є своєрідною системоутворювальною ланкою загальної системи нормативно-правових актів державного фінансового контролю, має стати Закон України "Про державний фінансовий контроль". Прийняття цього Закону має започаткувати формування комплексної системи законодавчих і нормативних актів державного фінансового контролю, а також забезпечити рівноправність норм державного фінансового контролю і норм інших галузей права (наприклад, фінансового), підвищити статус норм державного фінансового контролю. Ця обставина матиме важливе значення для розв'язання правових колізій, усунення протиріч чинного

законодавства, спорів за участю органів державного фінансового контролю (наприклад, стосовно прийнятих ними рішень за перевітками).

З метою вдосконалення й розвитку незалежного фінансового контролю доцільно прийняти в новій редакції Закон України "Про Рахункову палату", чітко визначивши в ньому спрямованість її основної діяльності.

Підставою для прийняття такого рішення є те, що Рахункова палата конституційно має бути незалежним від виконавчої влади з усіх питань діяльності, включаючи питання фінансування та встановлення посадових окладів працівникам, органом державної влади, підзвітним лише Верховній Раді України.

Доцільно передбачити в Законі України "Про Рахункову палату", що під час прийняття Державного бюджету України, державних цільових програм Верховною Радою України розглядаються і враховуються висновки, оцінки і пропозиції Рахункової палати України.

Водночас за Рахунковою палатою слід нормативно закріпити низку додаткових функцій:

— фінансовий моніторинг (у рамках боротьби з відмиванням брудних грошей);

— аудит попереднього продажу стратегічно значущих великих об'єктів державної власності;

— з перевірки ефективності внутрішнього фінансового контролю, контроль за усією управлінською діяльністю, контроль за витрачанням коштів держави в міжнародних організаціях;

— методичне керівництво, в тому числі участі у впровадженні міжнародних стандартів у практику державного фінансового контролю;

— запровадження методик проведення контрольних заходів і критеріїв узагальнення їх результатів на підставі стандартів INTOSAI;

— забезпечення міжнародного обміну ідеями і досвідом у рамках професійної спільноти державних аудиторів, контроль за заходами, що можуть мати фінансові наслідки.

Розв'язання кожної з цих проблем є виключно важливою справою для забезпечення ефективної діяльності незалежного органу державного фінансового контролю — Рахункової палати. Водночас слід враховувати, що поліпшення державного фінансового контролю можна буде досягти лише за умови комплексної реалізації наведених вище заходів.

ЧОМУ ГРИВНЯ НЕ ВИКОНУЄ РОЛІ СВІТОВИХ ГРОШЕЙ

студент Євдошенко Б. Д.

(наук. керівник доц., к.е.н. Мельник О. І.)

Гривня – грошова одиниця незалежної України, яка була запроваджена у вересні 1996 року. Однією з функцій, що виконують гроші є функція світових грошей.

Сьогодні всі громадяни України на власних гаманцях відчувають погіршення життя через втрату купівельної спроможності їхніх заощаджень, не зважаючи на переконливий ріст економічних показників, якими їх годують політики. Гроші є кров'ю економіки, що дає їй силу, без якої дуже важко протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

Ще не так давно, коли йшлося про запровадження національних грошей, однозначно наголошувалося: гривня має обов'язково стати конвертованою. У 1998 році погіршення фінансового становища підприємств призвело до поступової девальвації гривні. Водночас при запровадженні режиму конвертованості гривні не було дотримано основних вимог конвертованості. Конвертованість – це вільний обмін однієї валюти на іншу за діючим курсом. Розглядаючи проблему світових грошей, слід звернути увагу саме на конвертованість гривні.

Українська грошова одиниця є однією з найбільш неконвертованих валют у світі, що пов'язане з кризовим станом національної економіки, і з затяжним і непослідовним характером її реформування як умови включення у світогосподарську систему. Українська гривня входить у десятку найбільш недооцінених світових валют, нарівні з валютами країн Південно-Східної Азії. Конвертованість утримує в собі вагомий позитивний потенціал, без використання якого всі дії стосовно переходу до реальних ринкових відносин і загального оздоровлення економіки можуть стати малоефективними. На нашу думку, для того щоб державою здійснити механізм конвертованості, потрібно: надати права у першу чергу іноземним інвесторам вільно обмінювати свої гривневі активи як доходи, прибутків чи інших надходжень у необхідну їм валюту інших держав; створити можливість для громадян та організацій України здійснювати платежі за кордон. З цією метою потрібно застосувати макроекономічний маневр – ревальвацію національної валюти, тобто свідоме підвищення курсу гривні до валют інших держав (наприкінці 2001 року в Україні

склалися реальні передумови ревальвації гривні). Це зупинить економічне мародерство під гаслом «експорт за будь-яку ціну», стимулюватиме імпорт товарів, не дасть можливість «тіньовому капіталу» захопити національну валюту. Вирішення цих завдань сприятиме забезпеченню відкритості нашої економіки, зробить її більш привабливою для західного капіталу.

Але спостерігаються і позитивні зрушення у проблемі функції світових грошей. Економічні аналітики прогнозують збереження тенденції до зниження рівня доларизації, і вважають, що гривня буде сильнішою за долар. Та якщо в країні буде й надалі спостерігатися невизначеність політичного майбутнього, застій в економіці та її неефективне функціонування, то українська гривня не зможе називатися світовими грошима. В країні повинна знизатися інфляція, гривня повинна бути стабільною валютою. Ми повинні звернути увагу на те, що українська економіка напряду залежить від американського долара, коли в свою чергу європейські держави самостійно регулюють свою грошову одиницю (Німеччина, Англія).

Також вступ України до Світової Організації Торгівлі, який передбачається в липні 2008 року, може внести позитивні зрушення з приводу цього питання. Україна повинна простежувати та детально вивчати фінансово-економічну політику провідних країн світу у цьому питанні.

Україна повинна стати конкурентоспроможною державою, підняти рівень якості вітчизняної продукції, стимулювати розвиток внутрішнього виробництва за рахунок внутрішнього попиту. Прийняття відповідних законів щодо грошової політики, надасть можливість стабілізації грошової одиниці – гривні.

Отже, застосування наведених вище заходів з їх практичним удосконаленням, надасть можливість українській гривні виконувати функцію світових грошей, бути вирізненою серед інших грошових валют та на високому рівні проводити фінансово-економічну політику.

ПРОБЛЕМАТИКА ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ

студент: Гончарова В.В.

(науковий керівник: Мельник О.І.)

В останні роки поняття кредиту втрачає своє значення як суто комерційний та специфічний науково – економічний термін і входить у повсякденне життя. Придбання в кредит нерухомості, автомобіля, меблів нині стало нормою сьогодення.

Довгостроковий кредит — це послуга з надання коштів, на ціну якої постійно впливає комплекс різних чинників: політичних, економічних, соціальних, психологічних.

Формування системи довгострокового іпотечного кредитування та її функціонування потребують підтримки з боку держави. В економічно розвинутих країнах створено відповідну законодавчу базу; чітко працюють державні органи, що реєструють угоди з нерухомістю; спеціалізовані інститути, засновані за підтримки держави, проводять операції з цінними паперами іпотечних банків і в такий спосіб опосередковано регулюють їхню діяльність.

За допомогою довгострокового кредитування можна вирішити багато економічних і соціальних проблем нашої країни.

Основною проблемою кредитування на тривалі терміни для банків та інших фінансових організацій є брак пасивів відповідної строковості. Нині в Україні стандартні терміни для депозитів — 1, 3, 6, 9 і 12 місяців. За можливості залучення пасивів на 1 рік і менше, видача кредитів у значних обсягах — на 10 і більше років — вочевидь пов'язана з підвищеними ризиками, оскільки не гарантує повернення залучених депозитів у договірні терміни.

Одним із найгостріших є питання повернення довгострокових кредитів. Ця проблема нині вирішується в основному в кредитних проектах, забезпечених іпотекою.

У великих містах зростає потреба в житлі внаслідок припливу населення із сільської місцевості України і так званого близького й далекого зарубіжжя. За таких умов об'єктивно виникає потреба в довгострокових кредитах на житлове будівництво, на які мінімально впливає інфляція і котрі максимально забезпечені своєчасним поверненням.

Згідно з вимогами Національного банку довгостроковим вважається кредит, наданий на термін понад один рік. У дану категорію потрапляють і комерційні кредити на поповнення оборотних коштів, і

пролонгована кредитна заборгованість, і залишки кредитної заборгованості на пластикових картках. Отже, з банківських балансів проблематично вибрати саме довгострокові кредитні проекти з терміном погашення понад 10 років.

Проаналізуємо прибутковість і терміни повернення кредитних ресурсів. Параметри обрано, виходячи з результатів моніторингу вартості довгострокового кредитування ряду банків.

Викликає практичний і теоретичний інтерес аналіз того факту, що при тривалих термінах кредитування всі чинники прибутковості набувають здатності збільшувати свої значення, при чому прибутковість пропорційна терміну кредитування. Підтвердити це можна на прикладі простого графіка, де відображено зміну доходів (у процентах) на одиницю вкладень залежно від строку кредитування.

Графік 1. Сума доходів у відсотках на одиницю кредитних вкладень

Із аналізу графіка випливає, що рівень прибутковості на одиницю вкладень зростає випереджаючими темпами відносно збільшення фактичного терміну повернення вкладених ресурсів. При кредитуванні на 5р. кредитор отримує дохід 45.45% на одиницю вкладень, кредитування строком на 20р дохід стрімко зростає і становить 179.02% на одиницю вкладень.

Урахування міжнародного досвіду державної підтримки довгострокового кредитування сприятиме вирішенню вітчизняних соціальних і економічних проблем, спричинить до зниження вартості довгострокових кредитів в Україні, а можливо, й приведення їх рівня у відповідності із загальносвітовим.

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

студент, Лимар В.В.

(наук. керівник, асистент Кобушко І. М.)

Удосконалення механізму стягнення податку на додану вартість як складової системи оподаткування є важливим науковим і практичним завданням та однією з актуальних загальноекономічних проблем, що потребує розв'язання. ПДВ за своєю суттю є не тільки джерелом формування доходів бюджету, а й досить важливим регулятором економічних процесів.

У проєкті Податкового кодексу було запропоновано замінити податок на додану вартість податком з реалізації. Ця заміна зумовить створення нерівних умов ціноутворення, оскільки, на відміну від ПДВ, він не передбачає запровадження механізму податкового кредиту, у зв'язку з чим більшого податкового навантаження зазнаватимуть підприємства-виробники. Через відсутність механізму відшкодування податок з реалізації може створити несприятливі умови для здійснення капіталовкладень та активізації підприємницької діяльності.

Отже, податок на реалізацію не є ефективною заміною ПДВ. Це пов'язано також як із складністю і високим затратами на його адміністрування, так і з накопиченням податків у ціні внаслідок стягнення податку на раніше сплачений податок, що призводить до кумулятивного зростання цін.

Пропозиція щодо встановлення диференційованих ставок ПДВ (5% - для продуктів харчування без будь-якої переробки, що належать до товарів першої необхідності, дитяче взуття та одяг; 10% - для продуктів харчування, що пройшли переробку; 15% - для всіх інших товарів, які реалізуються на території України; 0% - для товарів, що експортуються) може лише ускладнити процес обчислення й адміністрування та призвести до численних зловживань.

Існує думка науковців, що скорочення діючої ставки ПДВ сприятиме зменшенню податкового тиску і зменшенню ухиляння від оподаткування. Це в майбутньому могло б привести до здешевлення вітчизняної продукції, зростання бюджетних надходжень за рахунок поживлення підприємницької діяльності, зменшення ухиляння від

оподаткування, розширення попиту. Так як податок на додану вартість є головним наповнювачем бюджету, було б помилкою скорочувати ставку ПДВ без розширення його бази та суворішого адміністрування. Теоретично ці заходи дали б змогу отримувати такі самі надходження від нижчої ставки, але тільки якщо вони передуватимуть зниженню ставки, а не навпаки.

В цілому, економічна теорія не дає однозначної відповіді про доцільність застосування ПДВ замість альтернативних джерел державних доходів (податку на роздрібні продажі і податку на заробітну плату). З одного боку, можна сказати, що важливими перевагами ПДВ є: його нейтральність відносно багатьох господарських рішень (зокрема про інвестиції); переваги в частині організації зовнішньої торгівлі (звільнення від ПДВ товарів, що експортуються); стійкі надходження до бюджету (по частинах у міру просування товару від виробника до споживача); вбудований механізм самоконтролю платників податків, зручні технічні можливості для аудиту і виявлення фактів ухилення від його сплати. З іншого боку, він: вимагає добре поставленого обліку і адміністрування; є пропорційним, що не завжди зручно з позиції перерозподілу доходів з міркувань соціальної справедливості; містить можливості для ухилення від сплати шляхом маніпуляцій з платежами і документами.

Ні теорія, ні практика не дають переконливих аргументів на користь заміни ПДВ податком з реалізації. Податок з реалізації може бути ефективним тільки при низьких ставках, тому що його стає дуже важко адмініструвати, якщо ставки зростають. В даний час реальної альтернативи ПДВ не існує.

Необхідно перебудувати механізм дії ПДВ так, щоб він не тільки не перешкоджав ефективному розвитку економіки, але навпроти, став важливим чинником її стабільного економічного зростання. Важливою передумовою вирішення цієї проблеми є критичне узагальнення досвіду розвинених Європейських країн, в яких сфера впливу ПДВ неухильно підвищується і які зуміли забезпечити ефективне функціонування механізму дії цього податку.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

студент Федченко О. О.
(наук. керівник, асистент Кобушко І. М.)

На сьогодні в Україні існує проблема житла, яка полягає, в тому, що всупереч мінімальним заробітним платам, які отримує більшість населення України, житло коштує стільки, що є недоступним для населення. Через це, дуже вигідно стало інвестувати кошти саме в житло та поширилася спекуляція нерухомістю.

З метою усунення скупівлі житла для його перепродажу за підвищеними цінами та, відповідно, врегулювання постійно зростаючих цін на нерухоме майно з 1 січня 2009 року Верховною Радою планується впровадити новий податок - податок на нерухоме майно.

Згідно з розробленим Законопроектом нерухомістю будуть вважатися об'єкти майна, які розташовуються на землі і не можуть бути переміщені в інше місце без втрати їх якісних або функціональних характеристик (властивостей) крім землі. Але при цьому із списку об'єктів оподаткування виключаються об'єкти незавершеного будівництва.

Сплачувати його будуть як фізичні, так і юридичні особи. Але при цьому Законопроект вказує на деякі пільгові категорії платників. У статті, де мова йде про розміри ставок (які, до речі, є диференційованими в залежності від площі майна) помічено, що фізичні особи починають сплачувати податок, коли площа їх сукупного нерухомого майна перевищить 300 метрів квадратних:

- від 300 до 350 квадратних метрів – 0,5%;
- від 351 до 400 квадратних метрів – 1%;
- від 401 до 450 квадратних метрів – 2 %;
- від 451 до 500 квадратних метрів – 3%;
- 501 і більше квадратних метрів – 5%.

А для юридичних осіб оподаткування починається зі 100 квадратних метрів:

- від 100 до 150 квадратних метрів – 1%;
- від 151 до 200 квадратних метрів – 2%;
- від 201 до 250 квадратних метрів – 3 %;

від 250 до 300 квадратних метрів – 4%;

301 і більше квадратних метрів – 5%.

Ставки податку встановлюються у відсотках від прожиткового мінімуму встановленого на початок року за один квадратний метр сукупного розміру оподатковуваного майна, що належить фізичним та юридичним особам, фізичним особам – підприємцям.

Цікавим є момент щодо спільного володіння майном декількома платниками. Якщо нерухоме майно, що є об'єктом оподаткування, перебуває такій власності, платниками щодо цього майна визнаються кожна з таких осіб пропорційно його частці у цьому майні.

Ці два основних моменти і визначають поле для оптимізації податку на нерухоме майно. Проте, даний податок буде нараховуватися органами державної податкової служби на підставі даних з державного реєстру прав на нерухоме майно та їх обмежень.

Суми податку, що сплачуватиметься за Законом «Про податок на нерухоме майно (нерухомість)» зараховуватимуться до місцевих бюджетів України.

У пояснювальній записці до Законопроекту вказано, що прийняття такого Закону значно вплине на доступність житла в Україні та деякою мірою стане стримуючим фактором у штучному підвищенні цін на нерухомість. Проте поки що статика вказує на зовсім протилежне.

Вперше мова про введення податку на нерухоме майно пішла у серпні 2004 року, що стало поштовхом для підвищення цін на квартири на 4% при підвищенні собівартості будівництва всього на 1,9%. Коли у вересні 2006 року було подано на розгляд черговий законопроект, ціни підвищились на 12% при індексі цін на промислову продукцію 2,2%.

Ситуація щодо введення нового податку поки залишається невизначеною. Але сам процес та обговорення можливості його прийняття поки що призводить до діаметрально протилежного ефекту, аніж той, що зазначений у меті його введення.

ТЕНДЕНЦІ СПАДУ ДОЛАРА США ТА МОЖЛИВЕ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ УКРАЇНИ

*студент Іваній А.А.
(наук. керівник асист. Шопенська Т.В.)*

З перших років незалежності українці були привчені тримати заощадження в американських доларах. Спочатку незахищеність папірців-купонів, що знецінювалися шаленими темпами, далі недовіра до нової гривні, а потім традиційна політико-економічна нестабільність та непередбачувана, але висока інфляція робили свою справу, підтримуючи прихильність до долара.

Проте, кількість носіїв такої впевненості поступово меншає. Минулого року на тлі значної зміни у співвідношенні євро/долар не на користь останнього, постійних повідомлень про кризу світових фінансів, заснованих на доларі, а також заяви щодо закінчення панування долара, виявилось дуже застережливою.

Сьогодні виникає велика проблема щодо валюти та можливих форм збереження заощаджень.

Доларів надруковано чимало. Станом на кінець 2006 року у світі існувало банкнот і монет на загальну суму понад 970 млрд. дол., із яких 790 млрд. перебували у вільному обігу. Тобто на кожного жителя планети приблизно припадає 154 доларів готівкою. Обсяг інших доларових активів є значно більшим. Невідомо що станеться з їхньою вартістю, якщо, наприклад, Китай вирішить перевести хоча б третину свого півтора трильйонного резерву з долара в євро чи інший актив.

Провідні фінансові аналітики впевнені, що ні Китай, ні арабські країни-постачальники нафти не будуть робити різких дестабілізуючих валютних рухів. Але поступовий пошук альтернативи долару проводиться багатьма завбачливими власниками доларової маси.

Наприклад, за даними Міжнародного валютного фонду, доларова частка світових валютних запасів із кінця червня до вересня 2007 року знизилася з 65% до 63,8%. За той же період частка євро збільшилася з 25,5 до 26,4%. Ці дані свідчать, що центральні банки диверсифікували свої валютні запаси, позбуваючись доларів. Обсяги доларових резервів країн ОПЕК, які забезпечують до 40% світового видобутку

нафти, зменшилися за минулий рік зі 67% до 65%.

В резервах НБУ частка золота становить трохи понад 2% (за даними МВФ на 31 грудня 2007 року). Решта запасів зберігається в іноземних валютах безпосередньо чи в окремих валютних цінностях. Частку різних валют у загальних резервах Нацбанк не розкриває. Але переважання в них американських доларів є очевидним із огляду на історію операцій НБУ на міжбанківському валютному ринку. Валютні операції донедавна були найефективнішим інструментом грошово-кредитної політики НБУ. Минулого року серед цих операцій значно переважало викупування надлишкових доларів США, що, з одного боку, примушувало емітувати додаткові гривні, а з іншого - збільшувати в резервах частку знецінюваного елемента.

Незважаючи на падіння долара щодо інших провідних світових валют, курс долар/гривня залишався незмінним. І це, хоч і створювало ілюзію стабільності, але вводило в оману. Реальна вартість як резервів НБУ, так і доларових збережень громадян зменшувалася разом зі знеціненням валюти США.

Існує думка, що цього року долар може відновити свою вартість. Цей тимчасовий ефект відновлення стосовно євро пояснюється сповільненням темпів економічного росту країн єврозони.

НБУ почав уживати досить жорстких заходів для зменшення доларизації економіки. Зменшення гривневої ліквідності, що спостерігається останнім часом на фінансовому ринку, сприятиме цьому процесу. Нові вимоги резервування зробили кредитування у валюті для банків проблематичнішим. Усе частіше чути заяви про ревальвацію гривні.

Якщо прогнози експертів щодо деякого відновлення позицій долара стосовно євро у 2008 р. справдяться, то цей рік дає шанс диверсифікувати свої збереження як державі, так і кожному окремому громадянинуві.

НБУ активно створює умови для посилення вітчизняної грошової одиниці. На мою думку, виходячи з теперішнього розвитку економіки України, доцільніше й менш ризиковано тримати власні збереження у національній валюті України - гривні. Адже, ієни та юані для нас є поки занадто екзотичними, дорогоцінні метали дорогі як ніколи, вкладення в інвестиційні фонди за поточної ситуації є занадто ризикованими, а нерухомість давно балансує на завищеному максимумі ціни.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*студент Шапошник О.О.
(наук. керівник асист. Шопенська Т.В.)*

Український фондовий ринок знаходиться лише на початковій стадії свого розвитку, через те, що в Україні не розроблено стратегії дій стосовно реалізації національних інтересів у фінансовій сфері, і відповідно конкурентоспроможної моделі розвитку вітчизняного фондового ринку. Він не здатний витримати жорсткої конкуренції з фондовими ринками розвинутих країн за обмежений обсяг інвестиційних ресурсів.

На мою думку, ця проблема є актуальною на сьогодні, тому для вдосконалення функціонування фондового ринку необхідно провести аналіз системних проблем його розвитку.

За підсумками діяльності Української Фондової Біржі протягом 2007 року біржовий обсяг торгів склав 84,79 млн. грн. (відповідний показник 2006 року – 239,4 млн. грн.). Зниження обсягів торгівлі в 2007 році пояснюється суттєвим падінням активності на ринку корпоративних облігацій та зниженням більш ніж вдвічі обсягів торгівлі на ринку акцій.

Суттєвою перешкодою для притоку вітчизняного та іноземного капіталу є випадки порушення прав інвесторів, непрозорість і низька ліквідність фондового ринку України.

До найбільш поширених порушень слід віднести:

- недотримання норм законодавства, які визначають порядок розміщення акцій;
- порушення інтересів інвесторів під час проведення емісій;
- несвоєчасне та неповне висвітлення інформації про діяльність емітентів;
- ущемлення прав інвесторів під час процедури банкрутства, санації, реорганізації або ліквідації об'єкта інвестування;
- недотримання емітентами порядку проведення загальних зборів акціонерів;
- ігнорування інститутами інфраструктури вимог законодавства про фондовий ринок.

Економічне зростання України багато в чому залежить від зусиль держави, професійності крупних учасників національного ринку капіталів та здатності мобілізувати фінансові ресурси з метою їх інвестування в реальний сектор економіки.

Враховуючи низький рівень внутрішніх заощаджень, ефективним способом підтримання стабільного зростання в Україні є збільшення надходжень міжнародного приватного капіталу. Однак реалізація цього напрямку стане можливою лише в разі забезпечення певних умов, таких як:

- прозорість фондового ринку, що передбачає вільний доступ інвесторів до інформації про випуск та обіг цінних паперів;
- передбачуваність результату, що дає змогу іноземному інвестору заздалегідь обчислювати всі ризики вкладання свого капіталу в Україні, а відтак бути впевненим у виконанні державою її зобов'язань;
- створення ефективної системи захисту прав та законних інтересів інвесторів, що, з моєї точки зору, можливе тільки за умови об'єднання зусиль законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, громадських організацій, засобів масової інформації, емітентів та інвесторів.

Важливою передумовою збільшення привабливості фондового ринку для стратегічних інвесторів є підвищення рейтингу українських цінних паперів від спекулятивного до інвестиційного, що, в свою чергу, вимагає наявності на ринку достатньої кількості високоліквідних цінних паперів з відносно передбачуваною курсовою вартістю. А для цього необхідно, щоб запрацював механізм, який би пов'язував доходність та котирування цінних паперів із прибутковістю і вартістю підприємств-емітентів. До того ж на фондовому ринку мусять обертатися переважно надійні цінні папери, а інвестори повинні мати можливість розрізнити їх за ступенем надійності.

Та все ж, більшість українських компаній на сьогоднішній день мають значний потенціал зростання вартості. Економіка країни росте високими темпами, близько 8% в рік. Все це дозволяє говорити про те, що в найближчі декілька років на фондовому ринку переважатиме тенденція до зростання. Одночасно зі зростанням котирувань буде рости і ліквідність цінних паперів, а прихід до України нових бірж повинен покращити динаміку торгів.

ПРИРОДООХОРОННІ ФОНДИ ЯК ОДНЕ ІЗ ДжЕРЕЛ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

доцент **Борнос В. Г.**
аспірант **Кулешова І. П.**

В Україні склалася кризова екологічна ситуація. Надійними джерелами фінансових ресурсів для вирішення екологічних проблем є: кошти державного та місцевих бюджетів, екологічні фонди, власні кошти підприємств, добровільні внески, страхові та кредитні ресурси, іноземні інвестиції та інші кошти.

Згідно статі 47 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» в Україні для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища можуть формуватися Державний фонд, республіканський Автономної Республіки Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища. У 1998 році Державний фонд було включено до складу Державного бюджету України, а місцеві фонди – до складу відповідних місцевих бюджетів.

В Україні поступово посилюється централізація коштів природоохоронних фондів з метою їх концентрації для виконання державних та регіональних екологічних програм. Позитивним моментом такого явища є акумуляція фінансових ресурсів та полегшення контролю за цільовим використанням коштів фондів. Негативний аспект – обмеження можливостей місцевих органів управління щодо використання фінансових ресурсів, недостатнє фінансування регіональних екологічних програм.

Можуть утворюватися й інші фонди для стимулювання і фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Створення позабюджетних фондів, з одного боку – це засіб для відмивання коштів, мобілізації фінансових ресурсів в одних руках, а з іншого – можливість залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації низки природоохоронних програм.

ЭКВИВАЛЕНТНОСТЬ СТАВОК

Ассистент Галахова О.В.
К.е.н., доц. Зайцев А.В.

Изучение финансовых дисциплин предполагает знание и правильное применение большого количества формул. На практике при финансовых вычислениях у студентов возникают трудности при расчёте и вычислении эквивалентных ставок. Мы предлагаем простой механизм выведения формул эквивалентности ставок.

Финансовые вычисления можно классифицировать по признаку расчёта и учёта. Финансовый расчёт предполагает использование процентных ставок (обозначим процентную ставку через i). Финансовый учёт предполагает использование учётных ставок (обозначим учётную ставку через d).

Основой финансовых вычислений выступают четыре формулы.

Формула сложного начисления процентов с использованием процентной ставки i_{cl} :

$$FV = PV(1 + i_{cl})^n \quad (1)$$

Формула простого начисления процентов с использованием процентной ставки i_{np} :

$$FV = PV(1 + n \times i_{np}) \quad (2)$$

Формула сложного начисления процентов с использованием учётной ставки d_{cl} :

$$FV = \frac{PV}{(1 - d_{cl})^n} \quad (3)$$

Формула простого начисления процентов с использованием учётной ставки d_{np} :

$$FV = \frac{PV}{(1 - n \times d_{np})} \quad (4)$$

Ставки считаются эквивалентными, если в выше приведенных формулах показатели FV равны между собой и показатели PV равны между собой. Таким образом, выведение формул эквивалентности

ставок сводится к попарному сравнению формул (1), (2), (3), (4). Вариантов попарного сравнения шесть, следовательно, мы можем утверждать, что существует шесть механизмов эквивалентности ставок процентов.

1. Эквивалентность i_{np} и d_{np} . Формулы эквивалентности выводятся исходя из уравнения $(1 + n \times i_{np}) = \frac{1}{(1 - n \times d_{np})}$, которое решается, или относительно i_{np} , или относительно d_{np} . В результате формулы эквивалентности имеют вид:

$$i_{np} = \frac{d_{np}}{1 - d_{np} \times n} \quad (5) \qquad d_{np} = \frac{i_{np}}{1 + i_{np} \times n} \quad (6)$$

2. Эквивалентность i_{np} и i_{cl} . Формулы эквивалентности выводятся исходя из уравнения $(1 + n \times i_{np}) = (1 + i_{cl})^n$, которое решается, или относительно i_{np} , или относительно i_{cl} . В результате формулы эквивалентности имеют вид:

$$i_{np} = \frac{(1 + i_{cl})^n - 1}{n} \quad (7) \qquad i_{cl} = \sqrt[n]{(1 + n \times i_{np})} - 1 \quad (8)$$

3. Эквивалентность d_{np} и d_{cl} . Формулы эквивалентности выводятся исходя из уравнения $\frac{1}{(1 - d_{cl})^n} = \frac{1}{(1 - n \times d_{np})}$, которое решается, или относительно i_{np} , или относительно i_{cl} . В результате формулы эквивалентности имеют вид:

$$d_{np} = \frac{1 - (1 - d_{cl})^n}{n} \quad (9) \qquad d_{cl} = 1 - \sqrt[n]{(1 - n \times d_{np})} \quad (10)$$

Выведение формул эквивалентности оставшихся механизмов попарного сравнения ставок процентов: а именно, эквивалентность i_{np} и d_{cl} , эквивалентность i_{cl} и d_{np} , эквивалентность i_{cl} и d_{cl} , - аналогичны методу, применённому в выше проведенных преобразованиях.

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

аспірантка Снопченко А.В.

Науково-технічний прогрес впливає на розвиток людства як позитивно, так і негативно. Позитивні риси проявляються в задоволенні всіх духовних і матеріальних потреб людства, а негативний вплив - в погіршенні середовища життя і нехтуванні законів природи і космосу в цілому.

Сучасне суспільство зазнає значних фінансових збитків від негативних наслідків впливу техногенної діяльності на стан оточуючого середовища. Це змушує різні країни посилювати еколого-правові вимоги до господарської діяльності та відповідальність за шкоду, що завдається в результаті порушення законодавства про охорону довкілля.

Сучасний стан розвитку людської цивілізації та її взаємодія із навколишнім природним середовищем характеризується досягненням критичного рівня, який тягне за собою необоротні зміни. В той же час кризовий стан економіки країни не дозволяє ні державі, ні окремим природо користувачам виділяти в повному обсязі кошти, необхідні для здійснення заходів щодо зниження техногенно-екологічного впливу на екосистеми.

На жаль, територія України являється зоною екологічного лиха. Тож для ефективного вирішення екологічних проблем необхідно запровадити в Україні обов'язкове екологічне страхування, яке, спираючись на світовий досвід, стане механізмом забезпечення екологічної безпеки держави. Одним із варіантів реалізації ефективної екологічної політики є введення обов'язкового страхування відповідальності підприємств із підвищеним екологічним ризиком (насамперед підприємств хімічної, нафтогазової промисловості, металургійного комплексу, які чинять значний тиск на екосистеми країни). Всі інші підприємства можуть здійснювати екологічне страхування на добровільній основі.

Екологічне страхування - це страхування цивільно-правової відповідальності виробництв, джерел підвищеної небезпеки для довкілля, за заподіяну шкоду, яка може бути завдана громадянам та

юридичним особам, внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища.

Стаття 49 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, відповідно до якої в Україні здійснюється добровільне, а також обов’язкове державне та інші види страхування громадян та їх майна, майна і доходів підприємств, установ, організацій на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення довкілля та погіршення якості природних ресурсів, передбачає можливість розраховувати на підтримку страхових фондів для забезпечення відповідальності за екологічну шкоду.

Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” статтею 15 також встановлює норму про здійснення страхування від ризику радіаційного забруднення навколишнього середовища.

Проте, навіть беручи до уваги обов’язковість виконання зазначених норм, їх можна назвати лише передумовами для запровадження екологічного страхування в Україні.

В нашій державі ще не визначені механізми страхування ризиків виникнення небезпечних екологічних інцидентів. Не прийнятий досі спеціальний Закон “Про екологічне страхування”. До того ж, навіть не передбачено застосування екологічного страхування Законом України “Про страхування”, Цивільним кодексом України.

На сьогодні в Україні існує плата за забруднення навколишнього середовища, тож при введенні обов’язкового екологічного страхування може збільшитись фінансовий тиск на підприємства, які підпадатимуть під категорію платників внесків з даного виду страхування.

Таким чином, прийняття Закону “Про екологічне страхування” визначить інший покращений порядок здійснення платежів за забруднення довкілля, сприятиме врегулюванню відносин між страховиками і страхувальниками в сфері екологічного страхування, також допоможе створити страхові фонди для компенсаційних виплат постраждалим юридичним і фізичним особам унаслідок аварійного забруднення довкілля.

Кінцевою метою екологічного страхування є зменшення або запобігання забрудненню навколишнього природного середовища шкідливими речовинами під час діяльності об’єктів підвищеної безпеки.

ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

аспірант Сторчака Н.О.
доц. Боронос В.Г.

На сучасному етапі великого значення набуває якість природних ресурсів. Це насамперед пов'язано з інтенсивним їх використанням та значним техногенним навантаженням на природне середовище. Держава розробляє різноманітні природоохоронні заходи та заходи щодо раціонального використання природних ресурсів. Водночас перед наукою ставиться завдання удосконалення теоретико-методологічної бази природоохоронних заходів. Актуальним науковим завданням у цьому напрямі уже багато десятиліть є оцінка природних ресурсів. [1]

Отже, для проведення економічної (вартісної) оцінки природних ресурсів можуть бути використані кілька підходів:

1) затратний підхід (трудова оцінка ресурсів) - складає оцінку затрат необхідних ресурсів на освоєння і підтримання об'єктів природокористування в стані, здатному для експлуатації - результат праці;

2) результатний - відповідно до якого оцінка здійснюється на базі вартості продукції, отриманої з одиниці природного ресурсу (або при використанні одиниці ресурсу).

3) рентний підхід, оскільки загальноприйнятим критерієм економічної оцінки природних ресурсів є диференційна рента. Цей показник акумулює в собі оцінку таких факторів, як якість і місце розташування ресурсів, відмінності та особливості використання оцінюваного та альтернативних ресурсів;

4) відтворювальний – його суть полягає в наступному:

- Сукупність відновлюваних та не відновлюваних природних ресурсів на певній території та стан навколишнього середовища, наближені до природного (заданому) рівню, приймаються за стандарт.

- Використання будь-якого природного ресурсу повинно означати його відновлення до колишньої якості (для відновлюваних) та кількості (для невідновлюваних).

- Вартість природного ресурсу буде визначатись як сукупність витрат, необхідних для відтворення ресурсу на визначеній території.[2]

5) енергетична оцінка природних ресурсів - ґрунтується на тому, що природні ресурси мають певний енергетичний еквівалент;

6) затратно-збитковий - платежі підприємств за допущене забруднення повинні відповідати розміру нормативної економічної оцінки збитків, що дорівнюють витратам на проведення відповідних природоохоронних заходів; у випадку перевищення нормативів викидів сума платежів повинна відповідати економічному збитку, що заподіяло понаднормативне забруднення.

При економічній оцінці природних ресурсів важливо забезпечити комплексний підхід - урахувати роль природних ресурсів у соціально-економічному розвитку суспільства, їх властивості, відмінну якість, умови відтворення й охорони, вартість їх видобутку та використання, зовнішні ефекти та інші макро- і мікроекономічні показники щодо їх використання. Слід враховувати також місце та значення ресурсів у загальному природному комплексі, вплив на них антропогенної діяльності та вартість природоохоронних заходів.[3]

Отже, можна зробити висновок, що пошук єдиної теоретичної основи, а відповідно й критерію і показника оцінки — неможливий, бо є завдання різних рівнів, які вирішує економічна оцінка. Тому було б справедливо говорити про систему економічних оцінок природних ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пінчук Н.М. Економічна оцінка природних ресурсів // Фінанси України. – 2005. - №5. – с.20-28
2. Экономика и организация природопользования: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению 521600 «Экономика» / Н.Н. Лукьянчиков, И.М. Потравный. – 3-е изд., пераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 591 с. – (Серия «Золотой фонд российских учебников»).
3. Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: Навчальний посібник. - 3-є вид.,перероб. і доп. – Суми: Видавництво «Університетська книга»,2001. – 326 с.

УПРАВЛІННЯ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ

студент Гасва А.В.

(науковий керівник доцент Боронос В.Г.)

Заходи, спрямовані на оздоровлення фінансової системи України, можуть дати позитивні результати лише за умови відновлення платоспроможності базової ланки економіки - підприємств та організацій.

Висока собівартість продукції вітчизняного виробництва та істотне зменшення попиту на неї стали головними причинами фінансової кризи переважної більшості українських підприємств. Стан державних фінансів залежить в першу чергу від стану фінансів підприємств, бо вони виступають головними платниками податків. В умовах дії ринкових відносин суб'єкти господарювання мають постійно адаптуватися до змін попиту: розширювати асортимент, поліпшувати кість, знижувати собівартість та ціни, оптимізувати структуру витрат. Проте вітчизняні підприємства не змогли безболісно перейти від „ринку продавця“, який діяв за адміністративної системи господарювання, до „ринку покупця“. Керівники багатьох суб'єктів господарювання за браком належної кваліфікації (або зумисне) довели свої підприємства до межі банкрутства.

Однією з негативних тенденцій, яка є наслідком незадовільного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств, є катастрофічне зростання кредиторської і дебіторської заборгованості на підприємствах.

Зауважимо, що банкрутство та ліквідація підприємства означають не лише збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень до бюджету, зростання безробіття, що зрештою може стати одним із чинників макроекономічної нестабільності.

Важливо вміти виділяти серед неплатоспроможних суб'єктів господарювання тих, які тимчасово потрапили у скрутне становище і мають значний потенціал для подальшого успішного функціонування. Найдієвішим засобом запобігання банкрутству підприємства є вчасне виявлення ознак фінансової кризи й аналіз можливостей відновлення його платоспроможності. Це дає можливість знайти шляхи оздоровлення фінансового стану за допомогою здійснення окремих заходів або проведення фінансової санації.

Істотним є те, що серед підприємств, справи про банкрутство

яких перебувають на розгляді, значний відсоток становлять такі, що тимчасово потрапили в скрутне становище. Вартість їхніх активів набагато вища за кредиторську заборгованість. За умови проведення санації (оздоровлення) чи реструктуризації ці підприємства можуть розрахуватися з боргами і продовжити діяльність. Проте через недосконале законодавства, відсутність належного теоретико-методичного забезпечення санації, дефіцит кваліфікованого фінансового менеджменту, брак державної фінансової підтримки виробничих структур та з інших суб'єктивних і об'єктивних причин, багато з потенційно життєздатних підприємств, у тому числі тих, що належать до пріоритетних галузей народного господарства України, стають потенційними банкрутами.

Успішне проведення санації підприємств пов'язане зі своєчасною оцінкою ефективності санаційних заходів, їхнього впливу на економічний стан підприємства. На цій підставі можуть оперативно коригуватися плани санації, стимулюватися їхні виконавці.

Питання оцінки заходів щодо виходу підприємства із скрутного економічного стану мають важливе значення для їх власників, організаторів санації та для органів управління розвитком галузі регіону. Останнє зумовлене тим, що незадовільний стан підприємств має негативний вплив на інші, у тому числі суміжні підприємства, у зв'язку з порушенням виробничих зв'язків і рівноваги між ними. При цьому місцеві бюджети недораховуються відповідних сум доходів.

Оцінка ефективності проведення санації підприємств тісно пов'язана з питанням антикризового управління з діагностикою їхнього банкрутства, яке у сучасній економічній літературі багато авторів вважають одним із центральних питань економічної науки.

Вітчизняними дослідниками розроблено методи прогнозування банкрутства підприємств. Одним із них є модель інтегральної оцінки фінансового стану, запропонована О.Терещенком на підставі застосування методології дискримінантного аналізу фінансових показників вибіркової сукупності підприємств. Ця модель враховує вітчизняні умови господарювання. Вирішальним критерієм підбору системи фінансових показників для практичного застосування моделі, повинна бути їх об'єктивність.

За динамікою показника фінансового стану підприємств, які перебувають у стадії фінансової санації, скоригованого коефіцієнт похибки оцінки, можна судити про результативність організаторів здійснення санаційних заходів, визначити форми, розміри їх заохочення. За таких умов арбітражні керуючі здійснюватимуть не „адміністративний нагляд“, а „ефективне економічне управління“, зокрема управління фінансовою санацією підприємств.

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

*студент Бутиріна І.О.
(наук. керівник доц. Боронос В.Г.)*

Одним з основних інструментів державного регулювання економіки є бюджетна система, яка суттєво впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому. Від якості та своєчасності прийняття рішень з питань формування доходної частини бюджету, проведення податкової політики, державних видатків та міжбюджетних відносин залежить збалансованість державних фінансів, рівень ефективності державного регулювання економічних процесів.

Структура бюджетної системи та взаємозв'язок окремих бюджетів мають практичне значення і становлять основу для розробки фінансової політики держави і вдосконалення фінансового механізму. Від рівня досконалості останнього залежать темпи економічного та соціального розвитку, а також добробут громадян. Основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів є бюджет як фонд грошових коштів, що створюється з метою забезпечення стабільного фінансування всіх заходів. Це дає змогу маневрувати бюджетними ресурсами, створює умови для динамічного розвитку економіки.

Дослідники бюджетних проблем виділяють сьогодні два головні завдання при аналізі бюджетного процесу: збільшення сум надходжень і ефективне використання коштів. Проблеми, пов'язані зі стабільністю економіки, стосуються передусім питань, що відбивають стан виробництва. З огляду на це важливим внеском у фінансову стабілізацію є робота, яка здійснюється у бюджетній сфері.

Для цього потрібно:

- вирішити завдання раціонального розмежування видатків і доходів між ланками бюджетної системи;
- зберегти принцип зацікавленості центральних і місцевих органів виконавчої влади у мобілізації загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- підвищити рівень власних доходів бюджетів адміністративно-територіальних утворень;
- усунути дефіцитність територіальних бюджетів шляхом покриття її за допомогою бюджетного регулювання.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*студентка Захаркіна Л.С.
(наук. керівник доц. Захаркін О.О.)*

Тривала економічна криза, в якій перебувала більшість вітчизняних машинобудівних підприємств негативно відбилася на їх майновому та фінансовому стані, що значно знизило рівень зовнішньої та внутрішньої конкурентоспроможності. Так, згідно з даними наведеними в [1], 78,6% обладнання українських машинобудівних підприємств має термін служби від 10 до 20 років і є явно застарілим, середнє завантаження виробничих потужностей складає 12-17%, а фондовіддача знаходиться на рівні 0,2 – 0,3, що говорить про вкрай незадовільне використання основних фондів. Разом з тим, за оцінками експертів, потенційні виробничі можливості машинобудівного комплексу України становлять не менше 735 млрд. грн. на рік, досягнення яких дозволило б перераховувати до Державного бюджету щорічно більш ніж 150 млрд. грн.

На наш погляд, основними факторами, що формують інноваційний потенціал будь-якої галузі економіки в цілому і машинобудування взагалі є:

- обсяги виробництва продукції галузі, у т.ч. нової, що відповідає світовим стандартам за системою якості ISO;
- позиціонування галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках, індикатором якого є динаміка експортно-імпортних показників її діяльності;
- рівень впровадження інноваційних технологій та обсяги освоєння і випуску інноваційної продукції.

На рисунку 1 наведено показники діяльності машинобудівної галузі України з 2001 по 2008* рік (* - дані за січень 2008р).

З наведених даних видно, що, незважаючи на загальну позитивну динаміку, зростання обсягів продукції машинобудування за останні роки характеризується нестабільністю та залежністю від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів. Питома вага імпортованої продукції машинобудування в загальній структурі імпорту держави значно перевищує аналогічний експортний показник, що також

негативно відображається на загальному рівні її конкурентоспроможності.

У загальній структурі промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю машинобудування займає досить значну питому вагу, що позитивно характеризує його в порівнянні з іншими галузями промисловості, однак результативність такої діяльності на більшості підприємств є незначною.

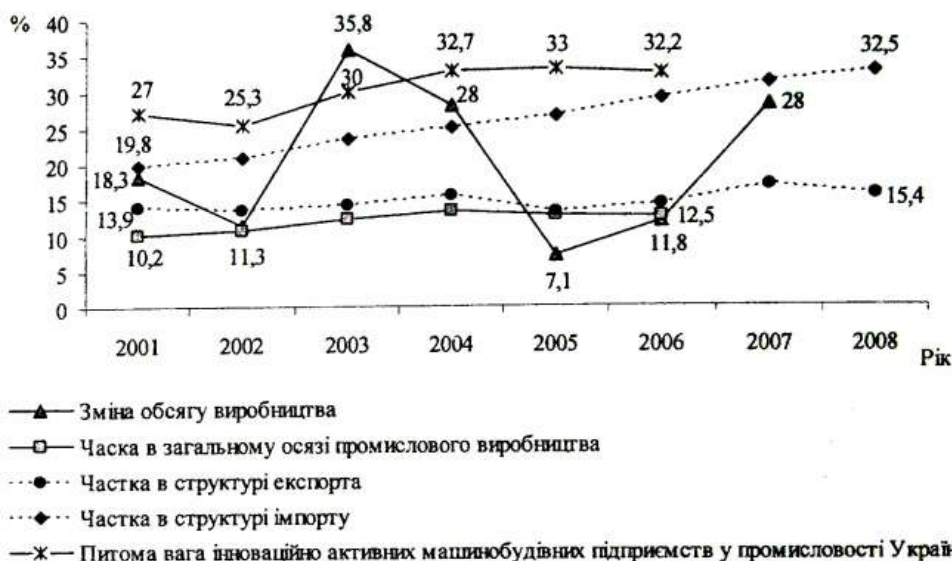

Рисунок 1 – Показники діяльності машинобудівної галузі України за 2001-2008*рр.

Таким чином можна зробити висновки, що інноваційний потенціал української машинобудівної галузі розкрито недостатньо. Його розвиток потребує впровадження нових науково-методичних підходів на макро та мікрорівнях економіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Новогоцин А.В, Марченко И.К, Скрипников Е.И, Гатченко А.Е, Ромашов В. И. Машиностроительный комплекс Украины: что дальше? // Украина промышленная. – 2006. – № 2 – С.34-41.
2. Сайт Державного комітету статистики - www.ukrstat.gov.ua

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ

*студент Самойлікова А.В.
(науковий керівник доц. Захаркін О.О.)*

У сучасних умовах глобалізації культура та мистецтво виходять за національні межі, становляться предметом купівлі-продажу на світовому ринку. Масштаби культурної сфери просто вражають.

Нематеріальне виробництво в економіці зараз зростає швидше, ніж матеріальне. В розвинутих країнах майже повністю вирішена проблема дефіциту товарів промислового та споживчого призначення, широко розвивається сфера послуг. Тому кожна країна намагається виробляти такий продукт, який задовольняв би не тільки певну матеріальну потребу, а й містив у собі культурну компоненту, наприклад, доносив до людини інформацію про етнічні традиції та звичаї, національні особливості, історичне минуле; впливав на психологічно-емоційний стан, самоствердження та самовдосконалення, був джерелом позитивних почуттів і вчинків та необхідним у «дозвільний» час тощо.

Тобто сьогодні з постійним розвитком економіки та промисловості посилюється тенденція до задоволення духовних потреб, прагнення до новизни, оригінальності та розмаїтості. Але, на жаль, сьогодні, витрачаючи великі кошти на ліки від глобальних хвороб, якими вражена українська економіка, держава забуває про те, що, національна культура і є саме тим своєрідним імунітетом, який зможе захистити економіку від негативних впливів глобалізації.

Слід зазначити, що зараз недостатньо використовується культурно-соціальний потенціал, і взагалі даний сектор суспільного життя потребує реформування, вдосконалення, адже має багато проблем через неналежну увагу протягом тривалого історичного періоду. У таких умовах актуальним становиться питання фінансування соціально-культурної сфери, основним джерелом якого є видатки державного бюджету. До соціально-культурних видатків держави належать видатки на: соціальний захист населення і соціальне забезпечення, освіту, науку, культуру і засоби масової інформації, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт; заходи у

сфері молодіжної політики.

Бюджетне фінансування соціально-культурних заходів відбувається за допомогою кошторисно-бюджетного фінансування. Передбачені у видатковій частині асигнування повинні забезпечувати повне фінансування витрат установи. Також можливий комерційний розрахунок у культурній сфері, який передбачає повне або часткове покриття витрат за рахунок надання платних послуг. Особливості фінансування соціально-культурних установ полягають в тому, що повинна бути приведена у відповідність кількість працівників, яка затверджена штатним розписом, відповідний фонд заробітної плати; видатки установи за рахунок бюджетних коштів передбачається відповідно до нормативно-правових актів, що визначають формування обсягів витрат за їх категоріями, кожна з яких обов'язково обґрунтовується відповідними розрахунками.

З другої половини ХХ ст. соціальні видатки почали розглядатися не як непродуктивні витрати, а як інвестиції в сьогодишню та майбутню стабільність. Посилюється соціальна спрямованість бюджету, робиться акцент на соціальний захист населення: збільшення пенсій, заробітної плати (в т.ч. і у сфері культури та мистецтва, освіти), допомоги тощо (23,23% видатків бюджету м. Суми в 2007 р.). Але необхідно встановити відповідність між прожитковим мінімумом та соціальними виплатами.

Законодавством встановлена частка на культуру та мистецтво 8% від національного доходу, а в дійсності виконується близько 4,6%. Крім того, про видатки на фінансування соціально-культурних заходів можна говорити, виходячи з бюджету м. Суми на 2007 рік:

- соціальний захист та соціальне забезпечення - 84465729 грн.
- культура і мистецтво - 8489200 грн.
- засоби масової інформації-391451 грн.

Усього видатків - 363618386 грн. Отже, видатки на культуру та мистецтво становили 2,33% видатків місцевого бюджету, що явно не достатньо.

При формуванні Державного бюджету на наступні роки збереження національної культурної спадщини повинно стати одним із пріоритетів політики у сфері державних фінансів, з таким підходом повинні формуватись і місцеві бюджети. Важливим напрямком діяльності уряду є дотримання чинного законодавства та виконання прийнятих програм фінансування соціально-культурних заходів.

МЕХАНІЗМ ПІЛЬГОВОЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ЯК ДЖЕРЕЛА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ст.викл. Іваненко А.П.

На велику відмінність від провідних розвинутих країн (ПРК – G7, ЄС, ОЕСР), в Україні майже відсутні суттєві ознаки "сталого розвитку-зростання" (високоінноваційного за своєю природою), значною мірою внаслідок тривалого незадовільного розвитку малого та середнього бізнесу, особливо і насамперед – інноваційно-орієнтованого (науково-)виробничого (ІОВ-МСБ). Доводить це порівняльний (на 2005-2007рр.) експрес-аналіз США (а), ЄС (б)), України (в)) відповідно. Чисельність (од./1000 населення) підприємств МСБ: а) 74; б) 35-70, середня – 45; в) 6-8. Частка (%) МСБ у ВВП: а) і б) – 50-60; в) 11-12. ВВП/особу (тис.\$/особу): а) 40-44; б) 30-33; в) 1,9-2,4. Безробіття (%): а) 4-6; б) 8-10; в) до 20-25 (із заробітчанами). Частка (%) "середнього класу": а) і б) – 50-70; в) 10. Частка (%) інноваційної продукції у – сукупному промвипуску, ВВП: а) 78, більше 50; б) 60, менше 50; в) 6-7, 5-7. Частка (%) інтенсивних (інноваційних) факторів у $\Delta 1\%$ ВВП: а) і б) – 60-90; в) 0,5-1. Рівень (%) техногенних забруднень / од. середньої площі країни (Україна = 100): а) 15; б) 30-35. Сукупний еколого-економічний збиток економіці (%ВВП): а) та б) – 3-4; в) 15-20. Середня тривалість життя (років) та тренд чисельності населення: а) і б) – 75-85, зростання; в) 66-67, скорочення. На велику відмінність від ПРК, в Україні основне гальмо розвитку МСБ, передусім ІОВ-МСБ – брак достатньо-лояльних джерел фінансування: банківські кредити (інвестиційні – особливо) важко доступності; майже відсутня (порівняно до потреб) пільгова фінпідтримка з боку держави (в рамках відповідних держпрограм) та великого бізнесу, в т.ч. – венчурного, який майже весь фінансує малоризикові проекти у будівництві і нерухомості і не є "венчурним" в західному розумінні; система венчурних фондів – мало розвинута, фонди з держучастю – відсутні; діяльність та процедури Української державної інноваційної компанії (УДІК – колишній Держіннофонд) забюрократизовані, її працівники слабо зацікавлені у ефективності УДІК, тому її діяльність малопублічна, дуже обмежена, (не)малоефективна; тощо. Через вказане, закономірно що в Україні (ІОВ-)МСБ тривало залишається лише тільки великим резервом "інноваційного сталого розвитку". Враховуючи зазначене, в Україні з метою кардинальної активізації розвитку –

насамперед, ІОВ-МСБ (базового МСБ) і відповідно – всієї країни в напрямі "сталого" є широко-комплексно-ефективним і тому – доцільним масштабне розгортання діяльності "Механізму пільгової державної фінансово-кредитної підтримки проектів і розвитку ІОВ-МСБ" (далі – Механізм) на базі вже існуючих держструктур – УДІК та держбанків (Укрексімбанк, Ощадбанк), у складі: УДІК (досвід проектних експертиз) та держбанківський синдикат (далі – Синдикат, для синдикування кредитних ризиків) з Укрексімбанком (одним з кращих банків країни) в ролі лід-менеджеру (досвід кредитування). Основне завдання Механізму: лояльніше-сприятливіше за вільноринкове (комбанківське тощо) кредитування за держкошт (див. нижче) заявлених і відібраних (спільно – УДІК та Укрексімбанком) до фінансування інвестиційно-інноваційних проектів у сфері ІОВ-МСБ що відповідають "Пріоритетним напрямам інноваційної діяльності в Україні (ПНІДУ)" (та загальнодержавним, галузевим, регіональним програмам розвитку) які враховують основні інноваційні потреби країни та регіонів і лежать у площині саме "інноваційного сталого розвитку-зростання". Для посилення комерційної зацікавленості Синдикату у ефективнішому і активнішому управлінні-використанні держкоштів доцільно передбачити спрямування значної частки або всіх процентів від наданих і повернутих ним кредитів на капіталізацію самих держбанків Синдикату (на збільшення кредитного потенціалу держави), решта (основні суми) – повертатимуться до першоджерела (держбюджету). Така організація Механізму знівелює вищевказані основні вади УДІК і значно покращить: ефективність використання держкоштів, виділених на підтримку "ПНІДУ"; активність і ефективність розвитку ІОВ-МСБ та розгортання в Україні "інноваційного сталого розвитку-зростання". Основним і цілком достатнім за своєю потужністю і тривалістю джерелом фінансування завдань і діяльності Механізму є: розтермінована на 5-10 років у не один млрд.\$/рік сумарна доплата (до справедливої ринкової вартості) власниками незаконно приватизованих держпідприємств (близько 3 тис., дані ГПУ на 2005р.) до держбюджету, суттєва-значна частка якої (доплати) спрямовуватиметься у фінансування широко суспільнокорисної діяльності Механізму; плюс невелика участь у проектних кредитах коштів держбанків (для посилення відповідальності і ефективності використання виділених держбюджетних коштів). Враховуючи "неплатність" для держбюджету вказаних ("доплатних") коштів, вартість кредитів за їх кошт може встановлюватися на достатньо пільгово-сприятливому (для активного і ефективного розвитку ІОВ-МСБ та його проектів) рівні.

ПРОБЛЕМЫ ВВЕДЕНИЯ НАЛОГА НА НЕДВИЖИМОСТЬ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА МЕСТНЫЙ БЮДЖЕТ

студент Демьяненко Н.А.

(научный руководитель ст.преп. Иваненко А.П.)

В большинстве стран, особенно европейских, более половины местного бюджета формируется именно за счет налога на недвижимость. Налог на недвижимость – классический налог, столетиями существующий во многих странах, в Украине – нет, поскольку на сегодня для введения налога на имущество в Украине существует множество препятствий, в частности следующие:

- для определения базы налогообложения необходима оценка стоимости миллионов объектов, в Украине же еще не создан единый кадастр недвижимости, включающий всю необходимую информацию, в том числе – данные о правах собственности;
- еще не сформировался окончательно полноценный рынок недвижимости, в том числе и потому, что на нем весьма многое зависит от довольно частых различных случайных потрясений;
- введение данного налога может сопровождаться высокими административными затратами, которые в первое время, вероятно, будут превышать налоговые поступления;
- государственный аппарат еще не имеет необходимого опыта осуществления подобного рода преобразований, требующих столь объемной и длительной технической подготовки, оценки и оптимизации возможных последствий (в том числе – социальных), тщательного планирования и такого же выполнения планов.

Налог на недвижимость существует во многих развивающихся экономиках, однако поступления от него, как правило, очень малы. Эксперты Всемирного банка видят причины такой ситуации в неправильно организованной и малоэффективной политике налогообложения и плохом администрировании сбора налога, в том числе и потому что ставки налога в большинстве случаев определяются на центральном уровне, тогда как поступления перечисляются в местные бюджеты. Например, отдача от налога на недвижимость: в Чехии – 0,6% ВВП, в то время как в Великобритании – 4% ВВП.

В соответствии с принципами, установленными Европейской хартией местного самоуправления, у органов местного самоуправления должен быть доступ к финансовым ресурсам, которые будут соразмерны с их обязательствами. Поэтому местные налоги должны быть важной статьей доходов местных бюджетов и главным инструментом их фискальной политики. В Украине местные налоги являются одним из слабых мест собственных доходов местных бюджетов, поэтому, введение налога на недвижимость должно способствовать расширению их доходной базы.

О других преимуществах налогообложения недвижимого имущества. Оно стимулирует более эффективное использование ресурсов в экономике, поскольку создает условия для перманентного перераспределения недвижимости в пользу более эффективных собственников. Стабильность и прозрачность поступлений от налога на недвижимость делает его желанным источником наполнения местных бюджетов. В отличие от трансфертов из госбюджета, которые в Украине преимущественно формируют местные доходы, этот налог способен улучшить контроль над эффективностью расходов городов и областей: тесная связь между уплаченным владельцами имущества налогом и предоставленными местной властью услугами обеспечивает лучший контроль общества за качеством госуслуг.

Чтобы введение налога было эффективным в Украине необходимо:

- осуществить ряд реформ, в частности – административно-территориальную.
- создать достаточно простую схему уплаты, чтобы обеспечить менее болезненный переход ко взиманию налога с граждан и предприятий. Затем приоритетным становится – обеспечение стабильных налоговых поступлений. Опыт стран Центральной и Восточной Европы показывает, что администрирование налога можно значительно облегчить, если устанавливать его ставку в зависимости от площади и местоположения помещения, а не от стоимости.

Таким образом, видно: разумное введение в Украине налога на недвижимость значительно стимулирует развитие местного самоуправления и увеличит эффективность использования ресурсов в экономике.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

студент Урода Я.В.

(научный руководитель ст.преп. Иваненко А.П.)

На современном этапе, одной из важнейших задач Украины является превращение экономики в конкурентоспособное хозяйство, активно и эффективно участвующее в мирохозяйственных связях. Ключевую роль в ее решении должна играть налоговая система – наиболее действенный и активный рычаг госрегулирования: инвестиционного и социально-экономического развития, внешнеэкономической деятельности, структурных изменений и ускоренного развития приоритетных отраслей. Однако до сих пор налоговая система в Украине является скорее чрезмерным тормозом всего указанного, поскольку с самого начала ее построения и до сегодня в ней чрезмерно сильны – фискальный ориентир и конфискационный характер. Так, через множество различных налогов и сборов у предприятий изымаются по разным оценкам до 80-90% прибыли. Следовательно, украинская налоговая система почти лишена стимулирующего начала, которое в современных условиях развития должно осуществляется при реализации всех функций налогообложения: фискальной, распределительной и регулирующей. Диктует все указанное – основная цель украинской налоговой системы, прежде всего – ликвидация дефицита по-прежнему скудного госбюджета, что в значительной степени обусловлено значительными недостатками самой отечественной налоговой системы – основного механизма формирования госбюджета. Поэтому, первый основной недостаток налоговой системы Украины – ее чрезмерно-сильный фискально-конфискационный характер и недостаточная увязка с потребностями развития экономики в целом и непосредственных ее субъектов – предприятий – в частности. Как следствие: не только хронический недобор в Украине налогов (минимум 20-40% налоговых сумм), но и – отсутствие у предприятий должной заинтересованности в модернизации и развитие производства, недостаточные и нестабильные инвестиционная активность и производство продукции. Второй основной недостаток налоговой системы Украины – она не обеспечивает оптимальный баланс материальных интересов всех

социальных слоев общества: имеют место большие различия в получаемых доходах – социальная функция налогов в Украине не обеспечивает устойчивого социального равновесия в обществе. Так, в ведущих промышленно-развитых (социально-устойчивых) странах соотношение доходов 10% населения с наибольшими доходами, и такой же численности с наименьшими доходами лежит в пределах "1: 5-10", а в Украине на 2007г. – не менее "1 : 30-40", что значительно усиливает социально-экономическое расслоение общества, порождает социально-политическое и экономическое напряжение и неустойчивость. Третий основной недостаток налоговой системы Украины – ее функционирование в условиях высокой монополизации и монопольного ценообразования, что обуславливает ее инфляционный характер, – она стимулирует "вздувание" цен. Четвертый основной недостаток налоговой системы Украины (в значительной степени, производный от упомянутых выше) – она не стимулирует должное формирование в экономике наиболее важных пропорций развития. Ядром такой пропорциональности является соотношение темпов роста производительности труда и фонда потребления, как на макро-, так и на микро-уровне.

Исходя, прежде всего, из сказанного выше, можно сформулировать в частности следующие основные пути (направления) совершенствования налоговой системы Украины.

- Формирование цивилизованного института сбора и уплаты налогов: упрощение налоговой системы и процедур при одновременном усилении налоговой дисциплины и ответственности.
- Значительное усиление стимулирующей функции налогообложения производства и его конкурентоспособности, в т.ч. – обеспечение привлекательного налогового режима для иностранных капиталов, способных и желающих решать приоритетные задачи развития украинской экономики.
- Кардинальное улучшение выполнения налогообложением социальной функции – в целях повышения социально-экономической устойчивости в обществе и снижения политических (самых опасных) предпринимательских и инвестиционных рисков.

Усовершенствование налоговой системы Украины даже только по этим трем направлениям будет кардинально содействовать решению упомянутой вначале тезисов важнейшей задачи страны.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОСТІ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ УКРАЇНИ

Студентка групи ЕФ-64

Баранова А.С.

(Науковий керівник Зайцев О.В.)

Стабільність грошової одиниці є однією з найважливіших умов забезпечення загальної макроекономічної рівноваги й фінансової стійкості. Ця проблема є предметом постійної уваги центральних банків і урядів усіх без винятку країн. Та в період ринкової трансформації вона набуває особливої уваги.

Протягом років незалежності Україна пододала складний шлях ринкових реформ, що супроводжувалися глибоким спадом виробництва, який тривав упродовж десятиліття, високим рівнем інфляції (в 1993 році інфляція перевищила 10000 %), кризовими явищами в бюджетно-фінансовій сфері тощо. Саме ці чинники й визначили характер проблем ринкової трансформації, зокрема забезпечення стабільності грошової одиниці.

Стабільність грошової одиниці можна визначити як відносну незмінність вартості, яку представляє грошова одиниця в обігу і яка виражається в купівельній спроможності грошей. Оскільки на гроші купують не лише товари і послуги, а й іноземну валюту, розрізняють внутрішню та зовнішню стабільність. Перша визначається рівнем стабільності цін на товари і послуги. Друга – стабільністю обмінного курсу. Безперечно, стабільність є відносною, динамічною характеристикою. Абсолютної стабільності не існує. Може йтися лише про певні параметри змін, які дають підстави говорити про стійкість характеристик однієї економічної змінної порівняно з іншими.

З огляду на це стабільність цін на товари і послуги можна визначити як такий рівень інфляції, що забезпечує намічені темпи економічного зростання, темпи підвищення реальних доходів населення, є скоординованим з динамікою валового внутрішнього продукту та обмінного курсу національної валюти.

Стабільність обмінного курсу – це його незмінність або така динаміка, що скоординована з внутрішнім рівнем інфляції і забезпечує рівновагу платіжного балансу з урахуванням розв'язання фінансово-економічних завдань держави.

Стабільність грошової одиниці може бути диференційована стосовно різних сфер і суб'єктів використання грошових ресурсів. Відповідно диференціюють процес вимірювання та показники стабільності, такі як індекс цін споживчих товарів і дефлятор ВВП.

Ризики стабільності грошової одиниці пов'язані з певними диспропорціями в економіці та грошово-кредитній сфері. Поєднання процесів випуску грошей в обіг (грошова маса зросла протягом 9 місяців 2007 року на 33,6 %) головним чинником через валютний ринок (понад 96 % станом на початок жовтня 2007-го року) для утримання обмінного курсу від значної ревальвації з істотним зростанням валового внутрішнього боргу, який становить уже понад 50 % ВВП, при збільшенні його корпоративної складової до 76 %, зростанні від'ємного сальдо торговельного балансу (- 3,4 млрд. дол. За вісім місяців 2007 року), стюживчого кредитування в іноземній валюті, наявності цінової бульки на ринку нерухомості призводить до тенденції заміщення економічного зростання монетизацією боргу і за значного рівня політичної невизначеності створює доволі складну ситуацію щодо забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку. Для утримання ситуації під контролем необхідні системні, цілеспрямовані та скоординовані дії Національного банку й уряду України, які б спиралися на довіру суб'єктів господарювання і населення, щодо корекції відповідних елементів економічної, валютно-курсової, монетарної, кредитної, боргової та інших складових політики. Лише за таких умов можна забезпечити виконання основних засад грошово-кредитної політики на 2008 рік, які передбачають інфляцію на рівні 6,8 %, зростання грошової маси на 125 – 131 %, обмінний курс – у межах 4,95-5,25 грн. за дол.

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*студент Коробко Т.С.
(наук. керівник ас. Шевченко Т.І.)*

До 3-го тисячоліття Україна увійшла з низкою проблем, які значно загострилися в роки незалежності. Зокрема, змінилися джерела і механізм відтворення основного капіталу, функціонування якого не відповідає ринковим інструментам і важелям. Внаслідок цього знижується ефективність відтворювальних процесів в суспільстві в цілому.

Під впливом ряду кризових явищ і тенденцій продовжує розвиватися промисловість України. Помилки, допущені за умов незалежності, спричинили посилення негативних тенденцій у процесах забезпечення відтворення основного капіталу у вітчизняній економіці. Виробнича інфраструктура перебуває у жахливому стані. Спрацювання основних фондів досягло критичної позначки 50% (на ряді підприємств понад 90%), за котрою починається їх фізичне руйнування. Половина промислового устаткування вичерпала свій ресурс і має вік у 20 і більше років. Практично не відчувається вплив інновацій на технологічний розвиток економіки і промисловості. Більше третини підприємств є хронічно збитковими, а рентабельність промислового виробництва - недостатньою.

Закономірності відтворення основного капіталу й особливості цього процесу в Україні відбивають причинно-наслідкові зв'язки зміни форми власності, реалізації обраної моделі приватизації державної власності. Аналіз головних факторів і характерних рис, притаманних відтворенню основного капіталу в Україні, дає можливість стверджувати, що поглиблення структурних деформацій і зумовлене ними порушення відтворювальних процесів не могли бути призупинені за допомогою державного регулювання внаслідок існування такого інституціонального феномену, як інститут "влада - власність". Держава (в особі влади-власника) з огляду на наявні ресурсні та виробничі можливості, створюючи для себе відповідні правила, діяла в економіці як підприємець, виключно під тиском короткострокової кон'юнктури світових ринків, не замислюючись про власні довгострокові перспективи, а тому підтримувала лише ті експортоорієнтовані галузі, які могли на даний час витримати конкуренцію на цих ринках.

У зв'язку з цими інституціональними особливостями цілком логічно слід очікувати надалі продовження деіндустріалізації виробництва, прогресування старіння виробничої бази і спрацювання основного капіталу, що ніяким чином не справлятиме позитивного впливу на поліпшення процесів його відтворення.

Системний аналіз показує також, що сьогодні економіка України позбавлена інвестиційних і реноваційних можливостей для ефективного оновлення основних фондів. За таких умов необхідною і доцільною є реалізація заходів щодо державної підтримки інвестиційного забезпечення відтворення основного капіталу промислових підприємств, яка має на меті широку модернізацію реального сектора економіки на інноваційній основі. Реалізації програм оновлення основних фондів заважає також недосконалий механізм амортизації, який фактично гальмує реноваційні процеси в економіці.

У найближчі роки зовнішні (залучені) джерела інвестицій (кредити, позики, фондові операції, кошти іноземних інвесторів тощо) залишатимуться неефективними для фінансування проектів техніко-технологічної модернізації більшості підприємств. Тому головний акцент державної інвестиційної політики має бути зроблений на вдосконаленні механізму самофінансування проектів оновлення основних фондів. Подальші розвідки мають бути спрямовані на дослідження проблем оптимізації відтворювальних пропорцій і забезпечення інвестиційного клімату, який би сприяв розширенню обсягів капіталовкладень в оновлення основних фондів.

Державна амортизаційна політика має бути ліберальнішою, враховувати напрацьовані світовою практикою механізми нарахування й використання прискореної амортизації, надавати підприємствам самостійність у виборі методів і періодів нарахування амортизації. Водночас необхідно посилити роль прибутку як джерела фінансування інвестицій у відтворення основних фондів, насамперед, у контексті подальшого реформування системи оподаткування результатів господарської діяльності. Удосконалення амортизаційної політики в Україні потребує підвищення ставок амортизації до рівня, конкурентоспроможного з іншими країнами, запровадження державного регулювання та стимулювання цільового використання амортизаційних коштів. Ці заходи є передумовою інвестиційно-інноваційного розвитку вітчизняних підприємств і зростання ефективності їх роботи в конкурентному ринковому середовищі.

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ФОНДОВОГО РИНКУ

студент *Федченко О.О.*
(наук. керівник *Савченко К.В.*)

Фондовий ринок за своєю специфікою є вразливим до фінансових зловживань, що вимагає контролю за відповідними операціями.

Відповідно до чинного законодавства, фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, спрямованих на запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Сам процес легалізації злочинних коштів являє собою складну схему послідовних дій, спрямованих на заплутування істинних джерел походження кримінальних капіталів. Це здійснюється завдяки їх трансформації з одних активів в інші шляхом численних та різноманітних фінансових операцій. Самі по собі операції з відмивання – це, як правило, легальні фінансові операції, але злочинним є походження коштів, що в них використовуються.

В контексті зазначеного, найбільш популярними інструментами, що використовуються для легалізації злочинних доходів є: використання зовнішньоекономічних операцій (експортно-імпортні, кредитування, інвестиції); конвертаційні операції з готівкою; махінації із цінними паперами (акції, векселя); операції із землею тощо.

Професійні учасники фондового ринку як суб'єкти первинного фінансового моніторингу на підставі Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» зобов'язані: проводити ідентифікацію осіб, що здійснюють фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу; надавати Державному комітету фінансового моніторингу (ДКФМ) інформацію про операції, які підпадають під обов'язковий фінансовий моніторинг.

При цьому забороняється повідомляти про це особу, стосовно якої було подано дані. Кожен суб'єкт первинного фінмоніторингу має розробити правила та призначити відповідального працівника з фінансового моніторингу, діяльність якого підлягає обов'язковій сертифікації.

Документи, які стосуються фінансового моніторингу, відповідно до закону, мають зберігатися протягом п'яти років з дня проведення операції.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

*студент Соловйова М.А.
(наук. керівник Абрамчук М.Ю.)*

Досвід економічно розвинених країн свідчить, що інноваційні процеси є успішними, коли в державі вибудовується виважена стратегія в інноваційній сфері та механізм її реалізації, створюється прийнятне для інновацій середовище і необхідна інноваційна інфраструктура. Так, в розвинених країнах світу функціонують понад 3 тисяч інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів; венчурних фондів, технологічних парків, технополісів, центрів трансферу технологій, та інших інноваційних структур, що складають основу національних інноваційних систем.

Аналіз інноваційної інфраструктури в Україні показав, що в країні сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури, які розвинені не однаковою мірою, а де які зовсім відсутні, наприклад, ринок венчурного капіталу та страхування інноваційних ризиків, електронні біржі інновацій, центри трансферу технологій. Основними причинами такого становища є:

- недосконалість нормативно - правової бази регулювання питань розвитку інноваційної інфраструктури;
- недостатнє економічне стимулювання інноваційної діяльності та відсутність державної підтримки інноваційних структур;
- непослідовність та безсистемність у реалізації державної інноваційної політики.

Для активізації діяльності зі створення інноваційної інфраструктури, забезпечення конкурентних переваг економіки України на шляху переходу до інноваційної моделі зростання, на наш погляд, в першу чергу, необхідно:

- вдосконалити нормативно-правову базу, що регламентує інноваційну діяльність та відновити повноцінну дію Закону України «Про інноваційну діяльність»;
- розробити ефективні механізми залучення позабюджетних коштів до наукового виробництва;
- вдосконалити систему фінансування наукових досліджень.

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

*студенти Влізько О.О., Коломісць В.О.
(наук. керівник доц. Козін Е.Г.)*

Починаючи з кінця 90-х років ХХ ст. проблему фінансової безпеки країни розглядали все більше науковців та аналітиків. Це пов'язано насамперед зі зміцненням вітчизняної фінансової системи в умовах впливу зовнішніх негативних чинників, що підсилюється глобалізаційними процесами

Фінансова безпека держави складається з кількох аспектів, а саме: бюджетної, валютної, інфляційної, інвестиційної, кредитної безпеки суб'єктів фінансово-кредитної сфери. Тому фінансова безпека страхового ринку, зокрема страхових компаній, має важливе значення з огляду на місце цього сектору в економіці країни.

Розвиток страхового бізнесу в Україні, поступове розширення меж діяльності вітчизняних страховиків на міжнародних ринках, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг, високий рівень інтеграції у сфері перестраховування і приход на вітчизняний ринок іноземних страховиків та інвесторів передбачає узгодження й уніфікацію поняттєвого апарату, виявлення суджених характеристик поняття "фінансова безпека", визначення загроз та індикаторів, що їх (загрози) характеризують, розробки заходів захисту інтересів страхових компаній, у тому числі її власників, акціонерів та клієнтів.

Метою цієї статті є уточнення сутності поняття "фінансова безпека страхової компанії", дослідження основних загроз фінансової безпеки страховика і страхового ринку, визначення можливих шляхів підтримки фінансової безпеки страхової компанії.

Визначення фінансової безпеки є досить складним і неоднозначним. Воно переплітається із такими поняттями, як фінансова стійкість, платоспроможність страховика. Досить часто їх піднімають О.І. Барановський під фінансовою безпекою страховика розуміє "такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дозволив би їм у разі потреби відшкодувати обумовлені у договорах страхові збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування". Загрози фінансової безпеки страховика за місцем виникнення поділяються на внутрішні та зовнішні, а також, залежно від рівня їх сприйняття та усвідомлення, на об'єктивні та суб'єктивні.

Внутрішні загрози породжуються здебільшого неадекватною

фінансово-економічною політикою компанії; помилками, зловживаннями структурних підрозділів та окремих спеціалістів: відсутністю контролю за збереженням фінансової інформації: помилками в управлінні фінансами компанії

Серед основних причин виникнення зовнішніх загроз виділяють такі:

- стрімкий розвиток глобалізаційних процесів, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг;

- високий рівень мобільності та взаємозв'язку страхового і фінансового ринків, заснованого на новітніх технологіях;

- розмаїття і динамізм наявних фінансових інструментів;

- посилення нестійкості страхової складової світової фінансової системи;

- неспроможність фінансових інститутів та наглядових органів контролювати кризові тенденції;

- посилення інтеграції у сфері перестраховування; високий рівень залежності від зовнішнього перестраховування вітчизняного ринку;

- посилення конкуренції та конфліктів між державами у сфері страхування та за допомогою страхування.

Важливим чинником у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії, як і будь-якого іншого суб'єкта господарювання, є законодавчо закріплений обов'язок інститутів влади створювати механізми захисту національних фінансово-економічних інтересів і протидіяти впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Фінансовий ринок України, у тому числі й страховий, є найрентабельнішим і перспективним, а тому привабливим для іноземних інвестицій. На сьогодні іноземному капіталу вже належить понад 12% сукупного капіталу українських страховиків.

Отже, уточнення сутності й місця фінансової безпеки страхової компанії, визначення основних загроз діяльності інститутів страхового ринку мають важливе значення для системи фінансового менеджменту страховика, є основою для розроблення ним стратегічних цілей та вибору шляхів їх досягнення. Крім того, фінансова безпека страхових компаній і страхового ринку в цілому є важливим аспектом у забезпеченні фінансової безпеки держави.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

*студент Карпенко І.В.
(наук. керівник доц. Рубанов П.М.)*

Необхідною умовою прибуткової діяльності будь-якого підприємства є правильна і раціональна організація його фінансів. Для того, щоб успішно функціонувати на ринку кожне підприємство зобов'язане формувати, розподіляти і використовувати фонди грошових коштів, обґрунтовано залучати зовнішні джерела фінансування.

Наявність достатніх фінансових ресурсів - необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури незалежно від сфери діяльності, галузевої спрямованості й організаційно-правового статусу.

Водночас джерела їх формування та порядок залучення на підприємствах різних форм власності відмінні. Тому проблеми формування фінансових ресурсів заслуговують на особливу увагу як з боку вчених, так і практиків.

Під час формування фінансових ресурсів велика кількість підприємств стикається з значним їх дефіцитом, адже на розвиток підприємств негативно впливає кризова ситуація в країні, зокрема низька купівельна спроможність населення, неплатоспроможність основних виробничих підприємств, недосконале законодавство, недостатнє методичне і організаційне забезпечення санації та процесів державної підтримки підприємств. Більшість підприємств обирає стратегію виживання, використовуючи бартер, недоліки чинного законодавства, системи ціноутворення та контролю за підприємницькою діяльністю з боку адміністративних органів управління держави.

Розв'язанням проблем формування і використання фінансових ресурсів займалися Довбня С.Б., Ковель К.А., Рибчак В.І., Петлеко Ю.В., Приступа Л.А., Ванькович В.Д., Герасименко Р.А., Зятковський І.В., Афанасьєва Є.В. та інші. Основним способом підвищення ефективності використання і залучення фінансових ресурсів вони вважали побудову оптимізаційної моделі фінансування підприємств.

Але для розв'язання даних проблем також потрібна виважена, довгострокова політика держави щодо розвитку підприємництва та його ролі у піднесенні національної економіки, яка б спиралася на інтереси основних суб'єктів підприємницької діяльності, відповідала потребам основної частини населення і відображала реальний стан у розв'язанні соціально-економічних проблем країни. Економічно обґрунтоване використання податкових, інвестиційних та цінових механізмів сприятиме виходу з фінансової кризи, надходженню коштів до бюджету, збільшенню доходності підприємств.

Оскільки фінанси окремого підприємства й державні фінанси взаємопов'язані, у фінансову систему доцільно включати фонди фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні держави (спеціальний фонд бюджету, цільові фонди), окремих господарських суб'єктів, і використовуються з метою виконання економічних і соціальних функцій. В ринкових умовах до фінансової системи доцільно включати ресурси недержавної кредитно-банківської системи і фінансових ринків. Відповідно до вказаних елементів можна визначити основні напрямки фінансової реформи:

- економічне обґрунтування структури державного бюджету (співвідношення податкових та неподаткових надходжень);
- розвиток банківської системи з метою підтримки підприємницької діяльності та надання кредиту на більш сприятливих умовах)
- розвиток небанківських фінансових посередників та фінансових ринків (міжнародно-фінансових установ; кредитних спілок)
- державне регулювання фінансових розрахунків окремих підприємств;

Ефективне формування та використання ресурсів підприємства викликає потребу оцінки ефективності фінансових проектів на рівні підприємств. При оцінці ефективності формування і використання ресурсів важливо оцінити терміни та обсяги вкладених фінансових ресурсів і отриманого прибутку. Процес вкладення капіталу передбачає його повернення шляхом прибуткової діяльності, що може відбуватися паралельно, послідовно чи інтервально.

Ефективність фінансування підприємства в значній мірі визначається стратегією формування ресурсів, що залежить від форми власності, виду діяльності територіального розміщення та інших факторів впливу.

КРЕДИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Студентка Сиротенко О. А.

(Науковий керівник Мельник О.І.)

В Україні вищі навчальні заклади давно перетворилися на повноправний елемент ринкової економіки.

Реалізація інноваційної політики та фінансового забезпечення вищого навчального закладу вимагає раціонального управління всіма економічними ресурсами і багато в чом визначає подальший розвиток функціонування вищого навчального закладу та зміцнення його позицій на ринку освітніх послуг. ВНЗ повинен враховувати економічні реалії суспільства, потреби ринку та здійснювати постійний пошук нових форм стійкого розвитку. Ці зміни визначають напрями розвитку вищого навчального закладу щодо організації та проведення освітньої і наукової діяльності. Найважливішою умовою забезпечення економічної стійкості та подальшого розвитку ВНЗ є достатнє і стабільне фінансування ВНЗ.

Фінансування освітньої діяльності вищих навчальних закладів є однією і найгостріших проблем економіки України. Сьогодні кожний вищий навчальний заклад України у межах правового поля змушений шукати та впроваджувати нові додаткові джерела фінансування, створювати основу організації фінансово-економічних відносин в освіті й удосконалювати організаційно-економічний механізм функціонування системи вищої освіти, розробляти оптимальні моделі фінансування розвитку ВНЗ.

Плата за навчання в Україні також стала невід'ємною частиною фінансування розвитку ВНЗ. На нашу думку, найближчим часом необхідно впровадити граничний рівень витрат на підготовку фахівців, які будуть фінансуватися за рахунок державного бюджету. З огляду на це можна буде чітко визначити величину коштів, яка буде вноситися студентом як плата за навчання. Для одержання студентом потрібних коштів, йому слід надати право на довгострокову позику на навчання. Такі заходи сприятимуть поліпшенню фінансової бази вищих навчальних закладів. На жаль, сьогодні в Українська система кредитування освітніх послуг не є достатньо розвинутою.

Позики можуть надаватися на умовах виконання студентами певної роботи. Позики, передусім, доцільні у сфері вищої освіти, проте в будь-якому випадку надання таких позик обов'язково потребує

підтримки держави. Лише на підставі створення державою сприятливих умов для впровадження таких систем можуть розвиватися кредитні форми оплати за навчання. В Україні першим кроком у напрямку розвитку кредитування освітніх послуг став «Порядок надання молодим громадянам пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти у вищих навчальних закладах за різними формами навчання незалежно від форм власності», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.05. 2000 №844 .

З 2001 р. надання кредитів на освітні послуги почали здійснювати і банківські установи, які формують спеціальні кредитні портфелі у системі досвіти. Серед лідерів — КБ «Приватбанк» - 25 млн. грн., АКБ «Правексбанк» р-22 млн. грн., банк «Фінанси і кредит» — 21 млн. грн.

Зросли обсяги кредитування за кошти державного бюджету України. Так, у 2003 р. вони становили 15 млн. грн., у 2004 р. - 20 млн. грн., у 2005 р. - 45 млн.

Узагальнюючи зарубіжний досвід та ситуацію, яка склалася сьогодні в Україні, можна констатувати, що досить складно реалізувати механізм кредитування освіти в умовах нестабільної економіки. Існують дві основні проблеми. По-перше, позики на вищу освіту мають довгостроковий характер, для рішення навчання необхідна позика в розмірі, яка значно перевищує майбутню середню заробітну плату. По-друге, кредит надається тій категорії населення, а, як правило, не зайнята продуктивною працею. Тому розвиток такого виду фінансового забезпечення ВНЗ потребує додаткового дослідження різних аспектів упровадження кредитного механізму в умовах нестабільності економічного розвитку України. Доцільно запровадити механізм, коли частину вартості навчання сплачувала б держава з фонду цільового фінансування освіти, а решта відшкодуватиметься за рахунок інших джерел, наприклад, депозитних рахунків позичальника тощо.

Таким чином, кредитування студентів є одним із джерел фінансового забезпечення діяльності вищих навчальних закладів у сучасних умовах. Система фінансування вищої школи зарубіжних країн останнім часом формується шляхом перерозподілу фінансового тягаря між студентами, їхніми батьками та державою. Досвід зарубіжних країн переконує, що система кредитування громадян з метою отримання вищої освіти успішно реалізується, а в деяких із них вона набула помітного розвитку. Вважаємо, що така система повинна використовуватися в Україні.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

*студент Турчина Ю.І.
(наук. керівник доц.Рубанов П.М.)*

Зростаючі масштаби забруднення навколишнього природного середовища та розвиток енергоємних і ресурсовитратних технологій в Україні вимагають удосконалення економічного механізму у сфері природокористування. Важливим напрямом реалізації даного завдання є екологічна податкова політика держави.

Нинішня система оподаткування в Україні не здатна забезпечити захист природного середовища від негативного впливу народного господарства. Тому назріла потреба зміни напрямків податкового реформування, розвороту податкової політики до участі в вирішенні екологічних проблем.

Проблеми та можливості реформування екологічного оподаткування в Україні досліджували в численних працях такі вітчизняні вчені, як Вовк В.І., Новицька О.В., Зуєв В., Поплавська Ж.В., Трегобчук В.М., Колеснікова В., Костерін В.О та інші. Проте до сих пір результати їх досліджень не мають практичного втілення та носять суто теоретичний характер.

Аналіз сучасного стану системи екологічного оподаткування в Україні дає можливість виокремити певні суперечності та узагальнити проблеми її функціонування. Це насамперед:

– суто фіскальна спрямованість механізму збирання коштів від природокористування, що надходять до бюджету не за цільовим призначенням на природоохоронні заходи, а «розчиняються» в його дохідній частині;

– наявність значного розриву між проголошеним принципом «забруднювач платить» і нормативами формування плати за забруднення з одного боку, а також обсягами завданих збитків і дійсними витратами на їх відшкодування — з іншого;

– глибокі розбіжності в граничних податкових ставках щодо нормативів забруднення;

– складність, громіздкість розрахунків екологічних і ресурсних платежів, неусталеність системи статистичної звітності, контролю звітних даних природокористувачів, обліку надходжень платежів.

Отже, нинішня екологічна податкова система України потребує докорінного реформування, спрямованого на зниження негативного впливу народногосподарського комплексу на навколишнє природне середовище, переходу на засади сталого розвитку. Для досягнення зазначених цілей необхідно:

1. Розширити базу екологічного оподаткування, впровадивши різні види екологічних податків на продукт як стимуляторів обмеження виробництва і споживання екологічно небезпечної, ресурсоемної продукції (податки на пестициди, транспорт, певні види палива тощо).

2. Змінити порядок стягнення екологічного податку, зробивши шкалу податкових ставок гнучкішою та пропорційною обсягам викидів забруднювачів.

3. Законодавчо визначити та змінити адресність надходження екологічного податку для підтримання конкретних природоохоронних програм.

4. Запровадити різні види податкових пільг для стимулювання інноваційної та інвестиційної активності товаровиробників.

5. Розробити основні засади «еко-соціо-економічної податкової реформи», важливим елементом якої є введення ресурсно-екологічних податків (еко-трудова податкова реформа).

Еко-трудова податкова реформа полягає у зниженні чи анулюванні певних податків (наприклад, виплат по соціальному забезпеченню) з одночасним введенням нових податків, пов'язаних з охороною навколишнього середовища без збільшення загального податкового тягаря.

Дана реформа дає змогу досягти подвійного ефекту — зменшити вплив на навколишнє середовище і водночас стимулювати соціально необхідні явища, такі, як зайнятість і збільшення розміру офіційної зарплати.

Екологічна податкова реформа дає можливість враховувати зовнішні екологічні чинники, трансформуючи їх у внутрішні витрати виробництва (так звана інтерналізація екстерналій) та впроваджувати принцип «забруднювач платить». З іншого боку, підвищення ціни природного капіталу через оподаткування ресурсопотоку спонукатиме до більш ефективного використання ресурсів, зокрема до технологічних інновацій і зменшення енерго- та матеріаломісткості виробництва, що є вкрай актуальною проблемою для української економіки.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ

*студент Дворніченко Ю. С.
(науковий керівник Михайленко Д. Г.)*

Прагнення всіх суб'єктів підприємництва, та й не тільки їх, а взагалі всіх платників податків, до зниження податкового тиску цілком природне. Разом з цим зменшення податкових платежів здійснюється різними способами. Виділяються такі основні способи, використання яких приводить до абсолютного або відносного зменшення сум податків, що сплачуються:

- ухилення від сплати податків;
- податкова оптимізація.

Під ухиленням розуміється дія (або бездіяльність) платника податку, спрямована на повну чи часткову несплату податків, зборів (обов'язкових платежів) з порушенням чинного законодавства.

У цьому разі зменшення податкових платежів здійснюється шляхом вчинення податкового правопорушення, що є прямим умисним або неумисним порушенням податкового законодавства, що полягає, насамперед, у прихованні об'єкта, що обкладається податком, у будь-яких формах.

До таких правопорушень можна віднести деякі їх типові форми: приховання об'єкта оподаткування; фальсифікація обліку; маскування дійсних ситуацій іншими фіктивними юридичними ситуаціями; неумисні правопорушення і помилки.

Крім цього, окремо виділяються неумисні правопорушення — коли платник податків виявляється правопорушником, не бажаючи цього, і підпадає під санкції за порушення податкового законодавства, оскільки податкові органи неспроможні встановити, чи є те або інше правопорушення умисним чи неумисним. Прикладами даних правопорушень можуть бути такі: платник податків, що забув скласти декларацію, буде покараний, хоча не мав на меті ухилитися від сплати; неумисні помилки при веденні бухгалтерського обліку; незнання платником податків про прийняття нормативних актів щодо податкового законодавства, прийняття нових або внесення змін до чинних нормативних актів, арифметичні помилки.

На відміну від ухилення податкова оптимізація являє собою зменшення розміру податкових платежів шляхом правомірних дій платника податків, що включають повне використання всіх наданих законодавством способів.

Право платника податків здійснювати заходи, спрямовані на легальне зменшення своїх податкових платежів, засноване на праві всіх суб'єктів захищати свої охоронювані законом права (зокрема, право власності на майно, капітал, доходи) будь-якими не забороненими законом способами.

Найважливіше місце в оптимізації податкових платежів займає грамотне використання пільг, наданих чинним податковим законодавством. Причому пільг у їх широкому сенсі, а не тільки ті з них, що у чинному законодавстві формально виступають у вигляді пільг і звільнень.

Умовно можна виділити основні категорії податкових пільг:

- пільги, надані окремим категоріям суб'єктів підприємницької діяльності;
- пільги, надані щодо об'єктів оподаткування;
- пільги, надані шляхом встановлення зниженої ставки податку;
- пільги щодо термінів сплати податків.

Поширення спрощеної системи оподаткування використання платників єдиного податку зараз уявляється нам одним з найбільш дієвих методів зниження податкового навантаження.

У багатьох випадках податкові оптимізації побудовані на застосуванні методу заміни відносин, тобто операція, що передбачає досить обтяжливе оподаткування, замінюється на операцію (засновану на інших цивільно-правових договорах, що призводять до аналогічного результату), до якої застосовується більш щадний податковий режим.

Методи податкової оптимізації можуть застосовуватися не тільки з метою зменшення поточних і майбутніх податкових платежів. Податкові оптимізації (як комплекс заходів) можна застосовувати також і в так званих «складних» випадках, використовуючи адміністративні методи (переведення податкового боргу, оскарження результатів перевірки, а також банкрутство, як варіант оптимізації податкових платежів).

Таким чином, податкова оптимізація являє собою реалізацію права кожного платника податків обрати спосіб їх сплати, що дозволяє зменшити «збиток», заподіяний йому справлянням податків, скориставшись для цих цілей усіма допустимими законом способами.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕВАГ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ПОРІВНЯНО З ТРАДИЦІЙНИМИ КОНЦЕПЦІЯМИ

*студентка Мироненко Т.М.
(науковий керівник ст. викл. Михайленко Д.Г.)*

В останні роки у західній економічній літературі дедалі частіше можна зустріти критику традиційних фінансових показників як основи для прийняття управлінських рішень, джерелом яких є система бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ця критика спрямована на ретроспективний характер цих показників, що значно зменшує їхню цінність для прийняття стратегічних управлінських рішень. Про це свідчать праці К. Мерчанта, Б. С. Чакраварті, Дж. Деардена, Р. С. Каплана та Д. П. Нортон. На їхню думку, надмірне акцентування уваги компанії на досягненні і підтриманні короткострокових фінансових результатів може призвести до надінвестування у вирішення короткострокових проблем і до недостатнього інвестування у довгострокове створення цінностей, особливо у нематеріальні активи, які сприяють зростанню компанії у майбутньому. В умовах динамічного розвитку економіки дедалі більшого значення набувають інформаційні технології та інтелектуальний капітал.

Традиційна система управління ґрунтується лише на фінансових оцінних методиках (система контролінгу) і зазвичай передбачає використання моделі повернення інвестицій, розробленої на початку минулого століття фірмою «DuPont». Ця модель добре працює, коли охоплюється більшість складових до створення вартості. Під час збільшення інвестування капіталу в інформаційні технології, в удосконалення характеристик та взаємозв'язків, які не можуть оцінюватися в традиційній фінансовій моделі, така система стає дедалі менше ефективною. На сьогодні відомі кілька альтернативних моделей управління підприємств на основі системи збалансованих показників. Але першою і однією з найцікавіших була і на сьогодні залишається BSC-модель, яку запропонували Р. Каплан і Д. Нортон. Вони вели дослідження, яке тривало протягом року і мало на меті пошук нових альтернативних методів вимірювання ефективності, що ґрунтуються на нефінансових показниках.

Головна гіпотеза проекту звучала як "методика оцінки ефективності діяльності підприємства, що ґрунтується виключно на фінансових показниках, не забезпечує зростання майбутньої економічної цінності організації".

Протягом тривалих обговорень і дискусій було вироблено основу цієї моделі, що ґрунтується на чотирьох складових (проекціях) — фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, персонал. Таким чином, система дістала назву "збалансованої", оскільки ґрунтувалася на комплексному підході до оцінки як матеріальних, так і нематеріальних активів.

Система збалансованих показників ефективності (Balanced Scorecard), як назвали її автори, має незаперечні переваги порівняно з традиційнішими концепціями, використовуваними для комплексної оцінки діяльності підприємства, і має надзвичайну користь як обліково-аналітичний інструмент.

Концепція BSC вигідно відрізняється від інших концепцій тим, що фінансові й нефінансові індикатори інтегруються з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між результируючими показниками і ключовими факторами, під впливом яких вони формуються. За словами професора Хайді Неррекліт, «BSC- це інструмент, що систематично розширює сфери виміру, які традиційно зв'язували з обліком».

На нашу думку, найголовнішою особливістю та перевагою системи BSC є те, що вона тісно пов'язана з бізнес-процесами, які спрямовані на задоволення потреб клієнтів, і до яких залучені всі співробітники підприємства. BSC-модель є елементом добре розробленої системи контролінгу й орієнтує керівництво підприємства на адекватний стратегічний розвиток, на відміну від традиційного управління, яке, як правило, сконцентроване на фінансових показниках. BSC-модель віддзеркалює розширення інформаційних можливостей системи управління шляхом додавання саме нефінансових показників у систему оцінки результатів діяльності підприємства для досягнення цілей управління.

Поки що найперспективнішою з-поміж всіх концепцій залишається Система збалансованих показників (BSC-модель), що дає змогу трансформувати конкретну діяльність і стратегію в достатньо повний набір показників, які фактично утворюють систему стратегічного контролінгу й управління підприємством.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

*студентка Смірнова Н.А.
(науковий керівник ас. Котенко Н.В.)*

Система оподаткування в Україні являє собою сукупність податків, зборів-платежів до бюджету та внесків до державних цільових фондів, що стягуються у визначеному чинним законодавством порядку.

Сьогоднішній стан системи оподаткування в Україні можна охарактеризувати як процес створення основ. За відносно короткий термін було здійснено перехід до системи формування доходів бюджету на податковій основі, реформовано саму податкову систему, але оскільки ця система базується на системі доходів бюджету, заснованій на принципах значної централізації, на сучасному етапі гостро постає питання наповнення нових форм оподаткування ринковим змістом.

Податки – це відносно самостійна сфера відносин, яка відрізняється власними законами розвитку і принципами функціонування. Йдеться, насамперед, про класичні принципи оподаткування: рівність, нейтральність, зручність, простота. Відповідність цим принципам – головна ознака правильності, розумності, ефективності податків, а наближення до них податкової системи – безумовний критерій ефективності податкової політики.

Держава повинна гарантувати стабільність основних принципів оподаткування, а механізми та правила їх дії мають бути зафіксовані в єдиному документі – Податковому кодексі України. „Концепцією реформування податкової системи України”, затвердженої урядом у лютому 2007р., передбачається прийняття Податкового кодексу України. У ньому повинна бути втілена сутність нової або оновленої податкової політики, яка визначатиме не тільки траєкторію розвитку податкових відносин і податкового права, а й поєднає тенденції і напрямки реформувань у податковій сфері зі стратегією економічного розвитку країни.

Створення ефективної системи оподаткування неможливе без теоретично й практично обґрунтованої (з позиції загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави), зрозумілої для платника

податку і працівників податкової служби з технічної і правової точок зору концепції податкової політики. Вона має визначити пріоритети податкових перетворень, будучи органічною частиною державної програми економічних реформуваль. Знайти її складові, значить реалізувати ту гармонійну узгодженість стабільності оподаткування з його гнучкістю, яка визначає головні тенденції при побудові будь-якої податкової системи.

Сьогодні ключовими проблемами в оподаткуванні є:

- спотворення фундаментальних основ оподаткування;
- нестабільність, суперечливість законодавчої бази;
- незахищеність податкової політики від некомпетентності та лобіювання;
- порушення балансу прав і відповідальності між платниками податків і податковими органами;
- прогресуюче ускладнення податкових процедур і правил;
- ослабленість регулюючих функцій, пов'язаних зі стимулюванням підприємницької активності.

Для їх розв'язання ідеологія податкової політики передбачає: підтримку не конкретних підприємств, а підприємництва; створення однакових умов роботи для всіх; низькі податки, які сплачуються усіма. В основі пошуку шляхів податкового реформування лежить перенесення центру тяжіння в оподаткуванні на чинники, пов'язані з ефективністю капіталу, використанням землі, природних ресурсів, а також доходами фізичних осіб у тісному зв'язку з переорієнтацією в розподілі доходів в економіці.

Зважаючи на те, що перехідний період в Україні завершено, необхідно ширше застосовувати міжнародні норми та стандарти податкового права.

Отже, місія податкової політики полягає у забезпеченні цілісності й збалансованості системи як у часі, так і прагматично-функціональному просторі. Тому першочергові зусилля слід докласти до розбудови інституту податкової політики як фундаменту для модернізації формату окремих податків і режимів оподаткування, а також взаємостосунків і взаємин з іншими державними та приватними інституціями.

СИСТЕМА МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

студент Яковенко Я.В.

(наук. керівник ст. викл. Котенко Н.В.)

Починаючи з 2000 року, побудова ефективної моделі розвитку міжбюджетного регулювання стала одним із стратегічних завдань нашої країни і є нерозривною частиною реформування бюджетного процесу у формуванні бюджетної політики на перспективу.

Міжбюджетні трансферти, як одна із форм реалізації засад міжбюджетного регулювання одночасно виступають інструментом формування бюджетного процесу України в умовах передачі повноважень щодо використання ресурсів від бюджетів одного рівня до бюджетів іншого рівня.

Згідно Бюджетного кодексу система між бюджетних трансфертів містить: дотацію вирівнювання; субвенції; кошти, які передаються до державного бюджету України з місцевих бюджетів, у яких розрахунковий рівень доходів перевищує розрахунковий рівень видатків (негативні дотації вирівнювання); інші дотації.

На практиці через трансфертну політику забезпечується:

- компенсація бюджетам нижчого рівня витрат на організацію заходів загальнонаціонального значення, вартість яких перевищує бюджетні можливості місцевого органу влади;

- сприяння розв'язанню проблем, зумовлених особливостями бюджетної сфери та нерівномірністю в мобілізації доходів бюджету;

- сприяння вирішенню соціальних проблем, пов'язаних зі специфікою розвитку регіонів, економічною спроможністю окремих територій;

- підтримка і заохочення місцевих органів влади до проведення адміністративних чи політичних реформ.

Трансфертна політика повинна базуватися на прозорих правових нормах і стабільних формулах розподілу ресурсів, передбачаючи стимули для пошуку додаткових власних джерел доходів бюджету та скорочення витрат.

Останніми роками постійно зростає роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів. За період 1999 - 2005 років їхня частка у структурі доходів місцевих бюджетів зростає з 18% до 43%. Одночасно зростає їхня частка у ВВП. Якщо в 1999

році трансферти місцевим бюджетам становили 2,26% ВВП, то у 2006 році їхня частка у ВВП зростає майже втричі і становила 6,63%.

Обсяг дотації вирівнювання з державного бюджету місцевим бюджетам на 2007 рік становить 28549,7 млн. грн. (на 9 968,2 млн. грн. або 53,6% більше в порівнянні з обсягом на 2006 рік). Із загальної кількості місцевих бюджетів (691) - 655 місцевих бюджетів - дотаційні, 36 місцеві бюджети (5,2% від загальної кількості) - передають кошти до державного бюджету.

Також в 2007 році на 20,2% збільшено обсяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям. Загальний обсяг субвенції - 12277,7 млн. грн.

Все ж таки трансфертна політика недосконала і потребує вдосконалення. Це пояснюється такими чинниками:

1. Боротьба за трансферти може значно скорочувати сумарні вигоди їхніх отримувачів.

2. Негативно впливають на ефективність системи між бюджетних трансфертів щоразу більші обсяги субвенцій місцевим бюджетам. Обсяги субвенцій теоретично можуть збільшуватись до безкінечності, що в умовах непрозорості їх визначення та високого рівня корупції знижує економічну ефективність бюджетних програм. Тому було б доцільним законодавчо чітко встановити ліміт коштів, які перерозподіляють на бюджетні субвенції.

3. Розширення перерозподілу знижує економічне зростання. Податки та трансфертна політика дестимулюють підвищення доходів і платником податків і отримувачем трансферту.

4. Фактично навіть у рамках нового "формулярного підходу" методика надання дотації вирівнювання залишилася старою.

З метою підвищення ефективності системи міжбюджетних трансфертів треба розробити чіткі та прозорі критерії, згідно з якими можна оцінювати результати державної політики вирівнювання доходів регіональних бюджетів. Також необхідно максимально спростити механізм розрахунку обсягів між бюджетних трансфертів на основі використання об'єктивних кількісних показників та зрозумілих і дійових стимулів до підвищення доходної бази місцевих бюджетів.

Причини інфляційної динаміки

студентка гр. ЕФ-66 Татарченко Ю.В.

(науковий керівник Мельник О.І.)

Інфляційна динаміка 2007 року не може задовольнити нікого — ні владу, ні бізнес, ні тим паче пересічних громадян. Адже кожен додатковий відсоток інфляції у сукупності "з'їдає" більш як півмільярда гривень у реальних доходах населення.

За певних умов інфляція стає менш керованою, що істотно збільшує ймовірність її значного прискорення і досягнення таких меж, коли без вжиття радикальних заходів у країні буде неможливо відновити макроекономічну стабільність. На жаль, антиінфляційні заходи, які час від часу ухвалює уряд швидше покликані гасити вже існуючі пожежі і можуть бути ефективними лише в короткострокову періоді. Водночас в Україні не вживаються заходи щодо створення системних передумов розгортання інфляційного тиску.

Основна проблема — нехтування елементарними економічними канонами при розробці та реалізації державної економічної політики, насамперед — у частині опрацювання рішень про збільшення заробітної плати, пенсій та інших соціальних платежів.

Друга проблема полягає в тому, що здійснення ефективної політики зростання доходів населення не супроводжувалося дієвими заходами зі зростання пропозиції споживчих товарів і послуг

Також є вагомою проблемою відсутність належної культури здійснення комунікацій з громадськістю з питань, пов'язаних із розвитком інфляційних процесів. В економічно розвинутих країнах одним із головних елементів політики з досягнення інфляційних цілей є ефективна система комунікацій з громадськістю, через яку здійснюється вплив насамперед на інфляційні очікування суб'єктів господарювання.

Не можна не звернути увагу на аспект, який полягає у невизначеності відповідальності за утримання стабільності цін. Хто відповідає за забезпечення стабільності цін у державі загалом, законодавством не визначено.

Наведений перелік проблемних питань навряд чи можна вважати вичерпним. Утім, і без цього зрозуміло, що без системних і комплексних рішень у відповідних напрямках завдання щодо забезпечення у довгостроковій перспективі стабільно низького рівня цін так і залишиться на рівні добрих намірів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МУНІЦИПАЛЬНИМИ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ

*студент Красюк І.В.
(наук. керівник Котенко Н.В.)*

Необхідність наукового осмислення формування й оцінки податкового потенціалу у підтверджується багатьма вченими, що відзначають актуальність його ролі як у складі загального економічного потенціалу, так і як самостійний важіль соціально-економічного розвитку.

Податковий макропотенціал регіону складається з таких компонентів:

- техніко-технологічний потенціал - це сукупність створених або освоєних технологій та їх реалізація;
- фінансово-майновий потенціал - сукупність державних активів та національного багатства;
- природно-екологічний потенціал - узагальнююча характеристика земельних, водних і лісових ресурсів, розвіданих корисних копалин, екологічних якостей середовища;
- соціально-демографічний потенціал - стан трудових ресурсів, природний рух населення і його вікова структура, рівень життя, стан здоров'я громадян;
- інтелектуально-вольовий потенціал - рівень розумового розвитку населення, здатність до стійкого вибору цілей і їх реалізації;
- консолідаційний потенціал - здатність і можливість об'єднання індивідуальних зусиль для реалізації загальних цілей;
- підприємницький потенціал - схильність громадян до активних дій у сфері підприємництва;
- потенціал ринкової інфраструктури - ступінь розвиненості ринкового середовища, кількість зусиль, необхідних для зосередження економічних ресурсів у потрібнім місці в потрібний час;
- кінетичний потенціал - передумови майбутнього розвитку системи, обумовлені інерційними й циклічними процесами;
- інтеграційний потенціал - характеристика сталих економічних, політичних і інших видів зв'язків і взаємодії держави зі світовим економічним середовищем.

Організація системи управління бюджетними ресурсами в частині формування податкового потенціалу регіону (ППР) є одним із ключових напрямків соціально-економічної й бюджетно-податкової політики регіону. Аналізуючи процедуру щодо формалізації процесів, що супроводжують формування ППР, ми вважаємо за можливе поділ всього складного комплексу факторів на окремі блоки: нормативний, економічний, бюджетний.

До нормативного блоку відносять технології оподаткування й вилучення податків, структура податкових органів і їхнього повноваження, система податкового контролю, податкове законодавство та податкові ставки.

Економічний блок, під яким розуміється комплекс умов і параметрів економічного розвитку, який є об'єктом оподаткування в широкому змісті слова. Даний блок становлять економічні показники реального сектора економіки, показники економічного потенціалу в різних підрахунках, суми доданої вартості, капіталу, ренти

Бюджетний блок поєднує всі фактори, що регламентують як зарахування податків у ті або інші рівні бюджетної системи, так і особливості перерозподілу й використання податкових платежів. Компоненти даного блоку можна охарактеризувати в таблиці 1.

Таблиця 1 - Планові податкові надходження бюджету м. Суми.

Вид податкових надходжень	Заплановано на 2008р., тис. грн..	Коефіцієнт впливу на ППР
1. Закріпленні доходи		
В т.ч. податок з доходів фізичних осіб	278342700	0,999718
Єдиний податок	38953,5	0,00014
2. Власні доходи		
В т.ч. місцеві податки та збори	5 825,0	0,000002
Плата за землю	32 400,0	0,000116
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	1 450,0	0,000001
Всього	278421329	

Бюджетний блок залежить не тільки від бюджетних ресурсів, а і від способу їх перерозподілу між бюджетами всіх рівнів. Отже, механізм розподілу бюджетних ресурсів потребує вдосконалення через встановлення рівня податкових ставок та точного визначення суми оподаткування з метою покриття витрат.

НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ КЛАСИЧНОЇ КІЛЬКІСНОЇ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ

*Студент Пермінова М.В.
(науковий керівник доц. Зайцев О.В.)*

Кількісна теорія грошей — це не якась окрема концепція, а загальнометодологічний підхід в економічній теорії, згідно з яким гроші впливають на економіку лише своєю кількістю і тому функціонування економічних систем вивчається у взаємозв'язку зі зміною маси грошей в обороті (кількісним фактором).

Залежно від того, як прибічники кількісної теорії пояснюють механізм впливу маси грошей на сферу реальної економіки, виділяється кілька її напрямів:

- класична кількісна теорія;
- неокласична кількісна теорія; « кейнсіанський напрям»;
- сучасний монетаризм;
- кейнсіансько-монетаристський синтез.

Класична кількісна теорія грошей зміну цін пояснює лише зміною кількості грошей в обігу. При цьому вплив кількості грошей на ціни є безпосереднім, прямо пропорційним і загальним, тобто однаково дійсним для всіх товарів. Сам механізм впливу кількості грошей на ціни та наслідки зміни цін у сфері виробництва ця теорія не вивчає.

Сутність неокласичної кількісної теорії грошей полягає в тому, що вона, вивчаючи механізм впливу кількості грошей на ціни, а цін — на виробництво, визнає, що цей вплив не є прямо пропорційним, що він не однаковий на різних часових інтервалах, що залежить він від багатьох чинників, які повинні враховуватися при розробленні рекомендацій для практики грошово-кредитного регулювання.

Кейнсіанський напрям у кількісній теорії грошей має ту особливість, що, не заперечуючи принципово значення кількісного чинника впливу на ціни і реальну економіку, зовсім по-іншому трактує механізм цього впливу і його значення. Дж.М.Кейнс виходив з того, що ринковій економіці внутрішньо властива розбалансованість та нерівномірність (циклічність) відтворювального

процесу, який зумовлює низьку ефективність монетарних факторів економічного регулювання, особливо на коротких часових інтервалах, і вимагає більш прямого і потужного втручання держави в економічні процеси, зокрема через механізм фіскально-бюджетної політики. У самому механізмі впливу кількісного фактора на економіку Кейнс на перше місце ставив не зміну цін, а динаміку процентної ставки та пов'язаний з нею інвестиційний процес.

Представники сучасного монетаризму відновили ключову ідею класичної теорії про здатність ринкової економіки до саморегулювання і на цій підставі в центр уваги знову поставили кількісний чинник і монетарну політику. У «передатному механізмі» впливу грошей на економіку вони повернулись до прямого зв'язку між кількістю грошей і цінами й істотно конкретизували механізм цього зв'язку через зміну попиту і пропозиції на гроші та зміну структури активів. Практичні рекомендації представників сучасного монетаризму зводяться насамперед до:

- проведення жорсткої монетарної політики, в основу якої слід брати сформульоване М. Фрідманом «грошове правило»;
- максимального обмеження прямого, адміністративного втручання держави у процеси суспільного відтворення, лібералізації ринку, цін, підприємницької діяльності тощо.

Загальноекономічна та грошово-кредитна політика, що проводилася в Україні в період становлення її, як самостійної держави, поступово трансформувалася від суто кейнсіанського спрямування до монетаристського та кейнсіансько-монетаристського синтезу. На першому етапі (1991 — 1994 рр.) у ній переважали настрої недооцінки сталості грошей та монетарної політики, пріоритетності прямого державного регулювання економіки, перебільшення значення фіскально-бюджетної політики, тощо. На другому етапі (1994 — 2000 рр.) був проголошений курс на прискорене формування ринкового механізму, проведення жорсткої антиінфляційної політики, стимулювання розвитку підприємництва, посилення стимулюючих якостей податкового механізму та на підвищення ролі монетарної політики в системі економічного регулювання.

Подібна переорієнтація адекватна ідеям сучасного монетаризму. Проте більш-менш послідовно і повно вона може бути реалізована лише у сфері монетарної політики.

«НАРОДЖЕННЯ» ФОРМУЛ ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Студент Зайцева С.О.

(науковий керівник доц. Зайцев О.В.)

В фінансових розрахунках оперують, насамперед, двома грошовими показниками, а саме: сумою грошей на початку фінансової операції, яку позначимо символом PV (від англ. Present Value – теперішня, сучасна вартість) та сумою грошей в кінці фінансової операції, яку позначимо символом FV (від англ. Future Value – майбутня вартість). Економічно очікуваним є результат, коли FV більше ніж PV , тобто, сума, яку вклали в бізнес на його початку, ця сума впродовж економічної діяльності або фінансової операції - зростає, і в результаті, сума грошей в кінці більша ніж на початку.

При вкладанні грошей в можливі напрямки економічної діяльності виникає проблема вибору найбільш доходного варіанту вкладання грошей. Досвідчений підприємець робить вибір використовуючи таку цілком логічну схему розрахунку. Ця схема може бути сформульована так: найбільш вигідним є варіант, в якому на кожен грошову одиницю вкладеної суми грошей (це i є сума PV) буде одержано найбільшу суму доходу (під «сумою доходу» розуміємо різницю між FV та PV). Наведена словесна схема розрахунку набуває вигляд математичного запису у формі рівняння:

$$\frac{FV - PV}{PV} = i \quad (1)$$

У рівнянні (1) символ i є відносним показником, що характеризує найбільш вигідний варіант за принципом: там де найбільше i – там і найбільший доход.

Якщо рівняння (1) перетворити відносно FV , то рівняння набуває такого вигляду:

$$FV = PV(1 + i) \quad (2)$$

В фінансових розрахунках рівняння (2) використовується як формула, в якій символ i є процентною ставкою. До того ж, рівняння (2) в фінансових розрахунках перетворюється у дві формули, - формулу складного нарахування процентів:

$$FV = PV(1 + i)^n \quad (3)$$

та формулу простого нарахування процентів:

$$FV = PV(1 + n \times i) \quad (4)$$

В формулах (3) і (4) показник n – кількість періодів нарахування процентів. Але, якщо брати до уваги логіку розрахунку, яку відбиває рівняння (1), то символ n показує кількість разів (етапів) отримання доходу. В рівнянні (1) мається на увазі, що дохід у розмірі $FV - PV$ отримано одноразово. Якби дохід в розмірі $FV - PV$ отримувався у два етапи, рівними сумами, тобто дворазово, то рівняння (1) мало б вигляд:

$$\frac{FV - PV}{2} = i \quad (5)$$

Загалом, якщо дохід в розмірі $FV - PV$ отримується в n етапів, n разів рівними сумами, то рівняння (1) має вигляд:

$$\frac{FV - PV}{n} = i \quad (6)$$

Перетворення рівняння (6) відносно показника FV «народжує» формулу (4).

«Створення» формули (3) також завдячує перетворенню рівняння (1) при внесенні в його структуру показника n . Якщо нарощення доходу провадиться складно, тобто попередня сума доходу стає базою для нарощення наступної суми доходу, то рівняння (1) має такий вигляд:

$$\frac{FV^{\frac{1}{n}} - PV^{\frac{1}{n}}}{PV^{\frac{1}{n}}} = i \quad \text{або} \quad \frac{\sqrt[n]{FV} - \sqrt[n]{PV}}{\sqrt[n]{PV}} = i \quad (7)$$

Перетворюючи рівняння (7) відносно показника FV , маємо формулу (3).

ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ

*студентка Тарасова К.В.
(науковий керівник доц. Мельник О.І.)*

На даному етапі розвитку ринкової економіки інфляція - одна з самих хворобливих і небезпечних процесів, що негативно впливають на фінанси, грошову і економічну систему загалом. Інфляція означає не тільки зниження купівельної здатності грошей, вона підриває можливості господарського регулювання, зводить нанівець зусилля по проведенню структурних перетворень, відновленню порушених пропорцій.

Зростання інфляції в Україні є основною причиною уповільнення зростання доходів населення країни. Як повідомили в Державному комітеті статистики, левову частку доходів українці витрачають на придбання товарів і послуг — 82,9% або 262435 млн. грн. від загального об'єму доходів. Найстрашніше в інфляції втрат те, що вона породжує інфляційну психологію. Це явище виникає тоді, коли в масовій свідомості людей існує впевненість, що інфляція буде наростати і на далі. При цьому працівники починають вимагати підвищення заробітної плати "під майбутнє зростання цін", а підприємці завчасно закладають у ціну своїх товарів очікуване зростання витрат на сировину, енергію, робочу силу і кредит.

Одна з головних загроз прискорення інфляції полягає в надзвичайно швидкому зростанні приватного споживання, що стимулюється не лише збільшенням бюджетних виплат, а й високими темпами нарощування обсягів кредитування фізичних осіб, домогосподарств. Це перший чинник, який може трансформуватися в зростання цін на споживані населенням товари і послуги. Другий чинник пов'язаний із тим, що з початку цього року інфляційна кон'юнктура в Україні складалася сприятливо в основному завдяки ненормально низьким цінам на продукти харчування, зокрема на м'ясо. Однак ситуація може змінитися, оскільки внаслідок посухи можна очікувати певних ускладнень з урожаєм, тоді як тенденція до підвищення цін на продукти харчування вже спостерігається й у світовому масштабі. До того ж ми вже бачимо зростання цін виробників на рівні 20% у річному вимірі, що також провокуватиме

вищі темпи зростання споживчих цін. Тож комбінація всіх перелічених чинників може негативно вплинути на інфляційні прогнози.

Інфляція здійснює негативний вплив на суспільство в цілому. Погіршується економічне становище: знижуються обсяги виробництва, оскільки коливання та зростання цін роблять непевними перспективи розвитку виробництва; відбувається перелив капіталу з виробництва в торгівлю та посередницькі операції, де швидший обіг капіталу та більше прибутки, а також легше ухилитися від сплати податків; розширюється спекуляція в результаті різкої зміни цін; обмежуються кредитні операції; зменшуються фінансові ресурси держави.

Виникає соціальне напруження в зв'язку з тим, що інфляція перерозподіляє національний дохід не на користь найменш забезпечених верств суспільства. Вона знижує реальні доходи (кількість товарів та послуг, які можна придбати за номінальний дохід), а отже і загальний рівень життя населення, якщо номінальний дохід буде відставати від росту цін. Особливо важкою є інфляція для осіб з фіксованими доходами: пенсіями, стипендіями, заробітною платою працівників бюджетної сфери. Крім того, інфляція знецінює заощадження громадян. В зв'язку з цим, щоб стримати різке падіння життєвого рівня, держава здійснює індексацію доходів, та податкових пільг. Розгортання інфляційних процесів призводить до такого загострення економічних та соціальних суперечностей, що держави починають вживати заходів для подолання інфляції та стабілізації грошового обігу.

Керування інфляцією представляє найважливішу проблему грошово-кредитної і загалом економічної політики. Необхідно враховувати при цьому багатоскладовий, багатофакторний характер інфляції. В її основі лежать не тільки монетарні, але і інші чинники. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового стиснення грошової емісії потрібне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів. Серед них – стабілізація і стимулювання виробництва, вдосконалення податкової системи, створення ринкової інфраструктури, підвищення відповідальності підприємств за результати господарської діяльності, зміна обмінного курсу грошової одиниці, проведення певних заходів з регулювання цін і прибутків.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ У КОНТЕКСТІ ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ

студент **Провозін М. В.**

(наук. керівник доц., к. е. н. **Мельник О. І.**)

В сучасному житті суспільства гроші відіграють важливу. У бізнесі, фінансових розрахунках без наявності грошей неможливе укладання угод. Володіння великою кількістю грошей, у нас асоціюється із багатством і достатком. Проте, на запитання, що таке гроші, перехожий навряд чи дасть вам прийнятне визначення.

Гроші – дивовижний винахід людства. Їх головна особливість – можливість миттєво обмінюватись на будь-який інший товар чи послугу. Гроші відіграють важливу роль посередника у товарообігу. Вони є мірою вартості всіх товарів і послуг, що виробляє людство.

Сучасні гроші є результатом домовленості держави і населення: держава здійснює емісію і проводить контроль обігу грошової маси у країні, забезпечує їх надійність і стимулює обмін грошей на товари та послуги.

Аристотель також вважав, що гроші виникли в результаті загальної домовленості між людьми. Однак, це не зовсім вірно. Більш реалістичним підходом є запропонований А. Смітом: гроші є результатом еволюційного розвитку.

Роль і місце грошей у відносинах між людьми легше зрозуміти, дослідивши історію, та виходячи із тих функцій, що виконували гроші на той час, а також вимог, що стояли перед ними.

Перші гроші були зовсім не схожі на сучасні. В результаті неолітичної революції і суспільних поділів праці відбулась спеціалізація виробництва. Тепер землероб міг вирощувати більше зерна, гончар – виліпити більше глечиків і т. ін. Однак не всі вироблені товари були вже необхідні для виробника. Надлишок, що людина не могла використати, обмінювався у іншої на її надлишок.

Ті товари, які найчастіше були потрібні людям, поступово витісняли із обміну всі інші. В різні часи, у різних народів ними були: хутро, худоба, сіль, риба, зерно, чай, рис, дорогоцінні раковини, та ін. Люди з легкістю погоджувались обміняти свій товар на один із даного переліку. В цьому була початкова до грошей – були ліквідними.

Із зростаючою потребою у тривалому збереженні грошей, товарні гроші поступились місцем перед металевими. Злитки металів не мали таких недоліків, як швидке зношення, ушкодження та ін. Металеві

гроші могли тривалий час брати участь в обігу товарів. Водночас не всі метали стали грошима. Ними стали лише ті, які складніше було добути, і, які були коштовними через рідкісність. Цими металами стали золото і срібло. Так гроші стали довговічними.

З посилення потреби у контролі за обігом металів цією справою почала займатись держава, яка і до наших пір бере активну участь у формуванні та обігу грошей. Було встановлено певні вагові критерії до злитків дорогоцінних металів. Згодом почалась чеканка монет. Так держава стала впливати на товарообіг, захищала гроші від фальшування.

З появою перших економічних теорій, що проголосили гроші багатством країни, змінились вимоги до грошей. Їх повинно було бути більше. Однак через повільний ріст видобутку, держава вчинила по-іншому: до золотих і срібних монет почали додавати інші метали. Відбулась перша світова інфляція.

Коли довіра до держави зросла, а в торгівлі при використанні грошей вже не було потреби обмінювати товар на гроші з тією ж реальною вартістю, відбулась заміна монет паперовими грошима. Гроші були дешевими, ліквідними, мобільними, їх номінальна вартість була більшою за реальну.

Наступний крок еволюції грошей здійснили банки. З'явились кредитні операції, що проходили без грошей (точніше обмін товарами і грошми просто розходився у часі). З'явились чеки, векселя, банківські білети, що також виконували функції грошей.

В ХХ ст. гроші вже не підкріплюються золотом, яке з 1978 року стало звичайним товаром. Гроші перетворились на міфічну субстанцію. Однак люди й досі з легкістю обмінюють їх на товари.

Електронні гроші – це крок у майбутнє. Ці гроші не мають матеріального змісту. Вони зберігаються у віртуальному електронному світі. Радикальна революція: до решти корисних властивостей приєднались їх безкоштовність і абсолютна мобільність (швидке обслуговування за кредитними картками).

Введення євро та розробка єдиної світової валюти є корисним, але дещо застарілим в наш час. Оскільки самі по собі гроші не несуть користі, вони не мають бути засобом накопичення їх матеріальне існування не виправдане. Портативні віртуальні гроші – ось логічне продовження їх довгої багатовікової історії.

Варто звернути більше увагу не на гроші, а на товари. Населення, що постійно зростає потребує додаткового товару, а не додаткової вартості.

ПРИЧИНЫ ОЖИДАЕМОГО УВЕЛИЧЕНИЯ УРОВНЯ ИНФЛЯЦИИ В 2008 ГОДУ

*студент Ермоленко Е.А.
(науч. руков. доц. Мельник О.И.)*

По мнению экспертов в 2008 году инфляция составит 20-22%, а не заявленных кабмином 9-10%. Можно выделить по крайней мере 10 причин, по которым инфляция будет в два раза больше, чем предполагалось.

В первую очередь, данные Госкомстата показывают, что в 2006-2007 годах в Украине четко прослеживался рост цен производителей. Этот рост сейчас проявляется на потребительских ценах. На конец 2007 года рост производителей составил почти 15%. По сути это дает «входящие» проценты инфляции на потребительском рынке текущего года.

Второй причиной является так называемая «инфляция роста». Ее суть состоит в том, что в условиях экономического роста в стране в целом значительно увеличивается спрос на металл, древесину, цемент, энергоресурсы, землю, в конце-концов, на деньги. Последнее, в частности, приводит к высоким ставкам по кредитам.

Третьей причиной является рост доходов населения в 2007 году и постепенное оживление потребительского спроса.

Четвертая причина – рост потребительского кредитования в предыдущие годы, который привел к «разогреванию» платежеспособного спроса.

Пятая причина инфляции – рост поступлений от «остарбайтеров» из-за границы.

Шестая причина – замедление операций на вторичном рынке жилья. В Украине растет количество низколиквидного жилья. При этом к этой категории попадает жилье, которое еще три года тому было высоколиквидным. Конечно, говорить о па-

дении цен не приходится, однако краткосрочное инвестирование в жилье становится менее прибыльным. При этом долгосрочное инвестирование в жилье приводит к росту сбережений у его потенциальных покупателей. Эти деньги «дают» на другие рынки.

Следующая причина - ожидаемый импорт и соответствующие цены на овощи и фрукты. Вызвано это тем, что в нынешнем году запасы этих культур существенно ниже, чем в прошлом.

Восьмой причиной инфляции являются потери во время забастовки польских таможенников. Уменьшение и даже исчезновение отдельных товаров с рынка во время, когда грузы не могли быть переправлены через границу, привело к значительному их подорожанию. А убытки от забастовки польских таможенников украинские предприниматели переложили на плечи потребителя.

Некоторый процент инфляции добавила и борьба с контрабандой. Уменьшение контрабандных поставок в Украину, как ни парадоксально, но всегда дает прирост инфляции на несколько процентов.

Десятой причиной инфляции является увеличивающееся влияние теневой экономики.

Вместе с тем, выплаты обесцененных сбережений населению имеют несущественное влияние на инфляцию.

Среди других причин, которые повлекли инфляцию - повышение себестоимости сельскохозяйственного производства, роста цен производителей пищевых продуктов, напитков и табачных изделий, а также влияние вторичных эффектов энергетической инфляции.

Ранее президент Украины поставил перед правительством задачу удержать инфляцию в 2008 году в пределах 10%.

ПУТИ ВЫХОДА ИЗ ДЕЛОВОГО КРИЗИСА И СМЯГЧЕНИЯ ДЕФИЦИТА БЮДЖЕТА В УКРАИНЕ

студент Деркач Ж.В.

(научный руководитель доц. Ильяшенко Т.А.)

Исполнение государством накопленных обязанностей на сегодня предполагается совершать за счет направления налоговых поступлений в бюджет на долговые оплаты. Это означает сокращение расходов бюджета на социально-экономическое развитие.

Кроме ограничения бюджетных расходов, правительство старается покрыть недостаток финансирования перенесением сроков оплаты по существующим долговым обязательствам. Но реструктуризация долга государства в условиях перенесения сроков оплаты не убирает остроту проблемы обслуживания государственного долга. И достигается лишь временное улучшение. Таким образом, данные мероприятия только способствуют углублению депрессивных тенденций в экономике. Мероприятия, которые предпринимаются в Украине, уже в ближайшее время приведут к кризису.

Изучение международного опыта урегулирования должностных проблем свидетельствует, что единственно возможными направлениями выхода Украины из данной ситуации являются:

1) Прекращение обслуживания государственных облигаций, которые находятся в НБУ и ликвидация рынка ОГЗ. Очевидно, что продажа ОГЗ коммерческим кредиторам не обеспечивает приток ресурсов, необходимых для обслуживания долга. Покупка ОГЗ НБ является эквивалентной прямой денежной эмиссии. Необходимо перейти от практики размещения ОГЗ к осуществлению денежной эмиссии для поддержания бюджета.

2) Сокращение импорта потребительских товаров путем усовершенствования тарифного регулирования. Для экономии валютных средств необходимо пересмотреть ставку налога на товары.

3) Усиление валютного регулирования и принятие других механизмов приостановления утечки капитала за границу.

4) Украина должна добиваться заключения с кредиторами соглашения про реструктуризацию долга в условиях уменьшения долговых выплат и обмена долговых обязательств государства на имущественные акты.

Одним из методов сокращения долговых накоплений является выкуп долговых обязательств на вторичном рынке.

Опираясь на международный опыт, Украина должна перейти и широкому применению инструментов активного управления. Реализация предложенных мер даст возможность:

- существенно сократить объем государственного долга Украины;

- уменьшить бюджетные расходы на его обслуживание; нормализовать ситуацию с финансированием социально-экономических программ. Осуществление данных мер будет препятствовать кризисным явлениям в экономике в результате ослабления стимулирующего влияния государственных расходов. Это улучшит долговое состояние и обусловит оздоровление социально-экономической ситуации.

Основные направления смягчения дефицита бюджета:

1. Увеличение доходной части бюджета при: росте налогооблагаемых объектов; усилении налогового пресса и увеличении налоговой базы; наступление на теневой бизнес.

2. Уменьшение расходной части бюджета (уменьшение затрат на с/х, сокращение военных расходов)

3. Совершение внутренних и внешних займов, т.е. поиск источников финансирования дефицита (внутренний, внешний займы, денежно-кредитная эмиссия)

Бюджетный дефицит требует принятия энергичных мероприятий государства по его ликвидации. Наиболее реальными и выгодными являются изменения в налоговой и кредитной политике, которые привели бы к росту производства, его эффективности. В противном случае дефицит бюджета становится дополнительным и наиболее несправедливым налогом с населения.

Бюджетный дефицит явление почти постоянное в экономике каждого государства, поэтому главное значение имеют его размеры и методы ликвидации.

Бездефицитный бюджет — объективное требование нормального экономического развития государства. Для этого необходимо эффективно использовать финансовые ресурсы, усиливать контроль со стороны государства за целевым использованием средств. Этому в значительной степени будет способствовать образование правового механизма.

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЯКОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

студентка Бойко В.В.

(науковий керівник доц. Ілляшенко Т.О.)

Економічний розвиток України протягом семи минулих років характеризується позитивною економічною динамікою. За цей час середній темп приросту ВВП становив 7,5% і був вищий, ніж у світовій економіці. За темпами й чинниками економічного зростання цей період був великою мірою неоднорідним.

Перший етап – 2000-2004 роки. Характеризується високою динамікою економічного зростання (6-12% на рік), що було зумовлене цілим комплексом взаємопов'язаних чинників в українській економіці. До таких слід віднести: вільні виробничі потужності, які можна було задіяти для випуску товарів, надлишок робочої сили на підприємствах, наявність на економічному ринку імпортних товарів низької та середньої якості, які можна було замінити вітчизняними товарами, додаткові доходи підприємств, які були отримані у процесі монетизації господарського обігу.

Другий етап – 2005-2007 роки. Характеризується уповільненням зростання ВВП майже удвічі. Таке уповільнення зумовлене: вичерпанням резервів «відновлюваного зростання», на яких ґрунтувався підйом першого етапу; завищеним реальним обмінним курсом гривні, за яким ціновий захист внутрішнього ринку вже не компенсує недостатню конкурентоспроможність національних товаровиробників.

В українській економіці можна відокремити три сектори, які визначають особливості її розвитку.

Перший сектор охоплює переважно енергосировинні галузі, які залишились у спадок від радянської економіки. У цьому секторі концентрується основна маса накопичень та інвестиційних ресурсів.

Другий сектор економіки зорієнтований на внутрішній ринок. Він включає галузі обробної промисловості, будівництва, сільського господарства, торгівлі та інші сфери, які продають продукцію на внутрішньому ринку за порівняно низькими цінами і зорієнтовані на низькі доходи підприємств та населення.

У цьому секторі задіяно переважну частину робочої сили і

виробничого апарату, він не має надійних інвестиційних джерел для підвищення конкурентоспроможності, тому саме ця проблема може розглядатися у промисловості та грошово-кредитній політиці нашої держави як пріоритетна.

Третій сектор у нашій економіці охоплює ті сфери діяльності, які функціонують за рахунок знижених цін, що регулює держава. До цього сектору належать підприємства теплоенергетичної галузі, ті, що здійснюють залізничні перевезення, житлово-комунальні господарства, так звана соціальна сфера тощо. Перехід на ринкові відносини у цьому секторі призведе до зростання цін та зниження і без того низьких доходів населення. Вже зараз можна спостерігати, як підвищення цін на енергоносії призводить до зростання соціального напруження в суспільстві.

Таким чином, можна констатувати, що в українській економіці мають місце великі структурні деформації, зумовлені нерозвиненою інституційною структурою та адміністративним регулюванням цін. І тому пріоритетом соціально-економічного розвитку має стати усунення перекосів у структурі економіки в цілому та в окремих частинах.

З такими деформаціями держава не може мати стійкого економічного зростання. Неринковий сектор створює неоднакові умови для конкуренції. Він спонукає втручання держави в економіку і гальмує економічне зростання.

Структурна модернізація і підвищення конкурентоспроможності перебувають у певному конфлікті з високими темпами зростання, оскільки для таких змін необхідні ресурси, що, в свою чергу, може знизити темпи зростання.

Досвід останніх років свідчить про те, що характер грошово-кредитної політики суттєво впливає на економіку держави. Такі її складові, як валютний курс, динаміка інфляції, відсоткові ставки стали основними орієнтирами при оцінці стану економіки і перспектив її розвитку. Вони визначають динаміку ВВП, доходів і видатків населення, підприємств, співвідношення сукупного попиту і пропозиції, динаміку інвестицій і, великою мірою, сальдо платіжного балансу. Це означає, що грошово-кредитні інструменти стали дієвим важелем впливу на економічну динаміку. Одне з головних завдань грошово-кредитної політики – сприяння зростанню економіки, що, у свою чергу, гостро потребує кредитної підтримки для свого розвитку.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ м.СУМИ)

студентка Нужна А.В.

(наук. керівник доц. ІлляшенкоТ.О.)

Місцеві бюджети відіграють надзвичайно велику роль в економічному та соціальному розвитку території. Саме через державні та місцеві бюджети держава здійснює свою соціальну політику, впливає на соціально - економічні відносини, забезпечує фінансування таких сфер, як культура, охорона здоров'я, соціальний захист населення, а також житлово-комунальних господарств.

Органи місцевого самоврядування пов'язані з розв'язанням проблем економічного і соціального розвитку. Вони найчастіше відчують недоліки фінансової структури, зумовлені кризою в економіці та складнощами функціонування фінансової системи в країні.

Поява функцій і завдань, які виконуються органами місцевого самоврядування, стали об'єктивними чинниками процесу відродження місцевих фінансів у державі. Цей процес розвивається у ході становлення національної фінансової системи України. Місцеві фінанси формуються як самостійна складова фінансової системи держави.

Роль місцевих бюджетів висвітлюють у своїх роботах такі вчені як: Н.А.Бак, С.В. Вишняков, М.І Кульчинський, О.Д.Дамідов. В своїх працях вони розкривають сучасний стан місцевих бюджетів та способи його регулювання.

Актуальність теми полягає в тому, що при формуванні місцевих бюджетів і особливо при розподілі і перерозподілі їх витрат на потреби місцевого спрямування показують, що у більшості випадків місцеві органи самоврядування фактично не мають повної самостійності у використанні коштів, що спрямовуються до місцевого бюджету.

Метою даної роботи є визначення ролі та значення місцевих бюджетів для соціального та економічного розвитку регіонів України на основі аналізу значення Сумського бюджету в розвитку даного району на прикладі промислового комплексу.

На сьогодні Суми є одним з промислових центрів з добре розвинутою інфраструктурою, потужним індустріальним потенціалом та великими трудовими ресурсами. У промисловому секторі ведуть

діяльність 936 підприємств, серед яких мають статус великих 58 одиниць. Вони забезпечують робочими місцями понад 41,9 тисяч чоловік. Основна продукція: устаткування для нафтогазового комплексу та хімічної промисловості, насоси, прилади, засоби автоматизації, масспектрометри, електронні мікроскопи, мінеральні добрива, лакофарбова продукція, гумотехнічні вироби, будівельні матеріали, меблі, швейні машини, господарчі товари, продовольчі товари народного споживання.

Темпи промислового виробництва в порівнянні 2007 з 2002 роком істотно зросли. Якщо в 2002 році вони становили 41,3%, то вже в 2005 – 46,5, а в 2007 році темпи виробництва збільшилися до 61,5%. Якщо брати обсяги промислового виробництва окремих галузей, то порівняно з минулорічними показниками зростання спостерігається по таких підгалузях: металургія та оброблення металу – на 40,6%; виробництво інших неметалевих мінеральних виробів – на 29,6%; машинобудування – на 21%; хімічна та нафтохімічна промисловість – на 3%; харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів – на 7,9%; легка промисловість – на 20%. Отже, промисловий комплекс істотно впливає на розвиток місцевих бюджетів, відповідно зі зростаннями темпів промислового виробництва.

В умовах України, коли в більшості міст спостерігається скорочення зайнятості в ключових галузях виробництва, діяльність місцевої влади із створення сприятливих умов для економічного зростання має винятково важливе значення.

Доходи місцевих бюджетів значною мірою залежать від фінансових ресурсів регіону, галузевої структури господарського комплексу та економічного розвитку регіону. Для забезпечення здійснення своїх повноважень місцеві бюджети формуються з власних доходів та переданих, тобто тих, що передаються центральною владою або органами влади вищого територіального рівня.

Поділ функцій між державою і місцевим самоврядуванням має здійснюватися на основі принципів доцільності і ефективності. Завдання мають покладатися на той рівень влади, який виконає ефективніше та економічніше.

Отже, дослідження суті, значення та принципів функціонування фінансів органів місцевої влади на прикладі промислового комплексу міста Суми, дає змогу узагальнити значення і роль місцевих бюджетів в соціально - економічному розвитку регіонів.

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

*студентка Бондарь Т.В.
(науч. руководитель, к.е.н. Ильяшенко К.В.)*

В настоящее время в Украине прослеживается динамизм развития взаиморасчетов между контрагентами. В таких условиях особое внимание необходимо уделять дебиторской задолженности. Это оборотный актив предприятия, который возникает в его сбытовой деятельности и характеризует взаимоотношения между контрагентами по оплате стоимости полученного товара.

Обзор статистических данных по Украине за 2006 год свидетельствует о росте дебиторской задолженности по всем субъектам хозяйствования на 1 апреля 2006 г. составляла 346,9 млрд. грн. Потом в течение года увеличилась на 8,2%. Удельный вес просроченной дебиторской задолженности в общей ее сумме составлял 20,4%. Следовательно, дебиторской задолженностью, нужно управлять с позиций общей системы управления предприятием.

По мнению И. А. Бланка, алгоритм управления дебиторской задолженностью осуществляется по следующим этапам: анализ дебиторской задолженности предприятия, выбор вида кредитной политики, определение возможной суммы оборотного капитала, использование современных форм рефинансирования дебиторской задолженности, построение эффективных систем контроля движения и своевременной инкассации дебиторской задолженности, контроль финансового состояния дебиторов и др.

В целом же, приведенные этапы управления дебиторской задолженностью базируются на функциях управления. Первый этап - планирование дебиторской задолженности. На втором этапе осуществляется учет дебиторской задолженности. На третьем этапе проводится контроль дебиторской задолженности. На четвертом этапе осуществляется анализ дебиторской задолженности. На пятом этапе разрабатываются альтернативные решения или определение оптимального решения. Шестой этап - фаза реализации одного или нескольких альтернативных решений.

Важным вопросом при управлении дебиторской задолженностью

является ее классификация. От вида дебиторской задолженности зависят методы управления. Существует наиболее полная классификация дебиторской задолженности по срочному признаку: текущая, срочная, просроченная, долгосрочная и безнадежная.

В основу классификации дебиторской задолженности можно положить ее распределение в зависимости от целевых групп должников. При этом используются маркетинговые подходы, которые основываются на изучении поведения потребителей. Учет различных причин неплатежей и реальных возможностей граждан по оплате возникших долгов решается на основе учетных данных о платежах и задолженностях.

Одним из таких методов является АВС-анализ. В основе этого метода лежит закон, открытый итальянским экономистом В. Парето, который говорил, что за большинство возможных результатов отвечает относительно небольшое количество причин (правило 20 на 80). Относительно дебиторской задолженности, его можно сформулировать таким образом: 80% суммы дебиторской задолженности может числиться за 20% дебиторов. Дебиторы группы А- наиболее важные дебиторы, которые заслуживают повышенного контроля, поскольку здесь усилия будут оправданными. Группа В- дебиторы средней важности, на которые в сумме приходится 15% дебиторской задолженности. Группа С- маловажные дебиторы, на которые приходится 5% дебиторской задолженности. Управлению дебиторами этой группы не стоит уделять слишком много времени и сил.

Данный метод позволяет сформировать целевые аудитории должников, к которым применяемые методы изыскания долга будут отличаться, что позволит выбирать наиболее эффективные для этой категории способы изыскания. Данный метод применяется к уже существующей дебиторской задолженности. Для предупреждения возникновения непредсказуемой дебиторской задолженности можно применять управление с установлением кредитных лимитов. Он представляет собой максимально допустимый размер дебиторской задолженности по предприятию в целом и по каждому контрагенту отдельно. Применение этого метода дает преимущества при работе с новыми клиентами.

Наличие значительных сумм дебиторской задолженности в Украине требует внимания к эффективности управления ими.

ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛЫХ ГОРОДОВ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

*студентка Демьяненко Т.А.
(науч. руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)*

Основными проблемами малых городов Украины являются: низкий уровень социальной защиты, отсутствие материальной и финансовой базы, необходимой для предоставления качественных общественных и административных услуг населению, низкий уровень финансирования из бюджета.

На сегодняшний день обострилась проблема, связанная с недостатком средств, которые привлекаются для модернизации инфраструктуры малых городов Украины.

На начало 2007 года в Украине насчитывалось около 350 малых городов, в которых проживало 13% всего населения страны, или 19% городского населения. Из этих 350 городов только в 22 за последний год наблюдались положительные показатели роста производства.

Малые и средние города не обладают возможностью привлекать капитал для модернизации инженерной, транспортной и социальной инфраструктуры.

Сейчас именно крупные заемщики пользуются спросом на современном рынке, они больше подходят ему. Исходя из этого, малые города остаются почти ни с чем: условия привлечения капитала для них остаются достаточно жесткими, кредиты выдаются лишь на короткий срок и под высокие проценты.

В Украине пока отсутствует механизм привлечения долгосрочных ресурсов на развитие населенных пунктов и модернизацию их инженерной инфраструктуры.

Для решения этой проблемы необходимо создать дополнительные финансовые учреждения, которые бы позволили значительно уменьшить расходы бюджета.

Данные учреждение должны специализироваться на предоставлении долгосрочных инфраструктурных кредитов, как малым городам, так и предприятиям коммунального хозяйства. Также следует создать структуру, которая бы позволила малым и средним городам привлекать ресурсы на тех же условиях, которые существуют для мегаполисов.

ПРОБЛЕМЫ СОСТАВЛЕНИЯ БЮДЖЕТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

студентка Ильяшенко Т.П.

(науч. руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)

Эффективное управление финансами предусматривает, как, где и когда необходимо использовать весь имеющийся капитал для того, чтобы добиться наиболее перспективного развития предприятия. Это достигается с помощью составления бюджета на предприятии.

Бюджет - это план, который охватывает все стороны деятельности предприятия за определенный период времени.

Главное преимущество бюджета заключается в том, что он приводит к скоординированному и сбалансированному контролю над всеми сторонами деятельности предприятия.

Составление бюджета должно осуществляться с помощью бюджетной программы, которая зависит от: надежной системы учета затрат, разработки задания в области сбыта и производства, полной статистической информации в отношении производства.

Успех любого бюджета: способность показывать, в каком состоянии дела предприятия в сравнении с тем, в каком они должны быть.

Ответственность за составление и исполнение бюджета на предприятии несет человек, который должен обладать соответствующей властью и контролировать весь ход разработки; устанавливать для всего предприятия процедуру составления бюджета и соединять в единое целое все бюджетное планирование.

Бюджет предприятия должен представлять собой научно-обоснованные разработки, которые получены после изучения документов о прошлой деятельности и основанные на оценках руководства относительно будущего состояния данного предприятия.

В современных условиях хозяйствования целесообразно составлять различные варианты бюджетов. Это предоставляет возможность избежать неточных прогнозов на будущее, проблем сбыта и выпуска продукции.

Дальнейшее исследования и разработки бюджетов предприятия имеют первостепенное значение для эффективного их функционирования в современных условиях хозяйствования, повышения уровня жизни народа нашей страны.

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ТАРГЕТ-КОСТИНГ В УКРАИНЕ

*студент Харламов Д.И.
(науч. руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)*

Характерной особенностью сегодняшней экономической ситуации в Украине является увеличение конкурентной борьбы между предприятиями. Стабилизация экономической ситуации способствует не только росту украинских предприятий, но и более активному вхождению на украинский рынок зарубежных компаний. Резкое увеличение числа конкурентоспособных предприятий сделало актуальной на сегодняшний момент задачу модификации методологии учёта затрат и калькулирования себестоимости продукции, связанных с повышением качества такого учета для принятия эффективных управленческих решений и повышения конкурентоспособности продукции. Если ранее традиционные методы управления и учёта затрат полностью оправдывали себя, то теперь многие специалисты считают, что настало время пересмотреть привычные подходы, которые не соответствуют требованиям современной конкурентной среды.

Когда существовала командно-административная система управления, источником необходимой информации становились директивные планы. После распада системы образовался информационный вакуум, который заполнила система учета направленная на внешнего потребителя. Одна из основных задач такого учета – достоверность учета финансовых результатов деятельности предприятия, его имущественного и финансового состояния. Данная информация не отвечает требованиям современной экономической ситуации.

Наиболее перспективный путь решения данной задачи является применение системы таргет-костинг – это целостная концепция управления, поддерживающая стратегию снижения затрат и реализующая функцию планирования производства новых продуктов, превентивного контроля издержек и калькулирования целевой себестоимости в соответствии с рыночными реалиями. Таргет-костинг направлен на управление прибылью на самых ранних стадиях производственного цикла изделия. Основным преимуществом таргет-костинга по сравнению с другими методами учета является его

возможность интегрироваться в существующую систему управленческого учета.

Применение системы таргет-костинг технически не так уж сложно, чтобы стать невозможным для отечественных предприятий. Главная преграда состоит в другом: для успешного внедрения таргет-костинг в организации должно быть налажено тесное взаимодействие между разными подразделениями и работниками; коллектив должен быть единой командой, осведомлённой и воспринявшей цель своей совместной работы, действующей как единое целое. Разбалансированность внутреннего механизма, амбициозные действия спорящих за влияние менеджеров, неадекватная корпоративная культура - вот главные симптомы неблагополучной организации, которые присущи для украинских предприятий.

Анализируя опыт использования таргет-костинга иностранными компаниями, можно выделить ещё несколько препятствий к реализации планов руководства организаций, решивших внедрять эту концепцию у себя:

1. Время разработки нового продукта может неоправданно увеличиваться из-за многочисленных итераций в процессе перепроектирования. Поэтому всегда нужно знать, когда следует остановиться и прекратить исследования.

2. Неумелое применение концепции таргет-костинг может негативно сказываться на людях, находящихся под постоянным прессингом своих руководителей, стремящихся, во что бы то ни стало достичь целевой себестоимости.

3. Могут возникнуть конфликты между проектировщиками, усиленно стремящимися снизить производственную себестоимость продукта, и маркетологами, которые часто отказываются даже рассматривать предложения о снижении затрат на сбыт и продвижение продукции к конечному потребителю.

Указанные негативные моменты не следует воспринимать как неустранимые. Каждый недостаток организации может быть устранён, если он вовремя идентифицирован и осознан.

Таким образом, в условиях Украины правильное внедрения системы таргет-костинг позволит предприятиям повысить свою конкурентоспособность, занять достойное место на мировом рынке.

РЕЙДЕРСТВО В УКРАИНЕ

студентка Спасских М.Н.

(науч. руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)

Рейдерство стало негативным символом современной экономики Украины. Эта проблема существовала и раньше, но только сейчас о ней открыто заговорили СМИ, прокуратура, общественные организации. Поэтому актуальность данной темы очевидна.

Что же такое «рейдерство»? В странах с развитой экономикой под «рейдерством» подразумевается легитимное поглощение компании без согласия фактического собственника. В Украине же такое приобретение считается незаконным завладением имуществом и использованием его в своих интересах, как правило, это силовой, недружественный захват. «Рейдер» (raider) - в переводе с английского означает компанию, поглощающую другие компании, скупая акции компании-жертвы с целью получения ее контрольного пакета. Основные цели рейдеров: земля, недвижимость, любые другие ликвидные прибыльные объекты, основные фонды, тотальный контроль бизнеса с большим наличным оборотом. Основной мотив: цены активов, полученных в результате атаки предприятия, в десятки раз меньше их рыночной стоимости.

Существует несколько видов рейдерства:

1. «Белое», при котором рейдер действует исключительно по закону, организывает скупку акций или долгов предприятий, пытается временно ухудшить его экономическое и финансовое состояние, удешевив его акции, а потом перепродает эти акции по более высокой цене. Фактически в цивилизованном мире сейчас распространён именно этот вид рейдерства.

2. «Серое», при котором рейдер действует на грани закона, но использует при этом фальсифицированные документы. Также возможно незаконное собрание акционеров, есть простор для коррумпирования судей.

3. «Чёрное», при котором кроме методов «серого» рейдерства присутствует факт коррумпирования чиновников администраций, министерств, представителей правоохранительных органов, судей.

Базис «чёрного» рейдерства – физическое и психологическое принуждение, то есть угрозы, привлечение силовых структур.

4. Гринмейл – часто применяемый корпоративный шантаж собственника с целью более дорогой продажи акций.

Часто нескольких дней или даже часов прихода рейдеров достаточно, чтобы предприятие лишилось своих основных активов. Но бывает, сами владельцы, руководители дают повод для рейдерских атак, а именно потому, что предприятие может иметь:

- сомнительную историю приватизации;
- низкую корпоративную культуру;
- непрозрачную деятельность;
- ошибки при составлении учредительных документов и др.

Рейдерство, как хорошо подготовленный, организованный и юридически «обставленный» захват объекта, несомненно негативно сказывается на экономике страны, ведь оно порождает цепочку других проблем: снижается эффективность деятельности предприятия → падают доходы → снижаются поступления в бюджет в виде налогов → замедляется рост оплаты труда → снижается товарооборот и т.д.

Как же искоренить такое явление, как рейдерство? Я считаю, что пока будет существовать передел власти и собственности – пока будет продолжаться корпоративный беспредел в том или ином виде. Но несомненно рейдерству нужно противостоять, для чего необходимо:

1. Принять «рейдеростойкий» закон «Об акционерных обществах», что позволит устранить пробелы и «дыры» в законодательстве Украины, в том числе и корпоративном.

2. Устранить неоднозначность трактовки отдельных положений законодательства, так как часто используются «тропы», позволяющие обойти закон.

3. Реализовать на практике принцип неотвратимости наказания, что позволит осознать невозможность избежать ответственности за нарушение законных прав других лиц.

4. Усовершенствовать судебную систему. Рейдеры часто заказывают судебные решения, так как отсутствует строгая ответственность судей за неправомерные, необоснованные решения.

5. Преобразовать структуру корпоративного управления, чтобы избежать непрозрачности финансовых потоков, незаконности распределения доходов между собственниками.

6. В целом наладить фондовый рынок.

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

студентка Шкодкіна Ю.М.
(наук. керівник доц. Олійник В.М.)

Розглянемо основні переваги від впровадження і використання автоматизованих системами управління на різних підприємствах.

1. Зменшення оборотного капіталу завдяки збільшенню його оборотності.

2. Зменшення об'єму виробничих запасів та їх більш оптимальна структуризація.

3. Зменшення необхідності у залученні кредитних ресурсів.

4. Якісне покращення підготовки та прийняття управлінських рішень, підвищення точності прогнозування.

5. Зменшення трудомісткості обробки і використання інформації завдяки зменшенню ручних процесів.

6. Збільшення оперативності робіт.

7. Зменшення часу на підготовку та ведення звітності на підприємстві, відсутність помилок у звітності.

8. Оцінка рентабельності продукції для ефективного формування асортименту, збільшуючи питому вагу саме прибуткових товарів, і як результат - рентабельність підприємства в цілому.

9. Можливість централізації інформаційних потоків і консолідації даних, або навпаки децентралізувати інформацію за призначенням.

10. Впровадження і контроль за виконанням стандартів і нормативів для підвищення економічної ефективності у всіх підрозділах підприємства.

11. Забезпечення прозорості комерційних операцій на підприємстві.

12. Орієнтація персоналу на виконання більш творчої та інтелектуальної діяльності завдяки зменшенню часу на обробку та використання інформації.

Використання автоматизованих системами управління сприятимуть якісним змінам у вітчизняному менеджменті, а саме поліпшенню керованості системи, гнучкості механізмів та інструментів управління. Для бізнесу такі зміни у менеджменті означатимуть перспективне зростання ефективності діяльності підприємства, його ринкової вартості, та інвестиційну привабливість.

ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

*студент Андросов Є.М.
(науковий керівник доц. Олійник В.М.)*

З кожним роком підвищуються темпи інтеграції України у світову ринкову економіку і конкурентні сили все більше даються в знаки. Для вітчизняних підприємств протистояння цим силам стає головною умовою ведення «війни на виживання» в сучасному конкурентному середовищі, де вагомою, а інколи і вирішальною, зброєю є технології. Першочерговою у цій «війні» є майстерність управління інформаційними потоками, так як інформація вже є невід'ємним засобом виробництва і від ефективності управління нею залежить потенційна можливість підприємства вижити.

У даний час Україна знаходиться в умовах транзитивної економіки, що, можливо, відвертає увагу або не дає можливості вітчизняному бізнесу концентрувати зусилля на впровадженні і використанні у повній мірі технологій по управлінню інформаційними потоками, яке забезпечується автоматизованими системами управління, і тому значний масив інформації обробляється вручну.

Результатом управління інформаційними потоками в ручному режимі є недостатня своєчасність, оперативність, точність, повнота та насамперед достовірність інформації. Так, за результатами аналізу, проведеного на ряді підприємств, встановлено, що таким чином занесені в документацію економічні показники характеризуються відносно низькою інформативністю, тільки від 10 до 30% вхідних даних використовуються для прийняття управлінських рішень, інші дані - або передаються за підприємством, або зовсім не використовуються [1]. Як наслідок - прийняття неправильних, необґрунтованих чи несвоєчасних управлінських рішень, нездатність адекватно передбачити і змодельовати ситуацію, низька ефективність управління і діяльності підприємства в цілому. Тому використання автоматизованих систем управління є все більш актуальним і вже є необхідністю для підприємств зі стратегічним плануванням своєї діяльності.

1. Мельник Л.Г., Ильяшенко С.Н., Касьяненко В.А. Экономика информации и информационные системы предприятия: Учебн. пособ. - Сумы: ИТД «Университетская книга», 2004. - 400 с.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

*студентка Нечай А.С.
(наук. керівник доц. Олійник В.М.)*

Динамічний розвиток акціонерних товариств в Україні супроводжується значними економічними суперечностями, зумовленими особливістю ринкової трансформації в умовах глобалізаційних процесів. Однією з найважливіших проблем, з якою стикаються корпоративні об'єднання, є недостатня ефективність організації управління їхніми фінансовими ресурсами в умовах переходу до ринку, що пов'язано з низьким ступенем розвитку фінансового планування.

Аналізуючи процес стратегічного, тактичного та оперативного планування, слід зазначити, що більшість українських акціонерних товариств використовують тактичний рівень планування і в розрізі тактичних планів розробляють оперативні завдання. Але все ж таки необхідно деталізувати рівень застосування фінансового планування в окремих групах, на рівнях використання фінансових планів, їхні взаємозв'язки та результати фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств.

Лише незначна кількість акціонерних товариств використовують у своїй діяльності оперативне, тактичне і стратегічне фінансове планування з періодом планування, як правило, до 5 років. Використання стратегічного механізму дозволяє більш якісно вирішувати задачі менеджменту - досягати нормального рівня платоспроможності і фінансової стійкості, встановленого рівня рентабельності і оптимального руху грошових коштів.

Аналізуючи розміри досліджених акціонерних товариств, слід зазначити, що простежується така загальна тенденція: чим більші розміри активів акціонерного товариства, тим більше уваги приділяється фінансовому плануванню, і тим більша кількість фінансових документів використовується в роботі підприємства. При цьому не слід недооцінювати роль фінансового планування на підприємствах малих розмірів. Даний факт свідчить про те, що підприємства, які нарощують обсяги виробництва, гостріше відчують потребу в фінансовому плануванні і намагаються використати всі його переваги в поточній діяльності. При цьому знову ж таки часто ігноруються стратегічні аспекти.

Обстежені акціонерні товариства використовують балансовий метод фінансового планування, що пов'язано, насамперед, зі складанням фінансової звітності. Іншим поширеним методом фінансового планування є метод оптимізації, який використовується лише для обґрунтування декількох варіантів одного фінансового рішення, тобто різних сценаріїв, а не обґрунтування альтернативних варіантів здійснення господарської діяльності. Це, у свою чергу, обмежує застосування даного методу і зменшує диверсифікованість фінансового планування в розрізі складання і виконання фінансових планів.

За даними досліджень більшість управляючих акціонерних товариств користується методом прогнозування. Прогнозування фінансових потреб і доходів відбувається експертним шляхом, без використання моделей і методів прогнозування, що обмежує ефективність використання прогнозів для розробки та реалізації фінансових планів.

Значним недоліком фінансового управління в акціонерних товариствах слід вважати відсутність практики використання таких методів фінансового планування, як пофакторний і системний. Відсутність цих двох методів фінансового планування створює значні обмеження в досягненні задач менеджменту, оскільки відсутність системного підходу до вирішення фінансових проблем не сприяє підвищенню конкурентоспроможності акціонерного товариства.

Застосування економіко-математичного моделювання, нормативного та розрахунково-аналітичного методів як методів фінансового планування також обмежене. Це пов'язано зі значними проблемами у фінансовому управлінні, адже більшість цих методів повинна ґрунтуватися на достовірній інформації, яку містить система забезпечення фінансового планування в системі менеджменту.

Аналіз діяльності акціонерних товариств засвідчив і низький рівень фінансового управління. Вирішення проблем повинно відбуватися на основі використання системного та ситуаційного підходу, що дозволить виявити основні функціональні зв'язки систем і підсистем менеджменту, і за допомогою методів фінансового планування забезпечити їх ефективну взаємодію для вирішення задач фінансування акціонерних товариств України.

ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В УКРАИНЕ

студент Корх С.Н

(науч.руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)

Экономическое развитие страны невозможно без функционирования системы государственных закупок, эффективность которой зависит от тесного взаимодействия между институциональными единицами целостной экономической системы. Ежегодно Украина осуществляет закупку товаров и услуг за бюджетные средства на миллиарды гривен. Однако в этом направлении возникло много проблем, таких как отсутствие системного подхода к регулированию государственных закупок товаров и услуг и как следствие - непрозрачность, коррупционность проведения тендеров.

На сегодня государственное наблюдение в сфере закупок осуществляется Верховной Радой Украины и Кабинетом Министров Украины, специально уполномоченным центральным органом исполнительной власти по вопросам координации государственных закупок является Антимонопольный комитет Украины, общественный контроль государственных закупок осуществляет Тендерная палата Украины, государственный контроль осуществляют: Межведомственная комиссия по вопросам государственных закупок, Государственная контрольно-ревизионная служба Украины, Государственное казначейство Украины, Специально уполномоченный орган исполнительной власти в отрасли статистики, правоохранительные органы. Несмотря на достаточно стройную и полную структуру контроля государственных закупок, не решенными остаются некоторые важные проблемы.

Одна из них – не совершенство законодательства. Подтверждением этого являются недавние перипетии Закона Украины с законом «О закупке товаров, работ и услуг за государственные средства » Согласно последним данным 24.03.08 было отменено действие последней редакции Закона Украины «О закупке товаров, работ и услуг за государственные средства » и 27.03.08 Кабинетом министров составлено временное положение о госзакупках.

Отсутствует также альтернатива в выборе информационных систем для объявлений о будущих тендерах, что невозможным развитие конкурентных отношений в этой сфере

Следующая проблема – оплата за тендерную информацию, в развитых системах публичных закупок тендерная документация не продается. В Украине, по данным КРУ и участников торгов, в июне 2007 года средние ставки платы за тендерную документацию составляли 3 тыс.грн.; средняя стоимость услуг консультантов торгов – 10 тыс.грн.; плата за услуги связанные с заключением договоров – 3 тыс.грн.; и т.д., таким образом тендерное обеспечение обходилось в 1-3% от суммы договора.

Важными недостатками являются отсутствие со стороны Тендерной палаты анализа и контроля над рынками, также мониторинга цен продукции; отсутствие методологических подходов к оценке эффективности управления государственными закупками.

Для решения этих и многих других проблем предлагается рассматривать систему государственных закупок в разрезе ее составляющих (подсистем):

Институционно-экономическая подсистема предусматривает определение факторов и объективных процессов развития национальной экономической системы рыночного типа. Государственные закупки, государственная помощь и поддержка должны быть ориентированы на производственные отношения.

Институционно-структурная подсистема включает институты законодательной, исполнительной, судебной ветвей власти, объединения предпринимателей, потребителей, которые могут создавать условия функционирования и контроля.

Институционно-нормативная включает базу всех действующих в стране законодательных и других нормативных актов.

Институционно-технологическая подсистема включает механизмы финансирования аналитических центров, опытных институтов, а также органы административного аппарата, которые отвечают за выработку соответствующих подходов и концептуальных принципов поведения.

Институционно-культурологическая подсистема в наибольшей степени связана с национальными особенностями страны и базовыми ценностями.

ВЛИТТЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В СТРАХОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

*студенти Мініна О. М., Котельницька І. А.
(наук. керівник доц. Козін Е. Г.)*

Останнім часом збільшення іноземного капіталу в страховій системі України відбувається швидкими темпами. Це зумовлено насамперед вступом нашої країни до СОТ.

Метою статті є вивчення зміни страхового ринку з урахуванням впливу іноземного капіталу, аналіз позитивних та негативних наслідків.

В Україні на кінець 2005р. налічувалось 58 страхових компаній з іноземним капіталом, статутний фонд яких 897 млн. грн. Частка компаній з іноземним капіталом у загальній кількості компаній – 15,2%. Головними інвесторами є Велика Британія, Данія, Кіпр, Росія, США.

Процес влиття іноземного капіталу має як свої переваги так і недоліки для всіх учасників цього процесу - іноземних інвесторів, України, українських страховиків, українських страхувальників.

З одного боку присутність іноземного капіталу дає можливість розвивати фінансовий ринок і ринкові інфраструктури, підвищувати авторитет у міжнародному співробітництві, можливість ефективного розвитку страхової сфери.

З іншого боку – є ймовірність посилення іноземного втручання у страхову систему України і відпливу коштів за кордон.

Тому держава проводить таку політику, яка створює сприятливий інвестиційний клімат одночасно захистить національних страховиків. Держава виграє при такій політиці тільки в короткостроковій перспективі. Страховий бізнес приносить більше податків до бюджету, а також перестане бути одним із способів ухилення від податків для інших галузей.

Розглянемо привабливість українського страхового ринку для іноземних інвесторів.

Вихід на нові ринки для іноземних інвесторів є необхідністю, так як у більшості західних країн застраховані до 90% ризиків, а в Україні застраховано менше ніж 10% ризиків. Це є однією із переваг. Другою перевагою є отримання більш високих доходів від інвестування страхових резервів. А також реальна можливість

створити працевдатну та прибуткову модель взаємодії капіталів і технологій західних та українських страховиків.

Проте для інвесторів існують обмеження з боку держави. В Україні діє поки що одне обмеження – відкрити філіали можна лише через 5 років після вступу нашої держави до СОТ (ЗУ «Про внесення змін до ЗУ «Про страхування» від 07.07.05р. №2774-4). Однією з головних причин чому іноземні інвестори бояться інвестувати кошти – це нестабільність економічної системи, і низький рівень платоспроможного попиту на послуги страхування.

Дивлячись на світовий досвід розширення присутності іноземного капіталу в страховій системі можна помітити деякі особливості. По-перше, страхові компанії з іноземним капіталом більше уваги приділяють роботі зі страхувальниками. Також виявляють значний інтерес до страхування життя. І саме головне те, що проникнення іноземного капіталу до національної страхової системи позитивно впливає на конкурентоспроможність місцевої страхової системи.

Вітчизняні страховики по-різному оцінюють роль іноземних інвестицій в іншому бізнесі. З одного боку, що продаж страхової компанії іноземцям – гарантія успіху в бізнесі, з іншого – прихід іноземців заподіє шкоди як страховій галузі, так і інтересам країни. Але від більшої кількості іноземців у страхуванні населення навряд програє. Тому що, якщо вартість страхових послуг і підвищиться, то в той же час зросте і їх якість. Прихід іноземних компаній і для населення, і для бізнесу обернеться золотом пропозиції – і за обсягом покриття, і за асортиментом послуг.

Від фінансової стійкості страхових компаній та потенційних страхувальників залежатиме успішний розвиток глобалізаційних процесів на національному страховому ринку. Оскільки обмеження глобалізації є нереальним, єдино правильні дії за цих умов – вироблення нових підходів до регулювання національного страхового ринку, формування ефективних моделей управління страховими відносинами в Україні.

Загалом, щоб не втратити конкурентні переваги, вітчизняні страхові компанії повинні постійно удосконалювати свої операції й послуги, нарощувати рівень капіталізації страхової системи і консолідації вітчизняного страхового бузнесу, упроваджувати прогресивні технології управління задля підвищення ефективності діяльності страхових компаній.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*студентка Ложкіна К.В.
(наук. керівник ст. викл. Лисиця В.І.)*

У процесі управління фінансовим забезпеченням діяльності фармацевтичного промислового підприємства велике значення має оцінка оборотних активів, однією із складових якої є дебіторська заборгованість

Дебіторська заборгованість потребує достовірної оцінки. Її природа ґрунтується на нерівномірному забезпеченні фінансовими ресурсами.

Деякі фармацевтичні промислові підприємства володіють ним у надлишку і це дає змогу реалізувати товарно-матеріальні цінності, надавати послуга, виконувати роботу без попередньої оплати, тобто з відстрочкою платежу. Такі розрахунки у зарубіжній практиці мають назву комерційного кредиту, а його поступове зародження у вітчизняній економіці сприяє вдосконаленню процесу оцінки. При цьому слід зауважити, що до дебіторської заборгованості належить поточна заборгованість, яка, в свою чергу, поділяється на дебіторську заборгованість за відвантажені товари (роботи, послуга) та іншу дебіторську заборгованість.

На формування оцінки дебіторської заборгованості значний вплив мають установлені в умовах ринкової економіки договірні зобов'язання і розрахунки. На фармацевтичних промислових підприємствах існує низка знижок і надбавок при відпуску лікарських засобів покупцям і замовникам на умовах попередньої оплати, відпуск в розстрочку (такий вид розрахунків найчастіше використовують аптеки з комунальною формою власності, оскільки найчастіше вони є неприбутковими) чи отриманні грошових коштів у момент відвантаження продукції.

Технічно цю проблему можна вирішити виписуванням векселя, що є безмовним письмовим зобов'язанням, борговою розпискою стандартної форми, що дає право її власнику вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель у відповідний строк. І хоч в теперішніх умовах векселі в

господарському русі використовуються все частіше, оскільки вони є універсальним засобом розрахунків і залишаються одним з небагатьох стійких фінансових інструментів в економіці, фармацевтичні підприємства у своїй діяльності використовують незначний обсяг вексельних розрахунків.

Оцінку дебіторської заборгованості слід починати з аналізу, суть якого полягає у перевірці платоспроможності всіх покупців фармацевтичного підприємства. Якщо після проведення такого аналізу у підприємства виникають сумніви щодо повернення боргів, то є необхідність сформувати резерви сумніших боргів на встановлену суму. Якщо ж у підприємства немає надії відшкодувати свої борги, то суму боргу необхідно списати з балансу як безнадійну дебіторську заборгованість.

Як відомо, різні фармацевтичні підприємства по-різному формують резерви сумніших боргів, або взагалі їх не утворюють. Найбільш оптимальним є визначення строку безнадійної заборгованості в наказі про облікову політику строком не більше дванадцяти місяців з початку формування сумнішої заборгованості, а в момент закінчення вказаного часу списати її з рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» за рахунок створеного резерву з одночасним відображенням списаної суми заборгованості на позабалансовому рахунку.

Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» зі складу активів списують тільки суму безнадійної заборгованості. Отже, сумніша заборгованість має перейти в безнадійну, а вже потім списують її як безнадійну. Проте в плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено тільки рахунок 38 „Резерв сумніших боргів”. Виникає невідповідність між цими нормативними актами.

Отже слід сказати, що правильно вибраний підхід до формування та оцінки вказаних видів дебіторської заборгованості сприятиме формуванню реальної ринкової вартості дебіторської заборгованості підприємств фармацевтичної галузі. Таким чином облік дебіторської заборгованості є важливим елементом досліджень, який потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЗМІНИ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

студенти Карпенко І. В., Шишова Ю. Г.
(наук. керівник, ст. викл.: Лисиця В. І.)

З метою розширення фінансово-господарської діяльності та залучення значних обсягів іноземних інвестицій українські підприємства ведуть співпрацю з закордонними суб'єктами господарювання. Зовнішньоекономічну діяльність вони можуть здійснювати двома шляхами – через операції в іноземній валюті або мати закордонні господарські одиниці. В обох випадках виникає проблема відображення операцій в іноземній валюті в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, адже усі фінансові дані необхідно відображувати у єдиній валюті.

Обліку впливу змін валютного курсу присвячені праці багатьох зарубіжних учених, зокрема Р. Алібера, С. Стікнея, Ф. Чоя, Дж. Флавера, Л. Лоренсена, Г. Мюллера, К. Ноубса, Р. Паркера.

Необхідність у валютній трансляції, тобто перерахунку однієї валюти в іншу, зумовлена різними причинами: потребою реєстрації валютних операцій на рахунках бухгалтерського обліку та відображення їх у фінансовій звітності суб'єкта господарювання; необхідністю складання консолідованих фінансових звітів компанією, до складу якої входять закордонні господарські одиниці, які ведуть бухгалтерський облік і складають звіти у валютах, що відрізняються від звітної валюти материнської компанії та поданням фінансової звітності у валюті, яка відрізняється від валюти звітності.

У зв'язку з тим, що валютні курси постійно змінюються, процес валютної трансляції супроводжується виникненням облікових питань про те, який курс обміну використовувати при перерахунку.

У процесі валютного перерахунку застосовують три види валютних курсів: *історичний курс*, *курс «закриття»*, або *поточний курс* та *середній курс*. Використання різних валютних курсів привело до появи у міжнародній практиці різних методів валютної трансляції, які можна класифікувати на два типи.

До першого типу належить метод єдиного курсу, або курсу - «закриття» - всі активи й зобов'язання закордонного підприємства переводять у звітну валюту за курсом «закриття».

Другий тип використовує різні комбінації історичного курсу та курсу «закриття». Цей тип об'єднує три методи: поточно-непоточний, монетарно-немонетарний і часовий.

Поточно-непоточний передбачає поділ об'єктів обліку на поточні й непоточні. Поточні активи й зобов'язання перераховують за курсом «закриття», а непоточні — за історичним курсом.

Монетарно-немонетарний метод також ґрунтується на поділі активів й зобов'язань на монетарні та немонетарні. При цьому монетарні активи й зобов'язання перераховують за курсом «закриття», а немонетарні — за історичним курсом.

Часовий метод ґрунтується на принципі часовості: активи й зобов'язання, відображені в балансі за первісною вартістю, слід переводити за історичним курсом; активи й зобов'язання, відображені за поточною вартістю - за курсом «закриття».

Але всі розглянуті методи трансляції мають певні недоліки. Так, поточно-непоточний і монетарно-немонетарний методи мають однакові недоліки. Залишається необґрунтованим запитання, чому саме такий поділ статей звітності має визначати, який курс застосовувати при перерахунку; у монетарно-немонетарному методі валютний перерахунок немонетарних статей балансу за історичним курсом матиме сенс тільки в тому разі, якщо вони відображені в балансі за історичною вартістю, а не за справедливою. Недоліком методу курсу «закриття» є те, що використання валютного курсу на дату складання фінансової звітності при трансляції активів закордонного підрозділу, оцінених за історичною вартістю, призводить до одержання беззмістовних значень.

В Україні питання, пов'язані з валютним перерахунком, регламентуються такими нормативними документами: П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» та Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України.

Але у зв'язку з прийняттям нової редакції МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» виникли розбіжності між вимогами нормативних актів України з питань обліку впливу валютних курсів. Тому необхідно провадити подальші дослідження цього питання з метою наукового обґрунтування доцільності внесення змін у вітчизняне законодавство.

ПЕРЕВАГИ І ПРОБЛЕМИ УПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ

студентка: Зялявська О.А.
(науковий керівник, ст. виклад.: Лисеня В.І.)

Із запровадженням комп'ютерних інформаційних облікових систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграє підприємство в цілому.

Основні переваги технології первинного документування в комп'ютерних облікових системах:

- 1) обробка первинної інформації здійснюється за принципом об'єднання процесів складання первинного документа та введення його до бази даних;
- 2) часто можна налагодити автоматичну реєстрацію первинної інформації за допомогою технологічних датчиків, сканерів штрихових кодів, касових апаратів, смарт-карток, електронних зважувальних пристроїв, годинників, лічильників, вимірювальної тари тощо без ручного введення.

Застосування комп'ютерних програм спрямоване на вдосконалення технології роботи з робочим планом бухгалтерських рахунків.

Можливість аналітичного обліку також значно розширюється порівняно з паперовою бухгалтерією. В сучасних комп'ютерних програмах бухгалтерського обліку можливе використання від 3 до 5 розрізів аналітичного обліку по кожному синтетичному рахунку.

Застосування автоматизованих систем посилює функцію контролю правильності, законності, а іноді й економічної доцільності бухгалтерських операцій, не підвищуючи трудомісткості ведення обліку.

Мета автоматизації бухгалтерського обліку – отримання інформаційного інструменту, який би дав змогу вирішувати поточні управлінські завдання тоді, коли додаткові інформаційні можливості починають дуже цікавити керівників підприємства різного рівня.

Автоматизований облік відкрив перед обліковцями та керівниками широкі можливості щодо оперативності та якості складання звітності. Усі проблеми, пов'язані з працівниками інформаційних

технологій в управлінні, обліку та контролі, - це складові однієї великої проблеми впровадження.

Основним чинником, який свідчить про те, що підприємство має проблеми із впровадженням програмного забезпечення, є ситуація, коли:

а) кошти на автоматизацію вже витрачені;

б) на визначену дату програмне забезпечення не виконує тих функцій, які, як планувалось, мали бути реалізовані.

Можна виділити три найбільш важливі проблеми, про які слід пам'ятати при впровадженні (дивись рисунок 1).

Рисунок 1 – Проблеми, що виникають при впровадженні програмного забезпечення обліку та контролю

Звичайно, всі ці проблеми взаємопов'язані. Вирішення хоча б однієї з них спрощує вирішення інших.

На нашу думку, можливими варіантами вирішення даної проблеми можна назвати такі:

- 1) удосконалення організації самого бухгалтерського обліку та документообороту;
- 2) організація належного обслуговування комп'ютерної техніки та роботи програмного забезпечення;
- 3) правильно обрати варіант автоматизації, як і зким його здійснити;
- 4) збільшити інвестиції на інформаційні технології, але при правильному і розумному їх використанні (адже за даними опитування, що українські підприємства витрачають на інформаційні технології в середньому близько 3 % загального бюджету, що є незадовільним показником).

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДЛЯ ПОШУКУ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

студентка: Коцубенко Т.В.

(науковий керівник: ст. викладач Лисиця В.І.)

Вплив мережі Інтернет на розвиток світової економіки не має історичних аналогів. Поява так званого “світового павутиння” призвело до безприцедентної інтеграції регіональних економік у глобальну інформаційну гіпермедійну мережу. Наведену вище “субстанцію” можна розглядати з двох фундаментальних точок зору.

З одного боку, Інтернет, у фізичному розрізі, можна розглядати як сукупність множини різноманітних та віддалених один від одного персональних комп’ютерів, що об’єднані між собою лінійними зв’язками.

А з іншого боку, у глобально-просторовому розумінні, мережа Інтернет являє собою безлімітну площину без жодних обмежень, що сприяє спілкуванню людей, засобом загальносвітової комунікації та розповсюдженню інформації, інструментом ведення бізнесу без яких би то не було часових чи просторових обмежень. Тобто Інтернет слід розглядати як глобальний інформаційно-корисний простір.

Історія виникнення Інтернет сягає своїм корінням у 50-ті роки ХХ століття. За однією з версій як відповідь на запуск в СРСР першого штучного супутника Землі у 1958 році у США було прийняте рішення про створення першої глобальної мережі національно масштабу, що згодом трансформувалась у глобальну мережу Інтернет.

Основними прогресивними можливостями всесвітньої мережі (для користувачів) можна вважати:

- відправляти й одержувати повідомлення електронної пошти;
- користуватись службами новин;
- стежити за котируванням на фондових біржах;
- брати участь у різноманітних конференціях;
- читати періодичні видання, що поширюються в мережі;
- одержувати швидку комп’ютерну допомогу по мережі;
- користуватись мережним словником та програмним забезпеченням.

Компетентний бухгалтер сьогодні має не лише можливість, а істотну необхідність а істотну необхідність використовувати у своїй повсякденній роботі Інтернет. Можливі напрямки взаємодії рис. 1.

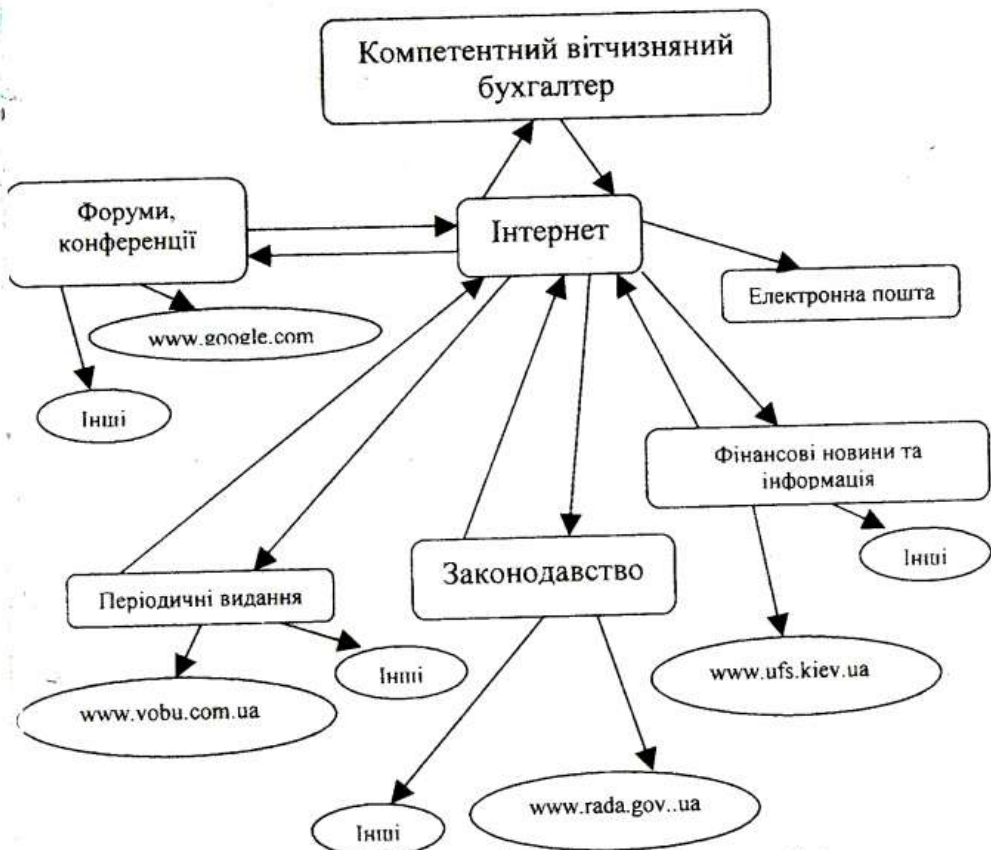

Рисунок 1 - Інтернет у бухгалтерському обліку

Дуже корисним для бухгалтера, як і для будь-якого іншого відвідувача мережі Інтернет є послуга доставки інформації. Тобто у випадку недоступності потрібного сайту чи певної інформації можна оформити підписку на адресу електронної пошти.

Можна зробити висновок, що Інтернет – не розкіш, а повсякденна необхідність, що, безумовно, сприяє полегшенню “тягаря” у процесі ведення бухгалтерського обліку, зокрема. І оскільки динаміка розвитку даної просторово-інформаційної “субстанції” вражає, то кваліфікований обліковець має постійно відстежувати цю тенденцію.

КОМП'ЮТЕРНА СИСТЕМА INTERNET ТА ЇЇ МІСЦЕ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ

студент: **Кологуша Ю. І.**
(науковий керівник, ст. викладач **Лисиця В. І.**)

Internet - це глобальна інформаційна інфраструктура, що є механізмом розповсюдження даних, і середовищем взаємодії між користувачами і комп'ютерами незалежно від відстані між ними.

Для робітників бухгалтерського відділу велике значення мають законодавчі сайти, де дуже швидко можна дізнатися зміни законодавства: ставки податків, розміри мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, які є основою відповідних розрахункових операцій.

Однією з важливих проблем в організації бухгалтерського обліку є встановлення належних інформаційних зв'язків між працівниками бухгалтерії, між бухгалтерією і оперативними підрозділами підприємства, між працівниками бухгалтерії і зовнішнім світом.

Об'єднання бухгалтерських даних за допомогою традиційних засобів зв'язку (пошта, кур'єр, телефон) не ефективно і не дешево.

В умовах використання комп'ютерно - комунікаційної форми обліку альтернативним засобом може стати Internet, і зокрема, електронна пошта.

Також за допомогою Internet можна побудувати мережу у межах одного підприємства, яка називається Intranet. Підприємство без особливих витрат може з'єднати свою внутрішню мережу Intranet з Internet, після чого віддалені користувачі отримують можливість доступу до внутрішньої мережі Intranet.

Ще один перспективний напрямок використання Internet-технологій – це створення у підрозділах підприємства так званих «команд». У світовій практиці менеджменту все більше компаній використовують у вигляді «будівельних кубиків» для своєї організації не окремих людей, а команди.

Велике значення також має система електронних платежів, за допомогою якої можливо: здійснювати миттєві розрахунки з іншими клієнтами системи; оплачувати товари і послуги в мережі Internet; обговорювати з партнерами умови торговельної угоди.

Схематично зобразимо місце мережі Internet у обліковій системі підприємства (рис. 1).

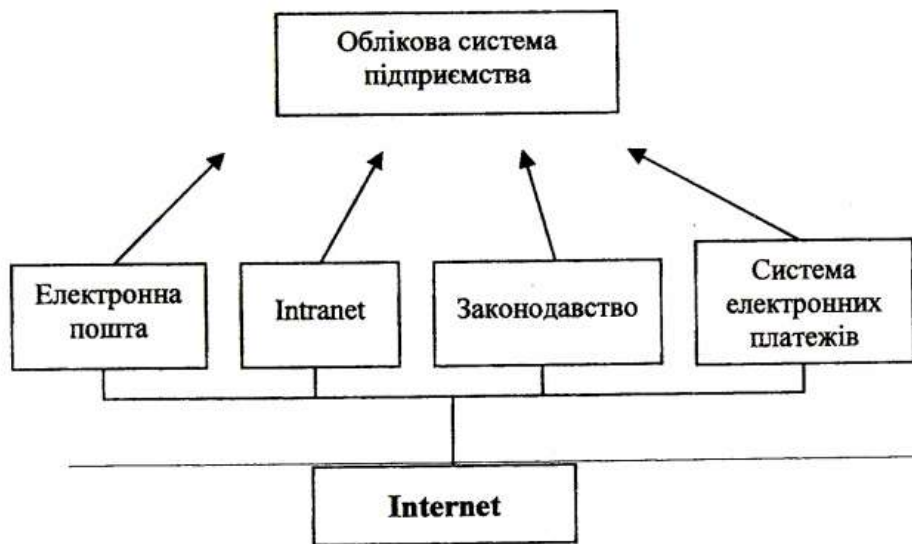

Рис.1 – Місце Internet в обліковій системі підприємства

А також розглянемо взаємодію відділів бухгалтерії (різних підприємств, або відокремлених підрозділів), аудиторів і консультантів через мережу Internet (рис. 2).

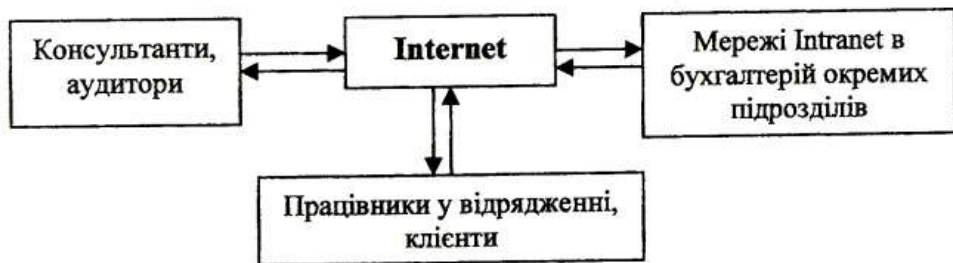

Рис.2 – Взаємодія відділів бухгалтерії з різними учасниками

Отже, з перерахованого вище, можна стверджувати, що мережа Internet займає дуже важливе місце в обліковій системі, оскільки надає широкі можливості функціонування будь-якого підприємства.

ГАРМОНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

студентка Шевель Т.М.

(науковий керівник ст. викл. Лисиця В. І.)

Розвиток міжнародних ринків веде до інтернаціоналізації національної економіки. Все частіше українські компанії виходять на світові ринки капіталу, залучають зарубіжні інвестиції або іноземних інвесторів. Для цього необхідно формувати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. Тому доцільно гармонізувати національну систему бухгалтерського обліку з міжнародною практикою.

Міжнародні стандарти прийняті багатьма фондовими біржами, в тому числі Лондонською, Франкфуртською, Римською, Амстердамською, Гонконгівською, Цюрихською. На деяких фондових біржах (Нью-Йоркській, Йоганнесбурзькій) можна подавати фінансову звітність згідно з МСФЗ, але вимагається також її узгодження з місцевими стандартами.

У зв'язку з тим, що МСФЗ постійно змінюються, все більше спостерігається розбіжностей між ними та національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Оскільки відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» П(С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, найближчим часом слід очікувати внесення відповідних змін до них. Актуальність , гармонізації у сфері бухгалтерського обліку та аудиту почала зростати у зв'язку з розширенням Європейського Союзу (ЄС), яке відбулося 1 травня 1994 р., що відкрило нові перспективи для партнерства, економічної інтеграції та співробітництва України і ЄС. Відповідно до цього було розроблено План дій «Україна - ЄС» від 21.02.2005 р. Зокрема, в ньому наголошувалося на необхідності адаптувати та забезпечити ефективну імплементацію основних принципів відповідних міжнародних правил і стандартів, а також правил і стандартів ЄС.

З урахуванням зовнішньополітичного курсу України на євроінтеграцію та вступ до СОТ Урядом України було прийнято

відповідні нормативні документи, спрямовані на запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, а саме: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.2001р. № 1046, якою було передбачено запровадити у 2003 р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку емітентами, цінні папери яких допущені до торгівлі на організаційно оформлених ринках та Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.01.2003р. № 25, яким передбачено перехід акціонерних товариств на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в 2004-2005 рр.

Проте ці нормативні документи не виконуються, оскільки вони не узгоджені із Законом про бухгалтерський облік.

Водночас потребує принципів змін система статистичної звітності, оскільки в протилежному випадку підприємства, цінні папери яких перебувають в обігу на фондовому ринку, а також підприємства, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність, складатимуть два комплекти звітності: неуніфікований за МСФЗ для оприлюднення та уніфікований за П(С)БО для органів статистики.

Таким чином ми вважаємо, що на сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, а й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку та звітності. Ці причини вплинули на вибір Міжнародних стандартів фінансової звітності як орієнтиру для реформування системи бухгалтерського обліку та звітності України.

У зв'язку з тим, що МСФЗ постійно змінюються, все більше спостерігається розбіжностей між ними та Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Оскільки відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» П(С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, найближчим часом слід очікувати внесення відповідних змін до них.

На нашу думку, в Україні потребує вирішення проблема системи статистичної звітності через встановлення законодавчих вимог до річного звіту підприємства, а не тільки до фінансової звітності.

На законодавчому рівні слід встановити передбачені Директивами ЄС мінімальні вимоги до складу фінансової звітності суб'єктів господарювання, які не зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність за МСФЗ

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ ТА РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

(студентка **Патюцько А.О.**,

(науковий керівник, доцент **Рябушка Л.Б.**)

Актуальним є питання удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку. Економічна ситуація, що склалася за період становлення незалежності нашої держави та входження її в світову спільноту, потребує значних структурних змін, а також зумовлює закономірну необхідність масштабного реформування системи бухгалтерського обліку та звітності.

Міжнародні стандарти включають стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які застосовуються у державах - членах Європейського Союзу відповідно до Регламенту Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 липня 2002 р.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, яка надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень. У суб'єктів, які складають звітність за МСФЗ, значно зростає можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів по бізнесу. Суб'єкти, використовуючи МСФЗ, мають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів.

Метою стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні є удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Одними із основних напрямів реалізації Стратегії є законодавче регулювання порядку застосування міжнародних стандартів, зокрема з 2010 року обов'язкове складення фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами підприємствами-емітентами, цінні папери

яких перебувають у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банками і страховиками, за власним рішенням іншими емітентами цінних паперів і фінансовими установами.

Позитивними сторонами застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання і для зовнішніх користувачів є:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;
- забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;
- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;
- престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;
- у багатьох випадках велика надійність, прозорість інформації;

Впровадження МСФЗ потребує тривалого часу й значних зусиль. Новим кроком на шляху до реалізації поставлених завдань щодо реформування бухгалтерського обліку є ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, метою якої є удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Реалізація Стратегії сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні, прозорості ринків капіталу.

На сьогодні розроблено на базі міжнародних стандартів та затверджено наказами Мінфіну 32 національних положення (стандарту) бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день курс Національного банку України – підготовка нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у відповідності до МСФЗ.

На даний час сформовано систему бухгалтерського обліку, яка відповідає міжнародним стандартам, враховує правові норми провадження підприємницької діяльності, методологічно і методично забезпечує збирання та накопичення інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання в Україні. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

студент *Колотуша Ю. І.*
(науковий керівник *Михайленко Д. Г.*)

У процесі становлення ринкових відносин в Україні всі ланки фінансової системи опинилися у глибокій кризі. Тому, з метою запобігання банкрутства і для подальшої успішної діяльності з перспективою виходу на міжнародні ринки, необхідним є аналіз рентабельності підприємства.

Аналіз рентабельності підприємства можна здійснювати за допомогою: різноманітних коефіцієнтів рентабельності; методів факторного аналізу і т.д. Існують також розробки нових методик оцінки рентабельності підприємства зарубіжними дослідниками, але вони не можуть бути використані вітчизняними підприємствами, що обумовлюється неспроможністю розроблених моделей дати адекватну оцінку стану тих підприємств, які функціонують в умовах, що відрізняються від умов, до яких були визначені параметри моделі. Тому цілком закономірною є спрямованість сучасних вітчизняних досліджень в області фінансового аналізу на пошук нових підходів щодо оцінки рентабельності підприємства, які б враховували особливості функціонування підприємств України. В цьому напрямку перевага надається розробці методики інтегральної оцінки рентабельності підприємства.

Інтегральна (комплексна) оцінка є характеристикою, яку отримують при одночасному й узгодженому вивченні сукупностей параметрів, які відображають всі або більшість аспектів зміни та розвитку економічних явищ та процесів.

Завдання інтегральної оцінки зводиться до визначення інтегрального параметра на основі агрегування різних способів кількісного і якісного аналізу.

Для інтегральної оцінки рентабельності підприємства краще використовувати один із методів детермінованої комплексної оцінки, а саме – метод сум, основною метою використання якого є односпрямованість досліджуваних показників, а саме показників рентабельності.

Отже, за допомогою інтегральної оцінки ми зможемо визначити якісну відмінність досягнутого стану від бази порівняння.

ФАКТОРИНГ В УКРАИНЕ

студент Прасок П.В.

(науч. руководитель к.э.н. Ильяшенко К.В.)

Предприятиям Украины для дальнейшего развития и повышения конкурентоспособности производимых товаров часто приходится идти на значительные уступки, связанные со снижением цен, - предоставление отсрочек платежа, скидок и т.д. При этом предприятия фактически становятся кредиторами для покупателя, что часто приводит к возникновению кассовых разрывов и нехватке оборотных средств. Это, как правило, влечет за собой дополнительные расходы и возможную потерю потенциальных покупателей, увеличение рисков компании.

В таких случаях предприятия требуют дополнительного пополнения оборотных средств. Но современные условия кредитования не позволяют в полной мере удовлетворить потребности украинских компаний. Поэтому на финансовом рынке появилась новая финансовая услуга - факторинг.

Факторинг пришел на Украину с Запада. Это английское слово *factoring* происходит от *factor* (фактор) - комиссионер, агент, посредник, и означает покупку банком или специальной факторинговой компанией денежных требований поставщика к покупателю, т.е. дебитору за определенное вознаграждение. Можно выделить основных субъектов факторинговой операции - фактор, т.е. банк или специализированная факторинговая компания; поставщик (кредитор) и покупатель (дебитор).

Существует два вида факторинга:

1. Конвенционный (открытый) - когда поставщик указывает на своих счетах, что требование продано фактор-фирме.
2. Конфиденциальный (скрытый) - когда никто из контрагентов не осведомлен о кредитовании его продаж факторной компанией. Поэтому их стоимость выше, чем конвенционных.

Факторинг может быть также внутренним, когда стороны договора купли-продажи находятся в одной стране, и международным.

Также возможны факторинговые операции с правом регресса, при котором фактор имеет право вернуть поставщику любое неоплаченное требование в случае отсутствия у плательщика средств для оплаты долга. Поэтому полной гарантией для поставщика оплаты долговых требований является факторинг без права регресса.

Возможно факторинговое обслуживание в форме предварительной оплаты либо к определенной дате.

В современных условиях система факторингового обслуживания включает предоставление клиенту разных услуг, в частности бухгалтерское обслуживание, рекламное, юридическое, и др.

Несмотря на множество преимуществ, факторинг только начинает распространяться в нашей стране, и массовом потреблении данного вида услуг говорить еще рано. Первым факторинговые операции начал оказывать «Укрсоцбанк» в 2001 году. На сегодня «Укрсоцбанку» и «ТАС-Коммерцбанку» принадлежит две трети факторингового рынка Украины. Рыночная доля других банков не превышает 1-2%.

Очевидные преимущества факторинговых схем при управлении дебиторской задолженностью предполагает высокий спрос на данный вид услуг, однако по этим схемам в Украине работают не более 250 предприятий. Это можно объяснить слабой подготовкой специалистов относительно данного вопроса, консерватизм руководства. Кроме того слабый спрос объясняется тем, что услуга дорогая. На данном этапе в Украине еще недостаточно развит средний бизнес, который обычно имеет самую высокую динамику развития, а следовательно - самую высокую потребность в оборотных средствах.

Факторинг, в первую очередь, выгоден производителю продукции, который ищет рынок сбыта и торопится получить оплату за товар с тем, чтобы пустить эти средства в оборот. Также он выгоден крупнооптовым торговым компаниям, которые, реализуя свой товар, не могут долго ждать оплаты поставок, поскольку им необходимо как можно быстрее закупить товар у производителя.

Сегодня по факторинговым схемам работает пищевая промышленность (особенно кондитерская, рынки снеков, пива, воды), тары и упаковки, типографическая отрасль, фармацевтика, предприятия сферы образования, сельского хозяйства, лизинговые компании.

ПЕРСОНІФІКОВА ЗВІТНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Виконала студентка групи Е-52 Притика В.О.

(Наук.керівник, доцент кафедри фінансів Рябушко Л.Б.)

Персоніфікована звітність – річні дані про застрахованих осіб, які вносять внески до Пенсійного фонду України, завдяки чому такі особи зберігають право на пенсію в майбутньому. Інформація з персоніфікації необхідна саме для того, аби на її підставі могли порахувати пенсію конкретній людині. До заповнення цих звітів необхідно віднестися відповідно, адже від достовірності відомостей про заробіток, сплачені внески страховий стаж залежить майбутня пенсія громадян.

Зовнішній зразок стосується:

абсолютно всіх роботодавців(незалежно від форми власності та системи оподаткування

фізосіб – приватних підприємців – звітують за себе та за членів сім'ї, котрі беруть участь з ними у підприємницькій діяльності.

Також осіб, хто займається незалежною професійною діяльністю, у т.ч. адвокатів, приватних нотаріусів та інших осіб, котрі забезпечують себе роботою самостійно.

Персоніфікацію за звітний рік страхувальники подають до 1 квітня наступного року в територіальний орган Пенсійного фонду України, де їх обліковують на облік. Отже вкрай важливо та необхідно, щоб зібрані дані були достовірними й відповідали вимогам законодавства та їх вчасно надати до територіальних підрозділів підприємств різних форм власності й роботодавці, які мають зарплатні працівників.

Кожного року можна може в будь-який робочий час за допомогою страхового свідоцтва до державне соціальне страхування проглянути та перевірити відомості з цієї персональної облікової картки через систему інформаційних кіосків, встановлених в райуправліннях Сумської області.

Неподання, несвоєчасне подання персоніфікованої звітності або некоректне подання персоніфікованої звітності або подання її не за встановленою формою, а також відображення в ній недостовірних відомостей передбачені:

• адміністративний штраф; фінансова санкція.

Для забезпечення цілісності заходів і контроль за достовірністю звітів дозволяють спеціалістам бути впевненими в тому, що кожна людина, в тому числі і ми студенти, які в майбутньому вийдемо на заслужений відпочинок, отримуватимемо кошти, справедливо обчислені за даними системи персоніфікованого обліку і будемо захищені спеціалізованими органами..

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ САНАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

студентка Гриценко Т.Г.
(науч. керівник, к.е.н. Ілляшенко К.В.)

Відсутність належного теоретико-методичного забезпечення санації та замала державна фінансова підтримка виробничих структур призвели до невпинного зростання кількості фінансово неспроможних підприємств. Саме тому особливої актуальності набувають дослідження щодо механізму та інструментів санації, які можуть реально застосовуватися при проведенні оздоровчих процедур на українських підприємствах.

Спочатку важливо зрозуміти сутність санації підприємств. Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», під санацією розуміється система заходів, що здійснюється під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідація, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Приведення підприємства до оздоровлення здійснюється одним з двох напрямків: рефінансування боргів або реорганізацією підприємства.

Але санаційні процедури проводяться не на всіх підприємствах, що потрапили у кризу, адже існують певні передумови, наявність яких дозволяє проводити фінансове оздоровлення. Такі передумови було погруповано: перша група - правові; друга група - загальноекономічні; третя група - ресурсні; четверта група - фінансово-економічні.

Вихід підприємства з кризового стану можливий, якщо існує забезпеченість трьома типами ресурсів: перший тип передбачає достатність часу на вирішення санаційних завдань; другий тип пов'язаний з достатнім обсягом повноважень кризових управляючих стосовно вибору методів оздоровлення підприємства; третій тип передбачає формування достатнього обсягу фінансових ресурсів.

Якщо на кризовому підприємстві виявлено потенціал до виживання і для реалізації оздоровчого процесу не вистачає власних ресурсів, то перш ніж здійснювати заходи щодо залучення фінансових ресурсів, необхідних для санації, слід завчасно визначити потрібний їх розмір.

Також, проводячи санацію підприємств, важливим є питання планування фінансового оздоровлення та фінансового забезпечення оздоровчих заходів, особливо, коли підприємству не вистачає власних фінансових ресурсів для проведення санації. Тому, з метою точного визначення потреби в коштах для проведення санації, визначається необхідний обсяг оборотного та інвестиційного капіталу.

Потреба в оборотних коштах визначається задля забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції, адже оборотні кошти пов'язані з оплатою праці персоналу та придбанням предметів праці. Відповідно, в разі виникнення дефіциту оборотних коштів можливі перебої у виробництві, постачанні, у процесах збуту.

Після визначення потреби в оборотному капіталі, далі необхідно визначитись з розміром потреби в інвестиційному капіталі. Інвестиційний капітал необхідний для фінансування так званих капітальних витрат, тобто витрат, що пов'язані з підготовкою та організацією виробництва (заснування, реорганізація підприємства, купівля та введення в дію основних фондів). Отже, капітал, необхідний для фінансування зазначених витрат має бути мобілізований на довгостроковий період.

Таким чином, визначивши потребу в оборотному та інвестиційному капіталах та додавши ці дві величини, ми отримаємо обсяг загальної потреби у фінансових ресурсах на період оздоровлення. Дала, враховуючи цю величину, розраховується потреба в санаційному капіталі.

За умови, коли кризовому підприємству не вистачає власних ресурсів для проведення фінансового оздоровлення, надзвичайно важливим є найоб'єктивніше і найточніше визначення потреби у додатковому фінансуванні. Адже, неврахування факторів, що впливають на таку потребу та ігнорування можливостей і шляхів її зменшення призведуть до залучення зайвого обсягу фінансових ресурсів, можливим наслідком чого буде ліквідація, а не «видужання» підприємства.

ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЭЛЕКТРОННЫХ ПЛАТЕЖЕЙ

*Студент Хакимова Е.Р., Лыскова Л.А.
(науч. руководитель ассист. Шопенская Т.В.)*

В данный момент, к сожалению, в Украине актуальна проблема безопасности электронных платежей. Так в Киеве были зафиксированы случаи незаконного снятия денежных средств по средствам банкомата. Поэтому остро стоит проблема обеспечения безопасности совершения электронных платежей.

Для определения общих проблем защиты систем Обмена Электронными Данными (ОЭД) рассмотрим прохождение документа при ОЭД.

Можно выделить три основных этапа:

1. подготовка документа к отправке;
2. передача документа по каналу связи;
3. прием документа и его обратное преобразование.

Одно из наиболее уязвимых мест в системе ОЭД - пересылка платежных и других сообщений между банками, или между банком и банкоматом, или между банком и клиентом.

При пересылке платежных и других сообщений возникают следующие проблемы:

1. внутренние системы организаций Получателя и Отправителя должны быть приспособлены к получению/отправке электронных документов и обеспечивать необходимую защиту при их обработке внутри организации;
2. взаимодействие Получателя и Отправителя документа осуществляется опосредованно- через канал связи.

Это порождает три типа проблем:

- 1) взаимного опознавания абонентов;
- 2) защиты документов, передаваемых по каналам связи;
- 3) защиты самого процесса обмена документами.

С технической точки зрения эти проблемы решаются с помощью нескольких механизмов, отвечающих за обеспечение адекватной безопасности электронных банковских систем. Работа большинства этих механизмов обеспечивается службами сети с

расширенным набором услуг (Value-Added Network, VAN). Службы, реализующие ОЭД, должны выполнять следующие функции:

1. обеспечить защиту от случайных и умышленных ошибок;
2. обеспечить адаптацию к частым изменениям количества пользователей, типов оборудования, способов доступа, объемов трафика, топологии.
3. полнота решения рассмотренных выше проблем сильно зависит от правильного выбора системы шифрования. Система шифрования (или криптосистема) представляет собой совокупность алгоритмов шифрования и методов распространения ключей.

Правильный выбор системы шифрования помогает:

1. скрыть содержание документа от посторонних лиц (обеспечение конфиденциальности документа) путем шифрования его содержимого;
2. обеспечить совместное использование документа группой пользователей системы ОЭД путем криптографического разделения информации и соответствующего протокола распределения ключей. При этом для лиц, не входящих в группу, документ недоступен;
3. в настоящее время в мире существует большое количество систем электронных платежей. Наиболее известная из них: Безопасность в системе S.W.I.F.T. (The Society for Worldwide Inter-bank Financial Telecommunication) обеспечивается применением организационных, программных и технических мер.

В системе SWIFT существует строгое разделение ответственности за поддержание безопасности системы. Так банк, подключенный к системе, отвечает за правильную эксплуатацию и физическую защиту терминалов, модемов и линий связи до регионального процессора, за правильное оформление сообщения при передаче его в сеть и наличие работоспособных терминалов.

SWIFT- бесприбыльное кооперативное международное сообщество, целью которого является организация межбанковских расчетов по всему миру.

Так как в Украине программа SWIFT используется не так широко как на международном уровне, мы предлагаем банкам постепенно переходить на данную программу, так как в реализации защиты SWIFT отражены основные подходы, которые применяются при организации системы электронных платежей в целом.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ПРИЧИНИ

*студент Хребтова І.В.
(наук. керівник асист. Шопенська Т.В.)*

У даний час в економіці України намітилися позитивні тенденції призупинення спаду та початку економічного зростання, темпи та стійкість котрого залежать від здатності банківської системи забезпечувати потреби суб'єктів господарювання необхідними грошовими ресурсами.

Українська банківська система незадовільно виконує функцію ефективного розміщення фінансових ресурсів в економіці. Незважаючи на обмеженість джерел фінансування підприємств і збільшення попиту на банківські кредити з боку бізнесу, обсяги банківського кредитування є незначними. Станом на 1 лютого 2008 року в Україні зареєстровано 197 комерційних банків, однак лише 175 з них є діючими. Протягом 2000-2005 років помітно тенденцію до скорочення кількості банків, яка ґрунтується на таких двох процесах: по-перше, об'єднання малих банків, або їх поглинання великими та середніми; по-друге, ліквідація малоефективних банків. А 2006-2007 роки характеризуються невеликим збільшенням кількості банків. Близько 95% кредитів надається суб'єктам підприємницької діяльності і лише 5-6% — фізичним особам. Серед галузей промисловості найбільше банківські кредити використовують чорна металургія (22% промислових кредитів), машинобудування і металообробка (21%), харчова промисловість (17%). Сільське господарство споживає лише 5%.

Ряд причин перешкоджають істотному розширенню банківського кредитування. По-перше, неналежне виконання зобов'язань зменшує очікувану прибутковість проектів, оскільки зростають ризики недотримання угод з боку контрагентів підприємства, якому банк надає кредит. По-друге, коло предметів застави, які банки можуть використовувати для забезпечення кредитів, є обмеженим. На сьогодні найчастіше банки використовують заставу житла та автотранспорту для забезпечення кредитів. Популярність цих видів застави пов'язана із існуванням розвинених відповідних ринків.

Водночас така обмеженість кола предметів застави не дозволяє збільшувати обсяги і тривалість кредитів.

Крім того, зі свого боку, потенційні вкладники недовикористовують банківську систему. Причини, через які підприємства і населення уникає банківських операцій можна звести до таких:

- *Приховування тіньових доходів.* Тіньовий сектор української економіки генерує велику частину доходів економічних суб'єктів. Населення і підприємства уникають банків, і відповідно, прозорості операцій, як у процесі утворення "тіньового" доходу, так і його використання.

- *Фіскальні функції банків.* Комерційним банкам нав'язуються функції податкового агента, зокрема, у вигляді Картотеки-2 — механізму, що дозволяє податковим органам списувати з рахунків підприємств податкову заборгованість. Також податкові і правоохоронні органи мають право вимагати інформацію про стан і рух коштів на рахунках клієнтів банків. Тому населення і підприємства уникають послуг банків, щоб не платити податків, або для збереження "конфіденційності" та запобігання "втечі" інформації до конкурентів, навіть якщо гроші не є "тіньовими".

- *Низька довіра до комерційних банків.* Це можна пояснити, по-перше, непрозорістю інформації про фінансовий стан конкретного банку; по-друге, мінливістю банківського регулювання, що породжує нестабільні та негативні очікування вкладників (ймовірність реструктуризації, "замороження" вкладів); по-третє, окремими випадками невиконання зобов'язань з боку банків (наприклад, "Слов'янський", "Денді").

Отже, у зв'язку з цим виникає необхідність вдосконалення кредитної діяльності комерційних банків та втручання держави у вирішення цієї проблеми. На мій погляд, це можливо перш за все, завдяки корегуванню законодавства у банківській сфері, зокрема перегляду заставного механізму. А також потрібно обмежити права податкових та правоохоронних органів, що дозволяють їм списувати з рахунків клієнтів банків податкову заборгованість і дізнаватися про стан і рух коштів на їх рахунках, а це вже є розгласом банківської таємниці.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

студент **Шишова Ю.Г.**
(*наук.керівник доц. Рубанов П.М.*)

Успішна діяльність будь-якого суб'єкта господарювання за умов ринкових відносин неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів. Кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційних банків України на сучасному етапі їх діяльності, про свідчить питома вага проблемних кредитів у їх кредитних портфелях. Однією з основних причин виникнення проблемних кредитів є відсутність адекватної методики оцінки кредитоспроможності позичальника та врахування ступеня кредитного ризику банку в момент прийняття рішення про доцільність надання кредиту.

Дослідженням даної проблеми займалися такі вчені, як Вітлінський В.В., Мельник Г.Г., Бакаєв А.С., Шульга Н.П., Гаманкова О.О., Ковганич І.М., Потійко Ю.А., Олійник О.О. та інші.

Оцінка кредитоспроможності є основним етапом процесу кредитування, від правильності якої залежить успішність кредитного процесу.

Аналіз української банківської практики показав, що на сьогодні банки самостійно розробляють підходи до оцінки кредитоспроможності. Вони фіксуються у внутрішньобанківських документах та визначаються з урахуванням вимог Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене постановою Правління НБУ від 06.07.2000р. №279.

З метою виявлення адекватної методики оцінки кредитоспроможності позичальника були розглянуті підходи до оцінки кредитоспроможності, запропоновані д.е.н. Вітлінським В.В. та Мельником Г.Г.

В рамках першого підходу Вітлінським В.В. сформовано інтегральний критерій, на підставі якого можна адекватно провести порівняльний, кількісний аналіз кредитоспроможності позичальника, оцінити ризик та надати керівникам банківських установ об'єктивний інструмент для наукового обґрунтування надання кредитів. Вчений

розробив методику оцінки кредитоспроможності підприємства, що формується у вигляді функцій критеріїв кредитоспроможності, таких як: платоспроможність позичальника та забезпечення позики, і відповідним їм субкритеріям: фінансовий стан, репутація, об'єктивний та суб'єктивний ризику, ризик щодо забезпечення позики. Після цього визначається клас позичальника за кожним із відокремлених субкритеріїв та сукупний клас позичальника за його кредитоспроможністю і ступенем ризику в цілому. Багаточисельність аналізованих факторів та кількісне значення кредитного ризику як результат розрахунків, є сильними сторонами методики. Але й є недоліки: наявність досить умовних факторів (термін займання посади керівником підприємства, кваліфікація персоналу, клас гаранта); складність визначення ряду вагомих показників, яка пов'язана з пошуком необхідної для розрахунків статистичної інформації.

Мельник Г.Г. та Бакаєв А.С. пропонують методику розрахунку оцінки кредитоспроможності, яка є спробою зберегти переваги та позбавитися недоліків, що характерні методиці Вітлінського В.В. Для аналізу кредитоспроможності господарюючого суб'єкта необхідно розрахувати наступні параметри діяльності підприємств: коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE), коефіцієнт рентабельності продажів (R_s) і коефіцієнт зростання робочого оборотного капіталу (K_{ppk}). Коефіцієнт зростання робочого капіталу є новинкою цієї альтернативної методики і характеризує стійкість компанії, відображує, наскільки впевнено та швидко зростає робочий капітал в порівнянні з минулим роком. Саме тенденція щодо зростання величини робочого капіталу є запорукою стійкого розвитку комерційної структури. Запропонована методика є засобом визначення кредитоспроможності позичальника і величини кредитного ризику, що дозволяє наблизити ці показники до реального рівня фінансового стану підприємства та полегшує для кредитних установ задачу з диференціації кредитних ставок для своїх клієнтів.

Негаразди сьогодення, нестабільна економічна ситуація, недосконалість правового поля обумовлюють підвищені вимоги щодо оцінки кредитоспроможності. Тому, оцінюючи послідовно визначені компоненти і за умови виявлення невідповідності хоча б за одним з них, повинно прийматися рішення про неможливість надання кредиту такому позичальнику без продовження більш деталізованого оцінювання зазначених компонентів.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ

студент Холявка В.М.

(наук. керівник доц. Олійник В.М.)

В процесі кредитування банк намагається отримати максимально можливий прибуток, який обмежується рівнем відсоткових ставок. Ідеальним варіантом кредитного портфеля можна вважати портфель, в якому повністю відсутня кореляційна залежність між позивачами. Задача формування диверсифікації кредитного портфеля з мінімальною кореляційною залежністю між позичальниками повинна займати одне із ключових місць в системі управління кредитним ризиком банківських організацій.

Для оцінки якості диверсифікації кредитного портфеля важлива побудова трьохрівневої системи аналізу взаємозалежності і взаємовпливу: на першому рівні необхідно передбачати аналіз рівня взаємовпливу між позичальником за внутрішніми факторами взаємовпливу; на другому - необхідно розглядати взаємовплив позичальників за зовнішніми факторами безпосередньої дії, а на третьому - взаємовплив позичальників від зовнішніх факторів непрямого впливу.

При загальному вирішенні задачі ефективної диверсифікації кредитного портфеля необхідно приймати до уваги наступне:

1. В кредитний портфель необхідно включати позичальників з мінімально можливою кількістю ідентифікаційних факторів (визначаючих рівень кредитоспроможності), які можуть корелювати з факторами, що впливають на кредитоспроможність інших позичальників. Реалізація такого підходу може бути проведена за допомогою експертних методів оцінки;

2. Кількісна оцінка повинна відображати рівень і напрямок корелюючих моментів за факторами впливу, уникнути наявності впливу яких не вдається. Вона може бути реалізована за допомогою методів імітаційного моделювання.

Таким чином, опираючись на отриману кількісну оцінку рівня диверсифікації кредитного портфеля, банки отримують можливість для більш точного розрахунку рівня ризику за портфелем в цілому. Це сприяє більш обґрунтованому підходу до визначення величини резервного фонду враховуючи ефект диверсифікації портфеля.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

*студент Шишова Ю.Г.
(наук. керівник. доц. Олійник В.М.)*

Банки відіграють виключну роль в економіці й водночас їм властива підвищена фінансова вразливість, що зумовлює необхідність розроблення та ухвалення державою заходів стосовно банківського регулювання та нагляду. Наглядний процес має на меті не тільки гарантувати наявність у банків достатнього капіталу для покриття всіх своїх ризиків, а й стимулювати їх до розробки і застосування вдосконалених методів моніторингу та управління ризиками.

Керівництво банків несе відповідальність за розробку внутрішніх процедур оцінки капіталу і визначення рівня капіталу, граничного з характером ризику. Тому необхідно звернути увагу на важливий документ, якому присвячено багато публікацій, - так званий Базель II. Базельська угода відображає найбільш передові підходи у сфері банківського регулювання і нагляду. Основна їх мета - сприяти адекватній капіталізації банків і вдосконаленню систем управління ризиками, що повинно сприяти укріпленню стабільності фінансової системи загалом. Перехід до Базеля II - доволі складний процес через багато причин, зокрема: необхідність реформування українського законодавства, недостатня відкритість банківського ринку України, недостатній досвід користування математичними моделями, що лежать в основі розрахунків при визначенні розмірів ризиків у нових Базельських рекомендаціях, і достатнього обсягу статистичних даних. Базель II розширює перелік ризиків, які аналізуються з метою розрахунку показника достатності капіталу. Він визначає зв'язок між розміром капіталу, що є в банку для покриття ризиків, та ефективністю процесів управління ризиком. Базель II визначає також процедуру оцінки загальної достатності капіталу щодо характеру свого ризику і стратегію підтримки рівня цього капіталу. Тобто, українським банкам необхідно буде показати, що намічені ними внутрішні орієнтири щодо капіталу достатньо обґрунтовані й відповідають загальному характеру ризику та операційному середовищу, а також проводити ретельне,

орієнтоване на майбутнє стрес-тестування для виявлення можливих подій або змін у ринковій кон'юнктурі, здатних несприятливо вплинути на банк. Тут повинні враховуватися всі істотні ризики, з якими стикається банк. Оскільки не всі ризики можна точно виміряти, необхідно розробити процес їх оцінки. Банки створюватимуть адекватну систему моніторингу і звітності за різними видами ризику, а також оцінку впливу змін характеру ризику стосовно вимог до капіталу, адже нормативи капіталу - найважливіші, оскільки вони характеризують фінансову стійкість банку, його здатність виконувати більшість економічних нормативів.

Основними напрямками оцінки капіталу є:

1. Політика і процедури, що забезпечують банку можливість виявляти і вимірювати ступінь всіх істотних ризиків і звітувати про них.
2. Процес співвідношення капіталу з рівнем ризику.
3. Процес, у ході якого визначаються орієнтири достатності капіталу з урахуванням стратегічних цілей і бізнес-плану банку.
4. Процес внутрішнього контролю, перевірок та аудиту для забезпечення цілісності загального процесу управління.

Вимоги до капіталу включатимуть резервний запас на випадок непередбачених обставин. Такі запаси створюються, щоби банк із хорошими внутрішніми системами і контрольними механізмами, широко диверсифікованими ризиками і діапазоном діяльності зміг задовольняти мінімальні вимоги надійності.

Запровадження основних положень Базельської угоди вимагає від кожного банку ретельної підготовки. При їх впровадженні банки зіткнуться з організаційними питаннями, пов'язані зі змінами та розвитком внутрішньої системи управління ризиками, змінами в методиках оцінки ризиків і розрахунку капіталу, що призведе до додаткових витрат із підвищення кваліфікації персоналу, залученню при необхідності сторонніх спеціалізованих організацій, реорганізації документообігу. Актуальною буде потреба в додатковому капіталі, як визначено в положеннях Базеля II. У зв'язку з цим основні труднощі виникнуть у малих та середніх банків. Тому, слід враховувати й інші способи зниження ризиків, наприклад, зміцнення системи управління ризиком, застосування внутрішніх лімітів, підвищення рівня відрахувань і резервів, а також вдосконалення внутрішнього контролю.

УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

студентка Браткова А.О.
(наук. керівник доц. Олійник В.М.)

Надання кредитів і проведення кредитної політики є найпоширенішою операцією банківських установ. Кредитні операції приносять банківським установам основну частину доходу. Однак аналіз ситуації, що склалася у банківській сфері, свідчить, що більшість банків зазнає фінансового краху внаслідок надзвичайно ризикованої кредитної політики.

У зв'язку з цим дуже актуальним є вирішення проблеми вдосконалення кредитної діяльності банківських установ. Банки мають організовувати кредитні операції таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, але при цьому намагатись зменшити ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів.

Позитивно можна оцінити ті тенденції розвитку ринку роздрібних банківських послуг, за яких населення вже перестає розглядатися банками виключно як джерело порівняно недорогих ресурсів для їх подальшої трансформації у кредити корпоративним клієнтам, а набуває усіх ознак повноцінної групи банківських клієнтів, надання послуг котрим переміщується і на ринок кредитних послуг. Відтак сьогодні можна констатувати одночасне зростання обох сегментів роздрібного банківського ринку — як депозитного, так і кредитного. При цьому важливо відзначити істотне зростання за останні декілька років не лише депозитів до запитання, а й строкових вкладів, а також, відповідно, зростання довгострокових кредитів нарівні з короткостроковими, що є безпосередніми ознаками фінансової стабілізації та підвищення довіри населення до вітчизняної кредитної системи. Що ж стосується цифр, показники свідчать про позитивні тенденції як у зростанні обсягів кредитування, так і збільшенні частки наданих комерційними банками кредитів економічним суб'єктам у валовому внутрішньому продукті, значення якого за 2005 р. становило 27,11 %. Фактично це означає, що банківська система має можливість забезпечувати більші обсяги кредитування.

Але окремі комерційні банки не можуть забезпечити надання тих величезних кредитних ресурсів, у тому числі в іноземній валюті, які

потрібні для модернізації і технічного переозброєння галузей народного господарства, впровадження науково-технічних розробок при значному скороченні традиційного джерела фінансування – коштів державного бюджету.

Дані свідчать про тенденцію до зменшення частки кредитів в іноземній валюті. Однак не можна не помітити, що в 1995—1997 рр. частка кредитів у вітчизняній валюті сягала в середньому 72 %, в той час як в 1999 р. відбулося зниження до 45,82 %, і лише 2003—2005 рр. характеризувалися збільшенням до 60 %. На нашу думку, це обумовлено знову-таки як політичними чинниками (1999 р. — період виборчого процесу, який викликав певну напругу в економічному середовищі), так і економічними (в 1995—1996 рр. — створення передумов і реалізація грошової реформи, закладення Національним банком підвалин стабільності гривні шляхом жорстокої рестрикційної грошово-кредитної політики, 1998 р. — світова фінансова криза, починаючи з 2002 р. — значні темпи економічного зростання, насамперед, створення передумов для розвитку вітчизняного бізнесу).

Ці проблеми можна вирішити шляхом створення банківських об'єднань, зокрема банківські консорціуми, з метою збільшення масштабів операції шляхом залучення додаткових ресурсів, розподілу ризиків. Реалізація запропонованих заходів дасть змогу підвищити фінансову стабільність і стійкість банківської системи України, що, в свою чергу, вплине на забезпечення економічної стабільності держави, а також на формування бази для інтеграції України в Євросоюз.

1. Бюлетень НБУ. – 2005. - №1. – с.92
2. Бюлетень НБУ. – 2006. - №1. – с.36
3. Структура активів комерційних банків України за станом на 01.01.2004 р. // Вісник НБУ. – 2006. - №3. – с.51
4. Фролов С.М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: теорія і практика: Навч.посібник, Суми:ВТД «Університетська книга»,2004.-368с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

студент Вакал Ю.Є.

(наук. керівник асист. Шопенська Т.В.)

Іпотечне кредитування в Україні останнім часом набуває все більш пріоритетного значення у контексті розвитку держави і суспільства. Іпотека вважається найефективнішим механізмом розв'язання житлових проблем населення.

За даними дослідження Української національної іпотечної асоціації іпотечний ринок у 2007 році залишається одним з найбільш динамічних та перспективних сегментів кредитування в Україні, оскільки незважаючи на стагнаційні процеси у сфері нерухомості та кризи на світових фінансових ринках, українська іпотека продовжує зростати стабільно високими темпами.

Темпи іпотечного кредитування дорівнюють 110%, а станом на 1.01.2008 загальний іпотечний портфель банків досяг позначки 57,2 млрд. грн. або 9% від ВВП за орієнтовною оцінкою. Впродовж 2007 року частка кредитів, що видані в іноземній валюті, залишалась високою на рівні 84-88%, проте вже на початок 2008 року фіксуємо збільшення частки гривневого сегменту іпотечного ринку з 11,6% до 16,4%.

Але доцільно відмітити, що у зв'язку з проблемами на міжнародних ринках капіталу банківська сфера переживає системні труднощі. У відповідь на ці труднощі та задля забезпечення міцної позиції банків НБУ підвищив вимоги до капіталу щодо кредитів, які фінансуються за рахунок короткострокових депозитів, що призвело до збільшення витрат банків по іпотечних кредитах.

Не дивлячись на це, для подальшого розвитку довгострокового іпотечного кредитування слід зазначити наявність стабільного попиту на житлову і комерційну нерухомість у Києві і ряді інших економічних центрів України.

Позитивні моменти, що свідчать про принципову можливість розвитку ринку іпотечного житлового кредитування є:

- сформований ринок житла, ціни на якому мають стабільну тенденцію до зростання;

- наявність банків, що мають досвід роботи в області іпотечного кредитування, і в принципі зацікавлених у розширенні даного сегмента;

- потреби в якнайшвидшому розвитку іпотечного кредитування, позначені як професійними учасниками кредитного ринку і ринку нерухомості, так і населенням;

- ріст зацікавленості держави в стимулюванні розвитку іпотечного житлового кредитування і, через нього, ринків нерухомості, зайнятості населення і т.д.

Зростанню житлових іпотечних кредитів в Україні відчутно сприяють корпоративні стосунки окремих комерційних банків та компаній, які займаються будівництвом житла.

У контексті розвитку української національної іпотечної системи досить помітним є її вагомий вплив на інші сегменти макроекономічного середовища, а саме на фінансовий сектор. Наступні кілька років розвитку масового житлового іпотечного кредитування сприятимуть виведенню фінансово-банківського сектору України на новий, якісно вищий рівень інституційного розвитку, а ринок має отримати нові, захищені, високоліквідні та соціально виправдані довгострокові фінансові інструменти.

Виникає необхідність приведення в дію вже створених в Україні економічних та правових передумов для широкомасштабного запровадження іпотечного кредитування. Умови іпотечного кредитування слід створити такими, аби кожен громадянин мав можливість отримати довгостроковий, досить дешевий кредит під будівництво або придбання житла.

Обсяги іпотечних кредитів українському населенню значно можна збільшити, шляхом: зниження відсоткових ставок; збільшення терміну кредитування; збільшення розміру кредиту відносно вартості предмету застави.

На даному етапі розвитку іпотеки необхідна більша державна підтримка. Так, державою має здійснюватись субсидювання цільових ощадних рахунків, призначених для придбання нерухомості, її реконструкції чи ремонту; оплата частини відсоткової ставки за іпотечним кредитом; вилучення із суми, оподаткованої прибутковим податком, відсотків за іпотечним кредитом.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ СПІВПРАЦІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ З КЛІЄНТАМИ

*студент Коцубенко Т. В.
(науковий керівник Михайленко Д. Г.)*

На сучасному етапі розвитку економіки найбільше цінується мобільність. Ця вимога стосується і операцій у банківському секторі, тут мобільність повинна виявитися у можливості надання швидкого доступу до рахунку в банках з будь-якої точки світу. Для цього використовуються магнітні картки та картки пам'яті.

Інновацією на території України можна вважати появу смарт-картки «Укркос» - універсального інструменту, призначеного для використання платіжних проміжних і дисконтних системах, системного доступу, інфраструктурі відкритих ключів, системах мереж безпеки, роль електронного ідентифікатора, носія ключової інформації, посвідчення особи, соціально-медичної картки.

Основною сучасною тенденцією є поширення системи електронної комерції, побудованої з використанням Інтернет-технологій стимулювала виникнення і впровадження електронних грошей.

Електронна комерція за допомогою Інтернету збільшує інтерактивність ведення бізнесу. Це стосується усіх компаній і споживачів і займає менший термін часу в бізнес-процесах через прискорення виробничих циклів і циклів доставки споживачам.

Поширення набули такі послуги як Інтернет-магазини, що надають свої послуги в режимі «online», телефонний банкінг, мобільний банкінг. У даний час широке розповсюдження в Росії та Україні у якості засобів платежу в Інтернет отримали системи двох типів – платіжні картки (у першу чергу, Visa/MasterCard з магнітною смужкою) і електронні гроші (WebMoney і PlayCash).

В науковому світі існують різні думки щодо визначення електронних грошей, їх природи. Основними формами реалізації електронних грошей є електронний платіж або цифрові гроші.

Проходження електронних платежів можна поділити на три групи: кредитні схеми, дебетні схеми і схеми з використанням електронних грошей.

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ НА РИНКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

студент Лавріненко Л.А.
(науковий керівник *Михайленко Д.Г.*)

Одним із показників, що характеризують масштаби діяльності банку, є обсяг його активів. У зв'язку із цим уявлення про напрями роботи банку має дати їх структура. На банківському ринку України основною активною операцією є кредитування. Динаміка іпотечного кредитування на українському банківському ринку є позитивною.

Іпотека за своєю економічною суттю — це спосіб забезпечення виконання зобов'язань, за якими нерухоме майно, що є предметом застави, залишається в користуванні заставника або третьої особи.

У банківській практиці іпотека також розглядається як застава нерухомості з метою отримання кредиту в банку. Таким чином, іпотечний кредит — це кредит, що видається згідно з принципами банківського кредитування під заставу нерухомості.

Нині одним із найважливіших завдань кожного банку є впровадження в свою роботу стандартів іпотечного кредитування. Лише на їх основі доцільно розробляти інструменти первинного іпотечного ринку.

Якщо говорити про ринкову інфраструктуру, то головне для її формування вже зроблено — створено законодавче поле. Стандарти житлового іпотечного кредитування запроваджено як УНІА (2004 р.), так і Державного іпотечною установою (2005 р.). Завдяки їм з'явилася можливість чіткої структуризації іпотечного кредиту для його подальшого введення в іпотечний пул з метою отримання первинним кредитором рефінансування. Нині одним із найважливіших завдань кожного банку є впровадження в свою роботу стандартів іпотечного кредитування. Лише на їх основі доцільно розробляти інструменти первинного іпотечного ринку.

Серед найголовніших проблем, які постають перед банками, що займаються іпотечним кредитуванням, у сучасних реаліях вітчизняного грошово-кредитного ринку — забезпечення довгостроковими ресурсами. Світова практика свідчить, що сам грошово-кредитний ринок цю проблему вирішити не в змозі. Потрібні розвинуті інститути фондового ринку. Ефективне функціонування в країні системи іпотечного кредитування передбачає наявність

розвинутого вторинного іпотечного ринку. Основні складнощі іпотечного кредитування для банківської установи пов'язані передусім із потребою забезпечення, яким є нерухоме майно. У зв'язку з цим при визначенні банком ризику за кредитною операцією в розрахунок суми, згідно з Положенням "Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих збитків за кредитними операціями", приймається залежно від класу позичальника від 70 до 20% вартості зазначеного майна (у разі надання кредиту в національній валюті) і від 50 до 20% (у випадку надання позички в іноземній валюті). За ступенем ліквідності забезпечення кредиту нерухоме майно вважається одним із кращих і посідає одне з перших місць — після грошових коштів, банківських металів і цінних паперів. Це є найвагомим чинником на користь визначальної ролі іпотечних кредитів в успішній кредитній діяльності банку.

Найсуттєвіший ризик, пов'язаний з іпотечними кредитами, — це ризик дострокового погашення. Отже, в умовах падіння ринкових ставок ставки за іпотечним кредитом також знижуватимуться. Це стимулює позичальника до придбання нового іпотечного кредиту з нижчою ставкою та рефінансування ним уже існуючого кредиту. В результаті такого рефінансування кредитор або інвестору достроково повертаються кошти, які він змушений інвестувати в умовах падіння процентних ставок.

Стрімке зростання обсягів іпотечного кредиту виник заострило проблему ризиків, пов'язаних із діяльністю банків у цій сфері. У вітчизняній практиці найпоширенішими інструментами управління кредитними ризиками при кредитуванні житла, до речі, запозиченими із зарубіжного досвіду ризик-менеджменту, є: використання сучасних методик визначення кредито- і платоспроможності позичальників, оцінки вартості об'єктів, що передаються в заставу, визначення рівня показника LTV, страхування кредитних угод, обмеження рівня концентрації ризику (обсяг кредиту на одного позичальника, максимальний обсяг, початковий внесок тощо).

Отже, кредитування під заставу житла є перспективним видом банківської діяльності, і протягом найближчого часу його обсяги будуть постійно зростати, а тому запровадження надійної практики надання таких кредитів і створення ефективних систем управління ризиками буде мати надзвичайно важливе значення для зниження рівня ризиковості банківської діяльності.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ

студент: **Борель Н.В.**
(науковий керівник, ст. викл.: **Лисня В.І.**)

Застосування глобальних комунікацій в економічній діяльності та повсякденному житті привело до появи принципово нового виду відносин, пов'язаних з обміном інформацією без використання паперових носіїв - з електронним обміном з використанням електронних документів. Під електронним документом мають на увазі документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа, зокрема електронний цифровий підпис - вид електронного підпису, який дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача.

Електронний цифровий підпис визнається реквізитом електронного документа, призначення якого - захищати підписаний документ від усіх можливих дій зловмисників.

Сутність цифрового підпису полягає в тому, що для гарантованого підтвердження достовірності інформації електронного документа, а також для можливості доведення третій стороні, що електронний документ був складений конкретною особою або за його дорученням і саме в такому вигляді, в якому він пред'явлений, автору документу пропонується обрати своє індивідуальне число (зазвичай називається індивідуальним, секретним ключем). Кожного разу для «цифрового підписування» необхідно згортати цей свій секретний ключ вмістом конкретного електронного документа. Результат такого згортання - інше число - може бути названий цифровим підписом даного автора під даним конкретним документом.

Механізми цифрового підпису ґрунтуються на алгоритмах асиметричного шифрування, коли для шифрування використовується один загальнодоступний ключ, а для дешифровки - інший, що є секретним, при цьому знання загальнодоступного ключа не дозволяє визначити секретний ключ. Вони включають дві процедури: формування підпису відправником та її розпізнавання (верифікацію) одержувачем.

Підробити електронний цифровий підпис, а разом з ним і засвідчений документ, неможливо, адже це потребуватиме величезної

кількості обчислень, які не можуть бути реалізовані за сучасного рівня математики й обчислювальної техніки, поки інформація, що міститься в підписаному документі, є актуальною.

Електронний документообіг є одним з тих інструментів, що в змозі забезпечити потреби сьогодення в швидкому інформаційному обміні. Документи можуть бути засвідчені електронним цифровим підписом і передані до місця призначення протягом декількох секунд, адже електронний документ передається за допомогою швидкісних телекомунікаційних систем, однією з яких є, наприклад, інтернет.

За таких умов усі учасники обміну електронними документами незалежно від відстані мають однакові можливості в електронному інформаційному обміні, тому документообіг з використанням електронного цифрового підпису невдовзі посяде домінуюче місце у системі опрацювання, підготовки, підписання та надсилання документу.

Не викликає сумніву, що впровадження електронного цифрового підпису є загальнодержавним завданням для нашої країни. Проте для достаточного масового використання електронного цифрового підпису в Україні необхідно прийняти низку нормативно-правових актів, зокрема щодо архівного зберігання електронних документів; щодо національних стандартів; щодо вимог до засобів електронного цифрового підпису, форматів даних, які для цього використовуються. Здосконалення та оновлення нормативно-правової бази України, створення спеціальних юридичних норм сприятиме ефективному функціонуванню електронного цифрового підпису та електронного документообігу.

Всебічне використання електронного цифрового підпису дасть можливість не тільки спростити та прискорити документообіг між суб'єктами господарювання та зміцнити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, а й створити умови для розвитку експортно-імпортних операцій, електронної торгівлі, електронних банківських послуг, повномасштабного дистанційного навчання та надання медичних послуг із застосуванням новітніх інформаційних технологій. Окрім цього, впровадження електронного цифрового підпису закладе організаційно-технічну основу для надання електронних інформаційних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам при використанні інтернету.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

студент: Дворніченко Ю. С.
(науковий керівник, ст. викладач Лисиця В. І.)

За оцінкою спеціалістів, у світі щоденно з'являється більше мільярда нових документів. В основному, це текстова інформація, і лише 10% – документи, непридатні для подальшої автоматизованої обробки. Це свідчить про необхідність запровадження на підприємствах (в організаціях, банках тощо) електронного документообігу.

Управління документами – це процес відстеження такої інформації, що забезпечує, наприклад, наявність тільки однієї оригінальної копії документа і збереження архівних копій його старих версій у порядку їх виникнення.

Документообігом є рух документів від моменту складання їх на конкретному підприємстві або одержання від інших підприємств до здачі в архів після опрацювання та систематизації.

Під рухом документів у комп'ютерній бухгалтерії розуміється передача прав на їх використання із повідомленням користувачів і контролем за виконанням.

Для того, щоб успішно управляти документами, потрібно визначити, які типи документів якого управління потребують. Всі документи підприємства поділяються на дві категорії: документи для автоматизації статутної діяльності і критично важливі документи.

Перші являють собою електронну пошту, зауваження, листи, звіти і загальнодоступні бази даних. Другі призначені для розв'язування внутрішніх або зовнішніх інформаційних завдань.

Комп'ютерні програми документообігу автоматизують три основні види документообігу: офісний, спільний, адміністративний.

Офісний документообіг обслуговує рутинні офісні завдання і застосовується тільки в рамках конкретного проекту, наприклад, підготовки пакетів інструкцій.

Спільний документообіг використовується тоді, коли нетипові процеси охоплюють декілька підрозділів або підприємств.

Адміністративний документообіг обслуговує процеси, у яких раніше використовувалися тільки паперові форми документів.

Якщо функціонування виробничих систем документообігу обме-

жене локальними мережами, то новий документообіг із застосуванням Internet-технологій може виходити за межі локальних мереж. На рис. 1 представлено широту дії системи електронного документообігу.

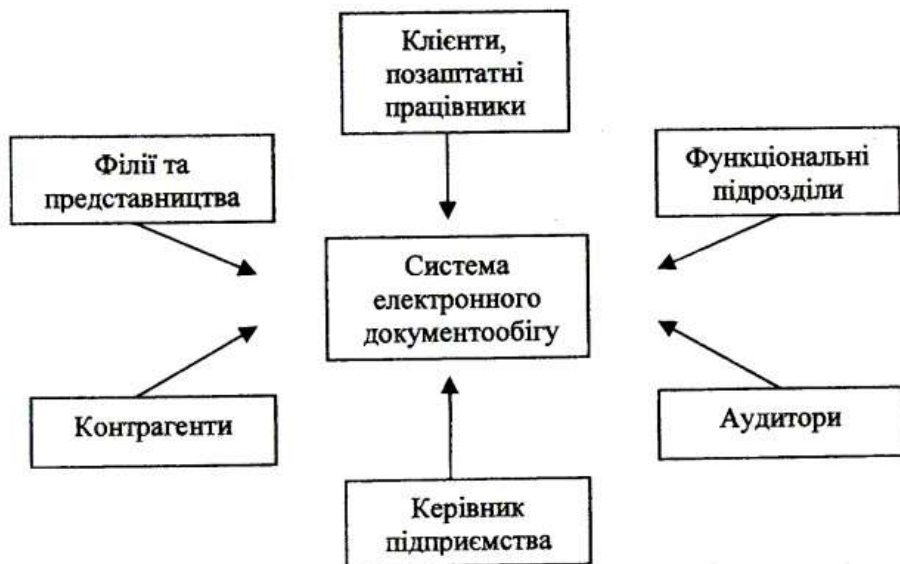

Рис. 1 – Масштаб дії системи електронного документообігу

Для вирішення завдань автоматизації документообігу в усіх організаціях, установах, підприємствах використовуються такі типи програмного забезпечення: операційна система; текстові редактори; електронні таблиці; СУБД; комунікаційні програми для роботи з факсами, доступу в Internet; утиліти (допоміжні програми, що оптимізують роботу комп'ютера).

Процес документування звичайно базується на роботі одного програмного сервера з експертною системою і центральною базою даних. Загалом серверна система універсальної системи управління документообігом (СУД) складається з таких логічних компонентів: сховища атрибутів документів, сховища документів і сервісу повнотекстової індексації.

Таким чином, нормальна робота бухгалтерії та підприємства в цілому можлива тільки за умови, що необхідна інформація, будь-який документ можуть бути швидко знайдені та приведені в дію, що досягається лише за ефективною організацією електронного документообігу.

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

*студентка: Лавріненко Л.А.
(науковий керівник, ст. викладач: Лисиця В.І.)*

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Дія цього закону поширюється на відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів.

Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом, реалізують державну політику електронного документообігу.

Державне регулювання у сфері електронного документообігу спрямовано на:

- реалізацію єдиної державної політики електронного документообігу;
- забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів електронного документообігу;
- нормативно-правове забезпечення технології оброблення, створення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів.

Згідно з Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, прийнятій для приймання його змісту людиною.

Юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму.

Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму.

Електронний документ не може бути застосовано як оригінал:

- свідоцтва про право на спадщину;
- документа, який відповідно до законодавства може бути створений лише в одному оригінальному примірнику, крім випадків існування централізованого сховища оригіналів електронних документів;
- в інших випадках, передбачених законом.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) – це сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно з законодавством.

Відправлення та передавання електронних документів здійснюються автором або посередником в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем або шляхом відправлення електронних носіїв, на яких записано цей документ.

Електронний документ вважається одержаним адресатом з часу надходження авторові повідомлення в електронній формі від адресата про одержання цього електронного документа автора, якщо інше не передбачене законодавством або попередньою домовленістю між суб'єктами електронного документообігу.

Електронний документообіг здійснюється відповідно до законодавства України або на підставі договорів, що визначають взаємовідносини суб'єктів електронного документообігу. Використання електронного документа у цивільних відносинах здійснюється згідно із загальними вимогами вчинення правочинів, встановлених цивільним законодавством.

ДИНАМІКА НОРМ РЕЗЕРВУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГРОШОВУ МАСУ В УКРАЇНІ

*студент Карпенко І. В.
(наук. керівник Михайленко Д. Г.)*

Політика резервних вимог центрального банку щодо комерційних банків існує в багатьох країнах світу. З наукової точки зору, обов'язкові резерви можуть одночасно виступати як інструментом грошово-кредитної політики, так і інструментом підтримання ліквідності комерційних банків. Сутність їх як інструменту грошово-кредитної політики проявляється в тому, що вони зв'язують залучені кошти банку і дозволяють йому використовувати як ресурси для здійснення активних банківських операцій тільки певну частину сукупних банківських ресурсів. Чим меншою є норма обов'язкових резервів, тим з більшою силою може працювати кредитний мультиплікатор, і навпаки — чим вищою є норма резервування, тим більше грошової маси залишається на рахунках центрального банку. Більш того, центральний банк може встановлювати різні норми резервування для залучених коштів у національній та іноземній валютах чи вимагати проведення резервування в іншій валюті, ніж валюта відповідного пасиву, впливаючи опосередковано на валютний ринок.

Проаналізувавши динаміку зміни стану грошово-кредитної системи та норм резервів за останні 7 років можна зробити висновок, що між розміром резервів і банківськими операціями прослідковується відповідний взаємозв'язок, який може вплинути на діяльність комерційних банків, особливо на грошово-кредитну політику. Однак, цей інструмент центрального банку потрібно розглядати не ізольовано, а тільки у взаємозв'язку з іншими монетарними інструментами.

Центральний банк періодично змінює норму обов'язкових резервів залежно від ситуації на ринку і типу політики, що ним проводиться. При рестрикційній політиці центральний банк підвищує норми резервування, що відповідно зменшує частину ресурсів, за рахунок яких комерційні банки можуть надавати кредити підприємствам і населенню, що в результаті призводить до

скорочення грошової маси в обігу та зростання процентів за банківськими позиками. Експансіоністська політика, навпаки, передбачає зниження норм обов'язкових резервів, у результаті чого більша частина ресурсів залишається у розпорядженні комерційних банків, що сприяє збільшенню обсягів кредитних вкладень.

Маніпулюючи нормою обов'язкових банківських резервів, Центральний банк у період з 1992 по 2003 рр. створив умови для залучення депозитів у національній валюті, збільшенню строків зберігання вкладів, збільшення частки залучених коштів від населення у загальній масі депозитів.

Основною метою грошово-кредитної політики в 2004-2006 р. було підтримання стабільності гривні як монетарної передумови поступового переходу від екстенсивного економічного зростання до розвитку на інноваційно-інвестиційній основі і досягнення довгострокових соціальних, структурних та інституційних цілей.

В 2007 р. Правління НБУ спрямовувало свої зусилля передусім на посилення привабливості проведення операцій у національній валюті та поступове обмеження економічними методами обсягів залучення коштів за кордоном. Такі заходи, зокрема, включали: уведення з 20 листопада 2007 р. до складу зобов'язань банків, які підлягають обов'язковому резервуванню, коштів, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів; підвищення коефіцієнтів резервування за кредитами, наданими в іноземній валюті.

Внаслідок дій НБУ обсяги обов'язкових резервів, сформованих банками щороку збільшуються, що в свою чергу впливає на ріст показників грошової маси. Враховуючи дану ситуацію НБУ мусить обґрунтовано підходити до питання встановлення обов'язкових норм банківських резервів. Ефективність встановлення цих норм залежить від широти охоплення ними різних категорій зобов'язань комерційних банків. Чим вища ступінь такого охоплення, тим менше можливостей мають кредитні установи для того, щоб "обійти" даний інструмент грошово-кредитного регулювання. У країнах, де центральні банки встановлюють жорсткі обмеження зростання грошової маси, від комерційних банків часто вимагається дотримання відповідності між загальними банківськими пасивами і депозитами, що включаються у розрахунок мінімальних резервів.

МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

студент Нілова О.В.

(наук. керівник ст. викл. Лисиця В.І.)

У банківській справі, як і в інших видах бізнесу, ризик пов'язується, насамперед, з фінансовими втратами, що виникають у разі реалізації певних проектів.

Ризик у широкому розумінні необхідно розглядати як невизначеність відносно настання тієї чи іншої події у майбутньому. Кредитний ризик визначається ймовірністю того, що позичальник не зможе або не захоче виконати свої зобов'язання згідно з кредитною угодою.

Ефективність управління банком полягає у запобіганні ризиків, в повній і послідовній їх класифікації, у визначенні чіткої межі відповідальності за результати своєї справи. Слід зазначити, що управляти ризиками можуть лише самі банки, що і передбачено статтею 44 Закону України "Про банки і банківську діяльність"

На сьогодні існують деякі методики управління ризиками, а саме:

Метод диверсифікації полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками (розмір капіталу, форма власності), так і за умовами діяльності (галузь економіки, географічний регіон). Існує три види диверсифікації — галузева, географічна та портфельна.

Лімітування, як метод управління кредитним ризиком, полягає у встановленні максимально допустимих розмірів наданих позик, що дозволяє обмежити ризик. Лімітування як метод зниження кредитного ризику широко застосовується у практиці як на рівні окремого комерційного банку, так і на рівні банківської системи в цілому.

Створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків як метод управління кредитним ризиком полягає в акумуляції частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації неповернених кредитів. Одним з таких резервів є резервний фонд комерційного банку.

Отже, щоб досягти успіхів у тій сфері діяльності, яка характеризується підвищеною ризиковістю, банкам необхідно створювати та розвивати системи управління ризиками. З їх допомогою керівництво банку зможе виявити, оцінити, локалізувати та проконтролювати той чи інший ризик.

КРЕДИТНИЙ БРОКЕРИДЖ: ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

студент Березова С.М.

(наук. керівник доцент Мельник О.І.)

З початку розбудови незалежності банківська система України пройшла шлях від разових експериментальних дефіцитних і вкрай дорогих пропозицій кредитних ресурсів до величезного різноманіття кредитних продуктів, які пропонуються сьогодні практично всіма банками.

У цілому банківська система в останні п'ять років постійно демонструє динамічні темпи зростання. Основні показники розвитку банківської системи України по відношенню до ВВП свідчать, що банківська система розвивається відповідно до потреб економічного зростання. При цьому в 2007 році частка кредитного портфеля банківської системи збільшилася з 28% у 2006 році майже до 40%.

Збільшення кількості кредитних програм, поява нових видів кредитування, зростання банківської конкуренції та розширення спектру банківських продуктів обумовили появу такого виду бізнесу, як «кредитний брокеридж». В Україні це явище зовсім нове (набуло поширення в 2006 році), проте у різних країнах світу на сьогоднішній день діють найрізноманітніші види брокерів, такі як страхові, лізингові, фінансові.

З огляду на зростання темпів інтеграційних процесів в економіці нашої держави та досить стабільні темпи зростання, очевидним є розвиток цього виду посередництва. Тому актуальним сьогодні є вивчення переваг та недоліків роботи кредитних брокерів, дослідження принципів їх функціонування, розробки схеми взаємодії у ланцюзі «клієнт – кредитний брокер – банк», завдання кожної з ланок, а також розробка та вдосконалення заходів щодо запровадження та розвитку інститутів кредитних брокерів в Україні.

Основною функцією кредитного брокера є посередництво в оформленні кредитної угоди. Мета кредитного брокера полягає в організації укладання кредитної угоди на умовах, що задовольняють і позичальника, і банк. При цьому всі учасники процесу кредитування повинні співпрацювати.

Основними завданнями кредитного брокера є:

- попередня оцінка можливостей позичальника та підбір оптимальних для клієнта умов кредитування на основі аналізу ринку;

- розрахунок оптимальних витрат пов'язаних з кредитом;

- консультування клієнта з юридичних питань кредитування, прав та обов'язків клієнта в процесі кредитування, технологічних аспектів оформлення кредиту;

- допомога у вирішенні інших проблем, які можуть виникнути під час дії кредитного договору.

Також значні переваги при співпраці з брокерами отримують і

банки:

- заощадження на філіальній мережі;

- збільшення кількості каналів дистрибуції своїх продуктів та послуг;

- отримання додаткових гарантій повернення кредиту, якщо посередник виступає поручителем за кредитом;

Нині особливу увагу необхідно приділити організації та регламентації роботи кредитних брокерів у масштабі країни. Проблема полягає в тому, що в міжнародній практиці і в Україні відомі випадки так званого «чорного брокериджу» (недобросовісні посередники, зловживаючи довірою фінансової установи, можуть надавати фальшиві документи: довідки про доходи, ідентифікаційні документи особи). Тому виникає необхідність створення законодавчої основи для діяльності подібних установ з визначенням відповідальності за фальсифікацію фінансової звітності клієнтів, а також відпрацьовувати систему інформування, ліцензування, контролю та нагляду за діяльністю даних організацій.

Визначені функції може виконувати Асоціація кредитних брокерів України, яка може бути створена як споріднена структура при Асоціації українських банків, та забезпечить об'єднання всіх легальних брокерських фірм держави та довіру до кредитних брокерів завдяки жорсткій регламентації.

У цілому для економіки України участь кредитних брокерів у кредитній системі буде сприяти насиченню економіки кредитними ресурсами, розвитку виробництва, збільшенню кількості робочих місць, підвищенню темпів економічного зростання.

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ СТАБІЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*студентка Карпенко О.Г.
(науковий керівник Мельник О.І.)*

На сьогодні в Україні особливого значення набуває підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури, що вимагає кардинальних якісних перетворень у банківській сфері, а відповідно, реалізації адекватної політики комерційними банками.

Досвід країн з розвинутою ринковою системою підтверджує, що головною функцією комерційних банків є сприяння мобілізації заощаджень суб'єктів господарювання, спрямування їх у напрямку найефективнішого використання, опосередковано збільшуючи загальну масу інвестицій та потенціал економічного зростання.

Розвиток банківської системи спричинив загострення конкуренції між комерційними банками за ресурси та ефективні напрямки їх розміщення. Тепер для успішного функціонування та розширення діяльності банківської установи недостатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку.

Депозитна політика комерційного банку виступає складовою банківського менеджменту, це комплекс заходів по формуванню депозитного портфеля, а також різноманітні форми та методи щодо реалізації конкурентних позицій на ринку депозитних послуг.

В банківській системі України існує загострення конкуренції між комерційними банками, боротьба за потенційних клієнтів. Банківська система України знаходиться на етапі сегментації ринку банківських послуг між окремими банківськими інститутами. Існує тісний взаємозв'язок між розвитком депозитного ринку та процесами стабілізації грошової одиниці, грошово-кредитного ринку, зростанням грошових доходів населення та соціально-економічним зростанням загалом.

Депозитна політика на рівні держави – це сукупність заходів, які здійснюються центральним банком і спрямовані на регламентування правил формування депозитів (вкладів) у комерційних і ощадних банках, а також у небанківських грошово-кредитних установах.

Виділено два типи депозитної політики на макрорівні. Перший представляє консервативна політика або політика сильного державного

регулювання депозитних установ, яка здійснюється за сильної інфляції, або стагфляції, коли зростання рівня сукупних цін супроводжується значним спадом обсягів сукупного виробництва. Другий тип депозитної політики — ліберальна депозитна політика, що передбачає послаблення депозитної дисципліни та значне збільшення грошово-кредитних установ, які мають право відкривати поточні безстрокові рахунки (чекові вклади). Ліберальна політика ефективна за незначного рівня інфляції, за високого рівня інфляції вона недоцільна.

Окремою складовою депозитної політики, є депозитна політика комерційних банків, яка спрямована на оптимізацію витрат по залученню коштів на депозитному ринку за умови їх ефективного використання. Важливе значення для забезпечення ліквідності та прибутковості комерційних банків має співвідношення депозитного та кредитного портфеля комерційних банків.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити обґрунтовано доцільність спрощення режиму функціонування відповідних рахунків, тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. У перспективі чітке розмежування різних видів депозитів - до запитання, строкових, ощадних, - буде поступово зникати, що підтверджується досвідом комерційних банків розвинених країн, де все більше розширюється сфера застосування змішаних типів рахунків.

Ефективним методом додаткового залучення комерційними банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового та касового обслуговування, комерційні банки надаватимуть своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення діапазону послуг, зниження їх вартості, покращання якості кредитно-розрахункового та касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку, забезпечуючи йому належний рівень прибутковості при здійсненні активних операцій.

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ СТАБІЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*студентка Карпенко О.Г.
(науковий керівник Мельник О.І.)*

Банківська система України знаходиться на етапі якісного зростання, що визначається загостренням конкуренції і посиленням вимог до діяльності банківських інститутів. Відкриття депозитних вкладів на сьогодні є першим етапом співпраці банку і клієнта. Встановлення взаємовідносин через відкриття депозитного рахунку дозволяє зацікавити клієнта в отриманні подальших послуг комерційного банку і сформувати механізм різнопланової співпраці "клієнт-банк", який характеризується високим ступенем довіри, мінімізацією ризику та зацікавленістю сторін в ефективній діяльності кожного із суб'єктів.

Особливостями, що характеризують тенденції розвитку депозитного ринку в Україні, є: зростання довіри населення і суб'єктів господарювання до банківських інститутів в умовах стабілізації національної грошової одиниці та грошово-кредитного ринку; позитивні якісні зміни у банківському секторі; зростання конкуренції на депозитному ринку.

Низький рівень власного капіталу українських комерційних банків посилює значення залучених через депозитні рахунки коштів при формуванні ресурсної бази банківських інститутів, та визначає необхідність реалізації ефективної депозитної політики в системі банківського менеджменту. Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною із кредитною політикою і забезпечувати реалізацію останньої. Саме такий підхід може забезпечувати ліквідність, фінансову стійкість і одночасно прибутковість комерційного банку.

Зростання конкуренції на депозитному ринку визначає необхідність для банківських інститутів запровадження якісно нових депозитних інструментів, використання яких забезпечує клієнтам банку можливість їх реалізації як фінансових активів та як забезпечення при здійсненні кредитних операцій. Існує пряма залежність між процесами економічного зростання, стабільністю гривні, стабілізацією грошово-кредитного ринку і

банківської системи та зростанням обсягів депозитних вкладів. Наростання позитивних тенденцій в економіці призводить до якісних змін у структурі депозитних вкладів, зокрема зростання частки

довгострокових депозитів та депозитів у національній валюті за умови зниження загальної ставки процента по депозитах.

Для налагодження депозитних операцій велике значення має розробка та впровадження системи депозитних рахунків, коштів, переданих на зберігання у кредитну установу, а депозитні операції, відповідно, являтимуть собою операції комерційних банків по залученню грошових коштів суб'єктів ринку.

Створення раціональної системи депозитних рахунків та можливості акумулювання залучених коштів об'єктивно обмежуються та визначаються зовнішніми факторами: рівнем економічної активності; рівнем розвитку регіону; можливістю альтернативних вкладень; інфляційними очікуваннями та ін. Можливості залучення коштів різко зростають в період економічного піднесення, а в період економічної кризи чи застою - різко скорочуються.

Макроекономічне регулювання банківської діяльності - система заходів, за допомогою яких уповноважені державні органи і насамперед НБУ забезпечують стабільне, безпечне функціонування комерційних банків, обмежують дестабілізуючі тенденції у діяльності комерційних банків по залученню вкладів і депозитів. Депозитна політика здійснюється через НБУ і спрямована на регламентування правил формування депозитів (вкладів) в комерційних і ощадних банках, а також у небанківських грошово-кредитних установах.

Однією з цілей депозитної політики держави є створення ефективної системи гарантування депозитів, доцільно врахувати позитивний західний досвід у системі страхування депозитів, а саме: система захисту внесків повинна встановлюватися законом і бути обов'язковою для всіх банків; вона повинна охоплювати всі депозити різних вкладників і значною мірою покривати великі внески; фонд страхування депозитів повинний діяти як незалежна організація; держава повною мірою фінансує фонд гарантування депозитів і дає йому підтримку у випадках непередбачених кризових ситуацій; принципи діяльності фонду страхування повинні бути чіткими і гнучкими, давати йому можливість оперативно реагувати на можливі фінансові кризові явища.

МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

*студентка Івашенко І.Ю.
(наук. керівник доц. Зайцев О.В.)*

Розвиток міжнародних економічних відносин передбачає як необхідну передумову наявність міжнародного кредиту і можливість здійснення міжнародних кредитних операцій. Кредитні відносини у світовій економіці виконують низку важливих функцій. Вони обслуговують зовнішньоекономічну діяльність економічних агентів, стимулюють зовнішню торгівлю, створюють сприятливі умови для іноземних інвестицій тощо. Залучення іноземних кредитів в економіку України має важливе значення для виходу вітчизняного народного господарства з кризового стану.

Міжнародний кредит — це рух позичкового капіталу в сфері міжнародних економічних відносин. Міжнародний кредит означає кредитні відносини між державами, банками і підприємствами (фірмами) різних країн. В основі міжнародного кредиту — передача грошових (валютних) чи товарних ресурсів з однієї країни в іншу країну на засадах принципів кредитування. Необхідність використання міжнародного кредиту визначається потребами поглиблення міжнародного поділу праці і розвитку світогосподарських зв'язків.

Міжнародний кредит у сучасних умовах обслуговує широке коло світогосподарських зв'язків: міжнародну торгівлю, інвестиційні процеси, регулювання платіжних балансів і зовнішнього боргу різних країн тощо.

Міжнародний кредит за своїм характером поділяється на грошовий і товарний. При наданні позик у грошовій формі об'єктом позики виступають міжнародні платіжні засоби, вільно конвертовані національні валюти. Товарна форма міжнародного кредиту зв'язана з комерційним, або фірмовим кредитом — товари надаються підприємствами (фірмами) різних країн з відстрочкою платежу.

Іноземні кредити здійснюють позитивний вплив на розвиток економіки України, якщо вони залучаються для розв'язання проблем її ринкового реформування: здійснення реструктуризації народного

господарства, модернізації технологічного базису підприємств (фірм), розвитку експортного потенціалу, насичення внутрішнього ринку товарами народного споживання тощо. Іноземні кредити, що беруться лише на погашення дефіциту державного бюджету, найчастіше не поліпшують соціально-економічну ситуацію.

Для підвищення ефективності іноземних кредитів в Україні необхідно подальше вдосконалення організації залучення, використання й погашення позик, обмеження й поступова відмова від іноземних кредитів на покриття дефіциту бюджету, коли дефіцит утворюється не за рахунок розширення інвестицій; забезпечення незв'язаного характеру кредитів, щоб позики стимулювали національне виробництво, а не використовувалися для імпорту товарів тощо.

В Україні в сучасних умовах актуальною є проблема реформування системи кредитування суб'єктів господарської діяльності. Йдеться, насамперед, про орієнтацію банківського сектора на першочергове кредитування пріоритетних у народногосподарському плані виробництв. Для виходу української економіки з кризи кредитні відносини мають бути підпорядковані поживленню інвестиційної та інноваційної діяльності, фінансовому забезпеченню структурних перетворень та економічному зростанню.

Взаємовідносини зі Світовим банком. Цей напрям співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями є основним джерелом інвестиційного фінансування. Від Світового банку вона отримує системні позики та інвестиційні кредити.

Системні позики надаються під реформування окремих секторів економіки із спрямуванням їх траншами безпосередньо до державного бюджету України. Ці кошти можуть використовуватися на фінансування його дефіциту та підтримку платіжного балансу.

Умови співпраці, які ставить перед Україною МВФ, загалом збігаються з відповідними пріоритетами наших економічних перетворень.

Необхідно постійно і ґрунтовно вивчати можливості інших міжнародних організацій світового і регіонального масштабу на предмет використання їхніх можливостей для фінансового і технічного сприяння розвитку української економіки (ЮНЦДО, ФАО, ЮНЕП, регіональні банки економічного розвитку).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

студент **Нужна А.В.**

(*наук. керівник доц. Зайцев О.В.*)

Протягом останніх років в Україні було досягнуто певних елементів стабілізації банківської системи із збереженням її ринкової орієнтації, здатної відігравати важливу роль у посиленні стабілізаційних процесів та здійсненні структурних перетворень в економіці в цілому. Разом з тим банківська система України має певні недоліки, що стосуються як безпосередньо банківської системи (недостатній рівень капіталізації, відсутність в банках ефективних механізмів та інструментів управління ризиками тощо) так і дотичних до неї сфер (повільні темпи ринкової трансформації та реструктуризації реального сектора економіки, слабкий та недостатньо прозорий фінансовий стан значної частини суб'єктів господарювання тощо).

Актуальність цього питання в своїх висвітлює багато вчених, такі як: І.М.Михайловська, К.Л. Ларіонова, М.І. Савлука.

В умовах перехідної економіки всі сфери діяльності, в тому числі банківська система зазнають великих втрат.

Поки що основними факторами, що заважають розвитку банківської системи України є: незадовільний стан економіки держави, неплатоспроможність більшості підприємств; недосконалість законодавчої бази; брак у комерційних банках висококваліфікованих кадрів; невеликий власний капітал; занадто ризикована кредитна політика керівників комерційних банків з метою отримання більшого прибутку та ін.

За даними НБУ результати діяльності банківського сектору України, станом на січень – листопад 2007 року, засвідчують прискорення його розвитку та динамічного зростання. За 11 місяців цього року приріст власного капіталу становив майже 52% (2006 р. – 48,6%) і на 1 грудня 2007 року досяг 64,7 млрд.грн. Це найкращий результат останні шести років. Зважаючи ж на постійне зростання доходів населення та підвищення суми відшкодування з Фонду гарантування вкладів до 50 тисяч гривень, можна очікувати на подальше збільшення депозитів населення в банках. Це стверджують експерти УКБС за оперативними даними НБУ. Але ж у зв'язку з

високими темпами зростання інфляції, нестабільною грошовою одиницею, передкризовою ситуацією в країні реальна купівельна спроможність грошей зменшується. Тому, можна припустити, що невдовзі стан банківського сектору істотно погіршиться.

Якщо звернутися до минулорічних подій, то наприкінці 2004 року вітчизняна банківська система вдруге за 13 років тодішнього існування зіткнулася з кризою довіри суспільства до перспектив розвитку фінансової системи країни. Як відомо, це було пов'язано з драматичним перебігом президентської виборчої кампанії, котра сколихнула суспіль – політичне життя в Україні і мала широкий міжнародний резонанс. Цю ситуацію можна спостерігати і сьогодні. Тому, потрібно вжити негайних заходів, щоб ситуація не повторилася.

Таким чином, з метою забезпечення стабільного функціонування та покращення тенденції розвитку банківської системи України, банки повинні оперуватися такими основними цілями: зміцнення банківської системи України, підвищення її стійкості до криз; зміцнення довіри до банківської системи з боку вкладників та інвесторів; активізація діяльності банків з залучення коштів та їх трансформація в кредити для реального сектора економіки; поглиблення інтеграції банківської системи України в світовий фінансовий простір.

Для досягнення визначених цілей необхідно виконати такі пріоритетні завдання: підвищити рівень капіталізації банків; удосконалити систему управління ризиками та внутрішнього контролю; удосконалити практику регулювання та нагляду за банківською діяльністю; забезпечити прозорість функціонування банківської системи; законодавчо забезпечити захист прав кредиторів, вкладників та позичальників; розширити спектр та збільшити обсяг продуктів та послуг на банківському та фінансових ринках; запобігати та протидіяти легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму; продовжити роботу з адаптації банківського законодавства України до законодавства Європейського Союзу та інших міжнародних організацій.

Найважливішим завданням для банків України залишається забезпечення свого стабільного функціонування та розвитку, підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках, посилення взаємодії банків із реальним сектором економіки.

ПУБЛІЧНА СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

студентка *Мальована В.М.*
(наук. керівник *доц. Скляр І.Д.*)

Вихід України на світовий ринок та стратегія вступу до Європейського Союзу передбачають необхідність підвищення аналітичності публічної інформації про діяльність усіх суб'єктів господарювання, зокрема банківських установ. Також постає питання підвищення рівня капіталізації банків, адже нарощування банками власних коштів забезпечує зростання їх конкурентоспроможності та розвитку фінансових послуг, адекватних сучасним потребам клієнтів та тенденціям на світових фінансових ринках.

За таких умов актуальним стає надання аналітичної інформації про якість банківської системи в цілому та окремих банків зокрема широкому колу користувачів. При оцінці комерційних банків доцільніше використовувати рейтинговий аналіз, оскільки при визначенні рейтингу комерційний банк розглядається як єдина економічна система. Рейтинги повинні надавати інформацію та бути досяжними для контрагентів різного рівня.

З метою визначення рейтингу комерційного банку у світовій практиці була розроблена велика кількість методик, у тому числі: методика CAMELS, за якою Національним банком України визначаються рейтинги українських банків; рейтинг компанії Standart & Poog's; аналіз балансу «М» банку; методики аналізу В.С. Кроморова, А.Альтмана та інші.

Існуючі методики визначення банківського рейтингу містять ряд недоліків, серед яких використання конфіденційної інформації, необґрунтоване використання окремих економічних показників, складність розрахунків, висока ступінь суб'єктивізму при визначенні впливу того чи іншого чинника на рейтингову оцінку комерційного банку, що обмежує можливість їх використання у практичній діяльності підприємств.

Щоб уникнути цих недоліків необхідно вдосконалювати рейтингові системи оцінки банків. Зокрема, значним недоліком є необхідність використання інформації, яка є банківською таємницею і не

підлягає оприлюдненню. Отже, виникає необхідність розробки альтернативні методи оцінки діяльності, які відзначалися б простотою розрахунків, були достатньо об'єктивними і результати розрахунків яких були б доступні широкому колу споживачів. Завдання визначення рейтингу полягає в забезпеченні об'єктивної оцінці стану будь-якого банку з єдиної точки зору. При визначенні узагальнюючої оцінки (рейтингу) банку необхідно використовувати стандартизовану систему, за допомогою якої всі банки можна розглядати під єдиним кутом зору. Вихідна інформація повинна бути загальнодоступною, наприклад, баланс, звіт про прибутки (збитки), анкети.

Система оцінки банків має відповідати таким принципам:

- комплексність – проведення різнобічного аналізу діяльності банку;
- об'єктивність і прозорість – використання визначеного набору показників і зрозумілого алгоритму інтерпретації розрахованих даних;
- публічність – використання лише публічних джерел інформації;
- періодичність.

Ефективним є створення організації з незалежного аналізу банківських установ для безпосереднього розрахунку комплексної оцінки діяльності кожного зареєстрованого в Україні банку та зведення отриманих результатів в аналітичні таблиці. Результати рейтингу, оприлюднені у ЗМІ, піднімуть рівень довіри до банків. Це сприятиме підвищенню ефективності функціонування національної грошово-кредитної системи шляхом переорієнтації клієнтів на співпрацю із фінансово стабільними банківськими установами.

Підвищення якості інформації про банки сприятиме «оздоровленню» банківської системи України. Адже довіра широкого кола користувачів: від фізичних осіб до міжнародних інституцій, веде до нарощення банками власних коштів, розширення можливостей надання актуальних послуг, зростанню конкурентоспроможності. Рейтинговий звіт допомагає не лише контрагентам одержати незалежну оцінку банку. Оцінка ззовні допомагає глибше, об'єктивніше проаналізувати свої сильні і слабкі сторони безпосередньо керівництву самого банку. Думка аналітиків має істотне значення для вироблення подальшої політики. У цьому полягає цінність рейтингу для внутрішньої діяльності банку.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

студент: *Самойлікова А.В.*
(наук. керівник доц. *Скляр І.Д.*)

У контексті сучасних економічних процесів все актуальнішим стає питання банківської конкуренції, адже саме конкуренція є важливою складовою механізму ринкової економіки.

Останнім часом проявляється тенденція до універсалізації банківської діяльності. Універсальний банк захищений від комерційного ризику краще, ніж спеціалізований, може швидко реагувати на зміни кон'юнктури, і тому є більш конкурентоспроможним. Нарівні з суперництвом між комерційними банками існує серйозна конкуренція з боку спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів.

Для банківської сфери характерні такі види конкуренції, як конкуренція продавців і покупців, внутрішньогалузева та міжгалузева, цінова та нецінова, досконала та недосконала конкуренція.

Конкуренція продавців полягає у боротьбі за найбільш вигідні умови збуту банківських послуг, а конкуренція покупців – у змаганні за доступ до них. Будь-яка банківська конкуренція носить внутрішньогалузевий характер, але в той же час універсальні банки можна охарактеризувати як «багатогалузеві підприємства», які конкурують з усіма учасниками банківського ринку.

Цінова конкуренція має певні межі. Процентні ставки можуть знаходитись під впливом держави через встановлення мінімальних і максимальних ставок, фіксованих за пільговими державними кредитами, граничної маржі, за допомогою заходів облікової політики, зміни ставок по рефінансуванню. Також існує межа процента, нижче якого банк вже не буде отримувати прибуток. Тому сучасні західні банки прагнуть не конкурувати в області цін на банківські послуги, добиваючись збереження високих тарифів і процентних ставок. Конкуренція здебільшого приймає неціновий характер, що полягає, насамперед, у змінах якості послуг. З точки зору клієнта критеріями якості банківського обслуговування є його швидкість, терміни здійснення операцій, наявність помилок і неточностей, графік роботи банку, відповідне консультування тощо. Рівень якості банківських послуг клієнт порівнює з цінами.

У сучасних умовах банківський ринок України прагне до моделі диференційованої олігополії. Варто відмітити, що, на думку зарубіжних спеціалістів, така ринкова структура є найкращою з точки зору здорової конкуренції, захист якої є одним із пріоритетних завдань держави в банківському середовищі.

За даними Національного банку України у 2007 році сталися істотні зміни в рейтингу банків-лідерів українського ринку. Найістотніший приріст активів показали Укрсоцбанк, ПУМБ, банки «Південний», «Фінансова ініціатива», «Дельта», «Престиж», Кредо-банк, Імексбанк, Мегабанк, Агробанк, при цьому три лідери ринку – Приватбанк, «Райффайзен Банк Аваль» та УкрСиббанк не змінилися й наростили свої активи в середньому на 1,6-6,1 млрд. грн., а частки ринку – на 0,014-0,59%.

Зміна рейтингів банків – регулярний фактор, але значні переміщення по таблиці відбуваються не дуже часто. Ці зміни означають жорстку конкуренцію на банківському ринку, який в Україні поки що не досить заповнений. Загальний обсяг виданих українськими банками приватним позичальникам кредитів зараз становить 40% ВВП, тоді як у деяких країнах Західної Європи цей показник перевищує 200%. Однак якщо за прогнозами аналітиків у найближчі роки ВВП в Україні збільшуватиметься на 6-11%, то банківська система зростає щороку на 40-60%.

Рівень конкуренції в українській банківській системі надзвичайно високий. Учасники ринку дуже чутливо реагують на зміни ставок за кредитами і депозитами серед конкурентів. Це пов'язано, у тому числі, і з приходом іноземних банків, які можуть залучати більш дешеві фінансові ресурси за кордоном. Іноземні банки володіють такими перевагами, як низька вартість ресурсів та великий досвід міжнародних операцій.

В Україні очікується сильна банківська конкуренція в сегменті великих корпоративних клієнтів, банківське обслуговування яких є вельми прибутковою справою. Крім того, все більший інтерес для західних банків представляє роздрібний сегмент з прибутками населення, що ростуть, та нереалізованими потребами в кредитуванні.

У таких конкурентних умовах, глобальні наслідки приходу іноземного банківського капіталу необхідно розглядати крізь призму діючих законодавчих нормативів і ситуації в сегментах ринку банківських послуг.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ ПОЛІТИЦІ БАНКІВ УКРАЇНИ СТОСОВНО РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

*студентка Росохата А.С.
(наук. керівник Зайцев О.В.)*

Потреба у збереженні позитивної динаміки економічного зростання, досягнутої останніми роками, та подальші структурні реформи в Україні засвідчують актуальність пошуку потенційних джерел формування інвестиційних ресурсів.

Існує багато видів інвестицій. Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів в Україні доцільно проводити на основі їх поділу на вітчизняні та зарубіжні. З-поміж вітчизняних джерел слід виділити такі: власні кошти підприємств; кошти державного та місцевих бюджетів; кошти фінансово-кредитної системи та заощадження громадян. Зупинимось детальніше на розвитку інвестиційної діяльності фінансово кредитної системи..

Банківські фінансові ресурси на сьогодні залишаються дорогими – ставки за кредитами коливаються від 14% до 24% у доларах США та від 17% до 36% у національній валюті. Тому не дивно, що переважна більшість позичальників належить до класу «А» (клас «А» - фінансова діяльність прибуткова і рівень рентабельності вищий за середньогалузевий, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями.)

Новоутворенні підприємства не можуть отримати кредити через відсутність у керівника досвіду роботи в бізнесі. Провідні банки відмовляють їм у наданні кредиту, оскільки для банку важливо працювати з надійними позичальниками, у яких хоча б один бізнес налаштовано. Банки зацікавлені в тому, щоб гроші за кредит поверталися вчасно за графіком, і не бажають мати справу з примусовими стягненнями.

Але доцільно зауважити, що наразі в фінансово-кредитній системі попит кредиторів, це відноситься як до фізичних, так і до юридичних осіб, більше направлений на отримання конкретних товарів та послуг, а не на реалізацію підприємницьких ідей стосовно створення чи розширення фірм, установ, організацій. Нажаль, більшість підприємств обмежуються вже розробленими бізнес-

планами, інколи вдосконалюючи їх, а не розробляючи щось нове, інноваційне. Тому необхідно розробити специфічні програми кредитування, спрямованні на підтримку малого підприємництва та стимулювання його розвитку.

На сьогоднішній день розглядається два шляхи вирішення цієї проблеми. Перший, запропонований Ципліцькою О.О. та Діордієвим О.Д., - фінансова підтримка через існування так званого «бізнес-інкубатора», другий – надання кредитів через структуру Українського фонду підтримки підприємництва(УФПП). Цікавим є перший механізм. Його можна віднести до типу самодостатніх, бо він забезпечує максимальне залучення обох сторін до процесу виживання та успішній розвиток новоствореного підприємства.

Деякі банки вже застосовують цей механізм, але він має багато перешкод. Адже в Україні на сучасному етапі відсутня зведена статистика з інвестиційних послуг банків, а також з інвестиційних послуг небанківських фінансових установ. Подібна ситуація обмежує можливості щодо висвітлення та оцінки реальних кількісних і якісних характеристик ринку інвестиційних послуг в Україні. У свою чергу, відсутність окремих розділів у статистичній звітності фінансових установ щодо інвестиційних послуг свідчить про нерозвиненість цього сегменту фінансового ринку в Україні.

Також важливим є те, що інвестиції на ринку банківських послуг мають макроекономічне значення; а саме: зближують фінансовий і реальний сектор економіки, сприяють надходженню вільних фінансових ресурсів до підприємців, а для банків розширюють джерела їх доходів.

І на завершення, хочеться сказати, що за однією з двох головних умов кредиту є те, що що він стає необхідним лише в тому випадку, коли відбувається збіг інтересів кредитора і позичальника. Саме тому в ідеалі кредиторам необхідно розробляти такі концепції розвитку, які були б беззаперечно прибутковими і неризикованими, а позичальникам потрібно йти на компроміс з новоутвореними підприємцями, що потребують допомоги у становленні свого бізнесу.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ РЕФІНАНСУВАННЯ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ

студентка *Боронос Д.В.*
(наук.керівник *Костель М.В.*)

Фінансова система більшості країн світу сьогодні формується іпотечними зобов'язаннями. Статистика сучасних фінансових ринків говорить про те, що понад 80% зобов'язань, що обертаються на ринку капіталів, це зобов'язання, забезпечені іпотекою. Обсяг портфелів іпотечних кредитів в країнах Європейського союзу складає близько 400 млрд.євро, що дорівнює 40% ВВП Об'єднаної Європи.

В Україні, на сьогодні сформовані передумови активного розвитку операцій, пов'язаних з нерухомістю. До них можна віднести поступове зростання доходів населення, прийняття стандартів житлового іпотечного кредитування, початок створення системи інституційних інвесторів, переорієнтація комерційних банків на кредитування операцій з іпотекою.

Однак, незважаючи на позитивні загальноекономічні тенденції, пропозиція довгострокових кредитів для придбання нерухомості в Україні досить обмежена та їх вартість є доволі високою, через недостатні темпи зростання ресурсної бази комерційних банків, особливо в частині довгострокових ресурсів.

На нашу думку, одним з перспективних напрямків ресурсного забезпечення комерційних банків проведення операцій з іпотечного кредитування, є розвиток системи сек"юритизації активів банків та їх довгострокового рефінансування.

Ринок капіталів повинен стати важливим джерелом рефінансування іпотечних кредитів в Україні. Для цього іпотечні кредити треба сек"юритизувати, перетворивши їх в облігації, які потім будуть реалізовані інвесторам на фінансовому ринку. В світовій практиці мають застосування дві основні системи сек"юритизації іпотечних кредитів:

- система іпотечних облігацій;
- система цінних паперів, забезпечених заставою (ЦПЗЗ).

Як суб'єкти системи іпотечних облігацій виступають три групи учасників: позичальники, кредитори та інвестори. Спочатку кредитори надають позики клієнтам. Потім ці іпотечні кредити

сек'юритизуються, і отримані в такий спосіб іпотечні облігації продаються інвесторам:

Система цінних паперів, забезпечених заставною, (ЦПЗЗ) широко розповсюджена в США і включає в себе четвертого учасника, так звану установу спеціального призначення (УСП). УСП купує іпотечні кредити у банків, сек'юритизує їх в ЦПЗЗ та продає отримані облігації інвесторам. Таким чином, банки можуть вивільнити капітал і спрямувати його на інші позики.

Обидві системи не заперечують одна одну. В довгостроковій перспективі обидві системи можуть існувати в Україні, і нині не слід поспішати з остаточними висновками, яку систему розвивати в майбутньому. Однак в короткостроковій перспективі ресурси повинні концентруватися на встановленні однієї системи, яка працюватиме в Україні краще протягом наступних кількох років.

Головна перевага системи ЦПЗЗ над системою іпотечних облігацій полягає можливості продажу кредитів і вивільненні капіталу для нових позик. Недолік системи ЦПЗЗ - в її складності і здатності функціонувати тільки в умовах високо розвинутої фінансової структури та досконалої законодавчої бази.

За системи іпотечних облігацій кредитні ризики зосереджуються у фінансовій установі, яка видала позику. Це призводить до детального вивчення платоспроможності позичальника, інтенсивного моніторингу його діяльності після підписання контракту і майже виключає можливість моральних збитків.

У системі ЦПЗЗ кредит, як і ризик, продається УСП. Тож, кредитор може бути не таким пильним, оцінюючи платоспроможність позичальника.

Слід також зазначити, що включення четвертого учасника (УСП) значно ускладнює процес домовленостей в системі. Це вимагає залучення надійних рейтингових агентств з тим, щоб унеможливити продаж установою спеціального призначення тільки ризикованих іпотечних контрактів.

Після проведеного аналізу, ми вважаємо, що система, заснована на іпотечних облігаціях, більш прийнятна і має більше шансів на успіх в Україні найближчим часом ніж система ЦПЗЗ, хоча це не виключає можливості створення системи ЦПЗЗ в майбутньому, коли для цього існуватимуть відповідні умови.

СЕКЬЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВОВ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ БАНКОВСКОЙ ЛИКВИДНОСТИ

студентка *Белопольская А.А.*
(научн. руководитель *Костель Н.В.*)

Мало кому под силу на сегодняшний день приобрести квартиру, заплатив за нее сразу полную стоимость. По этой причине основная часть украинцев вынуждена брать кредит на жилье.

Кредиты выдаются на срок от 5 до 30 лет, с возможностью досрочного погашения (иногда можно столкнуться с комиссиями за досрочное погашение в ранние сроки пользования кредитом).

Для того чтобы ипотека могла осуществляться, необходимо соблюдение как минимум трех условий. Должны иметься, во-первых, долгосрочные финансовые ресурсы, которые можно предоставлять клиентам в виде кредитов; во-вторых, потенциальные клиенты, способные подтвердить, что их доходы достаточны для погашения кредита; и наконец, юридическая возможность использования жилья в качестве залога.

В аналитическом отчете Украинской национальной ипотечной ассоциации (УНИА) говорится, что темпы роста ипотечного кредитования в Украине в 2007 году составили 110%. Рынок ипотечного кредитования в Украине в 2007 году удвоился и достиг 57,2 миллиарда гривен. Эксперты прогнозируют увеличение объема рынка ипотечных кредитов и в этом году, однако его рост будет меньшим – всего 60%.

Национальный банк Украины обеспокоен ситуацией, сложившейся на рынке кредитования. Беспокойство вызывает тот факт, что банкиры не всегда придерживаются соответствия между сроками и объемами привлеченных и размещенных средств. Банки привлекают деньги на два-три года, при этом направляя их на долгосрочные кредиты сроком на 15-20 лет и более. Особую тревогу вызывает валютное кредитование, которое по большей части финансируется за счет заимствований банков на внешних рынках. Учитывая, что мировые финансовые рынки сейчас переживают не лучшие времена, не факт, что отдельные украинские банки смогут рефинансировать свои внешние займы на таких же выгодных условиях, как и ранее. Причем все это происходит на фоне роста темпов выдачи кредитов.

В связи с этим НБУ принял Постановление №458, согласно которому при расчете адекватности капитала (отношение капитала к активам) долгосрочные активные операции финучреждений, не обеспеченные адекватной ресурсной базой, будут дополнительно взвешивать на коэффициент риска в 50%. До этого ипотечные кредиты учитывались банком при расчете адекватности капитала как 100% его размера, теперь же при отсутствии под этот кредит долгосрочных ресурсов, он будет учтен с коэффициентом 150%.

Эти изменения вынудят финансистов в ближайшие месяцы пересмотреть свою кредитную политику и, скорее всего, существенно сократить сроки кредитования. Затронет этот процесс в основном заемщиков со средним уровнем дохода. При сокращении срока кредитования увеличится сумма ежемесячных платежей, что будет далеко не всем по карману. Многие получают отказы в долгосрочных займах на 25-30 лет для приобретения недвижимости. Некоторые банки уже в конце февраля пошли на крайние меры - существенно уменьшив объемы кредитования.

Для решения данной проблемы необходимо проведения процесса секьюритизации. В широком понимании процесс секьюритизации представляет собой процесс перевода активов в более ликвидную форму.

Одной из самых важных причин секьюритизации банковских активов является относительно высокая стоимость заемного капитала в силу недостаточно развитого национального банковского сектора и фондового рынка. Выход кредитных организаций на рынок ипотечных ценных бумаг позволяет им постоянно восполнять недостаток кредитных ресурсов, привлекая средства на более выгодных условиях.

Традиционный способ рефинансирования ипотечных кредитов - за счет депозитов - не оправдывает себя ни с точки зрения банковской ликвидности и банковских рисков, ни с точки зрения эффективности использования капитала. С позиции банка более разумно сразу после выдачи продать свои права кредитора на фондовом рынке, предварительно обратив их в ценные бумаги, и привлечь тем самым дополнительные средства для выдачи новых кредитов.

Секьюритизация способствует устранению прямой зависимости между стоимостью депозитов, мобилизованных на местных рынках, и размером процентной ставки на финансовые инструменты, выпущенные на основе активов.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

*студентка Доценко А.О.
(наук.керівник к.е.н. Ілляшенко К.В.)*

Грошово-кредитна політика є важливим інструментом макроекономічної політики, за допомогою якого уряд контролює грошовий обіг держави, вартість національних грошей, кредит та банківську систему, заохочує розвиток зовнішнього сектору. Грошово-кредитна політика - це комплекс заходів у грошово-кредитній сфері, спрямованих на забезпечення економіки стабільною національною грошовою одиницею, на контролювання інфляції, стимулювання економічного зростання, забезпечення високого рівня зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу.

Головною причиною гальмування розвитку грошово-кредитних відносин стало те, що розпочавши ринкову трансформацію економіки, незалежна Україна повинна була враховувати світовий досвід і забезпечити належний розвиток грошово-кредитних відносин в усіх проявах. Зокрема, необхідно було сформувати дієвий емісійний механізм, систему гнучкого забезпечення потреб обороту в грошовій масі, розбудувати ефективну інституціональну основу обороту грошей в економіці, ключовим елементом якої є банки, створити ефективні кредитні механізми фінансування потреб усіх економічних суб'єктів у додаткових коштах, забезпечити належну стабільність національних грошей, відрегулювати відповідним чином взаємозв'язки між банківською й фіскально-бюджетною системами тощо. Незважаючи на високий рівень ринкової трансформації, якого досягнуто у фінансово-банківській сфері, разом з тим залишається велика кількість невирішених питань, які стримують подальший розвиток грошово-кредитних відносин в Україні. Зокрема, порушуються об'єктивні засади грошово-кредитних відносин через неефективну фіскально-бюджетну систему та недосконалу організацію грошового обігу в Україні. Не реалізована роль банків в економіці як основи грошово-кредитних відносин. Не створена система захисту інтересів вітчизняних банків-кредиторів. Тому сьогодні вкрай актуальною є розробка науково-обґрунтованих принципів і напрямів розвитку грошово-кредитних відносин в Україні, визначення шляхів підвищення ефективності монетарної політики, вдосконалення

банківської системи, посилення її впливу на розвиток економіки

У сучасних умовах гостро відчувається потреба запровадження нових видів кредитування економіки. Треба створити вигідні умови для кредитування банками молодіжного будівництва житла, іпотечного кредитування сільгоспвиробників, у тому числі під заставу землі. Актуальності набуває завдання концентрації кредитних ресурсів на головних напрямках економічного розвитку. Необхідно чітко визначити пріоритетні галузі розвитку економіки, сприяти акумуляції кредитних ресурсів у надійних банках і їх спрямуванню в розвиток виробництва. Стосовно цього доцільно вивчити досвід інших країн, коли центральний банк встановлює квоту на переоблік за визначеною обліковою ставкою векселів провідних підприємств. Підсумовуючи сказане, зазначимо наступне: 1) шлях до економічного зростання лежить через удосконалення немонетарних інструментів грошової стабілізації, узгодженість і нерозривну єдність монетарної та загальноекономічної політики; 2) впродовж перехідного періоду економічні відносини в Україні істотно трансформувалися від суто грошово - емісійних до грошово-кредитних, але цей процес ще не завершений; 3) з метою посилення стимулюючого характеру грошово - кредитної політики необхідно запровадити систему пільг для банків, які кредитують інвестиційні проекти і в першу чергу інноваційного спрямування; 4) інноваційний розвиток неможливий без концентрації національного банківського капіталу в найбільш потужних та надійних українських банках. З цією метою доцільно на їх базі створити систему інвестиційних банків, діяльність яких має регламентуватися окремим законом. При цьому створити умови, які б робили привабливим для інвестиційних банків інвестування коштів у виробництво, а підприємців заохочували ці кошти залучати; 5) збільшення кількості банків призводить до розпорошення кредитних ресурсів, їх нецільового використання, а це послаблює вплив кредиту на розвиток економіки.

Отже, настав час переосмислити роль грошово - кредитної політики і банківської системи як інструментів майбутнього розвитку економіки. Зростання ролі банків в економічному житті країни залежатиме від того, наскільки правильно будуть обрані пріоритети економічного розвитку і створена надійна правова і суспільно - економічна основа для реалізації потенціалу банків.

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ НА СТАДИИ БИЗНЕС-АНАЛИЗА

аспирант **Нагорный Е.И.**
(научн. руководитель доц. **Телетов О. С.**)

Маркетинговые исследования на стадии бизнес-анализа предусматривают проведение рыночного испытания товара с помощью, так называемого пробного маркетинга - контролируемого эксперимента, который проводят на четко определенном узком рыночном сегменте с целью прогнозирования вероятных объемов сбыта и прибыльности нового товара.

Цель рыночных испытаний - оценить положительные и отрицательные характеристики продукта и предварительно проверить маркетинговую деятельность в реальных условиях до начала полномасштабной реализации продукта.

Важная задача - выбрать место проведения испытаний, определить в каких и в скольких городах предлагать продукцию.

Пробный маркетинг отвечает на такие основные вопросы:

- 1) какова реакция потребителей на новый продукт в целом и отдельные его характеристики?
- 2) каковы будут области применения нового продукта?
- 3) имеются ли такие потенциальные рынки, на которых данный продукт удовлетворяет действительные потребности покупателей?
- 4) какой объем продаж, какую прибыль и какую долю рынка можно ожидать?
- 5) какие каналы распределения, и какие сроки поставки предпочитают потребители?
- 6) какие наиболее эффективные методы стимулирования сбыта и продвижения товаров могут быть рекомендованы?
- 7) какова реакция потребителей на возможный уровень цен?
- 8) какова реакция потребителей на гарантийный срок продукта, особенности его эксплуатации и послепродажное обслуживание?

Обычно товары промышленного назначения легче поддаются рыночным испытаниям, чем продукты потребительского спроса. Это объясняется тем, что большинство промышленных товаров имеет гораздо меньшее число потребителей, чем товары индивидуального спроса, их пользователи сконцентрированы в ограниченном числе

отраслей и не так разбросаны географически.

Техническое тестирование имеет ряд преимуществ на промышленном рынке по сравнению с рыночным испытанием. Во-первых, это реальное испытание. Во-вторых, этот вид испытаний дешевле и дает возможность внести реальные технические изменения. Кроме того, техническое тестирование позволяет сохранить от конкурентов секрет нововведения. Однако технические испытания нового продукта могут порождать и ряд проблем.

- Тяжело испробовать большое количество промышленных товаров и услуг.

- Техническое испытание продукта не отображает картину его реальной покупки и это усложняет анализ цены и каналов распределения.

- Промышленные продукты, обладающие высокой ценой, могут, иметь искусственно завышенные оценки со стороны потребителей. В связи с тем, что испытания проводятся бесплатно, потребитель может получать удовольствие от использования дорогого оборудования и менее критично оценивать его по критерию цена-качество.

Существует также проблема времени, в течение которого потребитель формирует конечное представление о новом продукте, особенно если речь идет о технически сложной продукции. Когда испытание проводится бесплатно и под руководством представителей производителя, реакция потребителей чаще всего бывает положительной. Если же с технически сложным продуктом начинают работать потребители самостоятельно и им трудно научиться использовать продукт, то реакция становится более негативной. И действительная реакция на продукт устанавливается в течение определенного (иногда длительного) периода времени.

Перечисленные выше проблемы, связанные с техническим испытанием, не позволяют ограничиваться только его проведением, потому что не показывают эффективность всего комплекса маркетинга. Поэтому необходимо рыночное испытание на ограниченном круге потребителей.

Несмотря на то, что в ходе рыночных испытаний производитель может получить необходимую информацию о перечисленных элементах комплекса маркетинга, решение о его проведении не однозначное. Отказ от рыночного испытания может быть связан с угрозой проникновения конкурентов.

ЕФЕКТИВНА МОТИВАЦІЯ МАРКЕТОЛОГА – КЛЮЧ ДО УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

студентка Швачко Є.М
(наук. керівник асист. Мельник Ю.М.)

В сучасних ринкових умовах „ідеальний маркетолог” має володіти певним набором професіональних якостей, які в сукупності забезпечують ефективність діяльності маркетингової служби і підприємства в цілому.

Однак, в більшості випадків керівництво підприємства не приділяє належної уваги і достатніх зусиль спрямованих на мотивування працівників маркетингових служб. Недооцінювання важливості даного питання може призвести до того, що ефективність діяльності маркетологів та маркетингових рішень, які вони приймають, буде постійно знижуватися, демонструючи при цьому все гірші показники. В результаті підприємство втрачає зусилля та час на пошук нових кадрів.

Розглянемо на прикладі маркетингової служби підприємства по виробництву олії ТМ „Олейна” ефективність впровадження мотиваційних заходів, спрямованих на активізацію більш ефективної діяльності маркетологів.

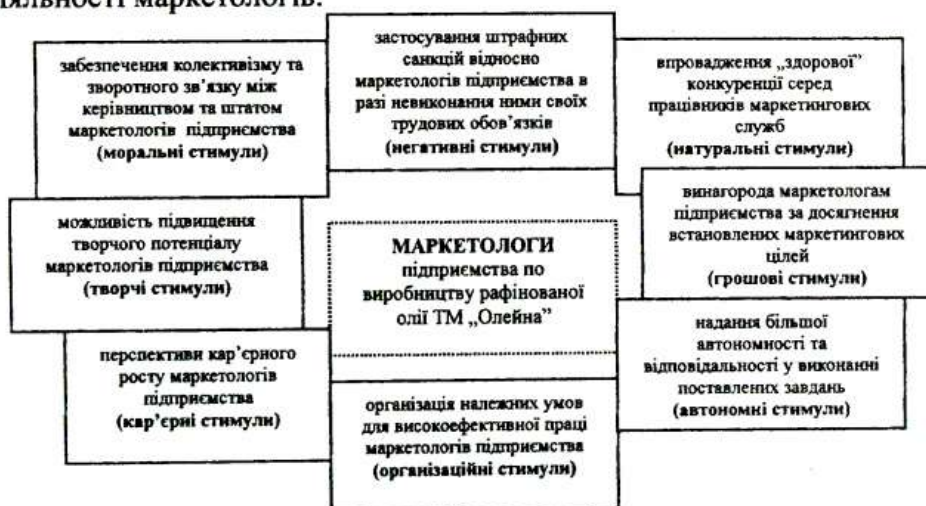

Рисунок 1. Мотиваційна модель стимулювання працівників служби маркетингу „8С” на прикладі ТМ „Олейна”

Організаційні стимули мотивації працівників маркетингової служби аналізованого підприємства передбачають забезпечення порядку, дисципліни праці, чіткості робочого ритму, організацію робочих місць та належних умов праці.

В якості грошових стимулів для кожного маркетолога даного підприємства можуть виступати певні виплати: премії, грошові винагороди в результаті впровадження ефективної маркетингової стратегії по виведенню нової рафінованої олії на ринок, що принесло підприємству значні прибутки; виплата грошової компенсації за невикористану відпустку.

Використання натуральних стимулів передбачає проведення змагань серед маркетологів даної маркетингової служби для визначення найкращих за підсумками року і в результаті найкращому маркетологу надається право вибору періоду відпустки на наступний рік; надання пільгових путівок на відпочинок; організація інтерв'ю для найкращих працівників маркетингової служби з метою надання ними експертної оцінки з маркетингових питань.

Кар'єрні стимули включають можливість працювати над важливими проектами, впливати своєю діяльністю на майбутнє підприємства, можливість самовираження та самореалізації та нагода працювати у провідному підприємстві України, що забезпечує певний статус та імідж для маркетолога.

Моральні стимули передбачають створення відкритої та доброзичливої атмосфери в колективі маркетологів, можливість обміну порадами та знаннями між керівництвом і працівниками маркетингової служби, відверте висловлювання думок на зборах, засіданнях, нарадах і конференціях.

Творчі стимули дозволяють не тільки використовувати, але й нарощувати потенціал маркетолога, вони включають: проведення тренінгів, відрядження на навчання, створення відповідної творчої обстановки, участь у конференціях, семінарах.

Автономні стимули включають можливість надання маркетологам даного підприємства більшої автономності та відповідальності у виконанні поставлених маркетингових цілей.

Негативні стимули передбачають позбавлення премій та доплат в разі неналежного виконання своїх обов'язків.

Отже, запропонована мотиваційна модель «8С» може розглядатися як важлива умова ефективної діяльності маркетологів будь-якої фірми.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО СПОЖИВЧОГО РИНКУ

студент Шимаріна А. К.
(наук. керівник доц. Суміна О. М.)

Споживчий ринок світу має тенденцію до розширення. Так процеси інтеграції в Європі, ліквідація кордонів між країнами сприяють створенню торговельних блоків. Разом з країнами, що приєднались сьогодні Європейський союз складає клуб з 27 держав, з населенням, що досягло 495 мільйонів чоловік і є найкрупнішим у світі торговельним блоком.

Сьогоднішній ринок характеризується збільшенням кількості мультинаціональних корпорацій, розвитком глобальних брендів.

Споживачі отримують вигоду завдяки розширенню асортименту та пониженьню цін. Компанії в умовах жорсткої конкуренції ведуть боротьбу за споживачів, їх лояльності. Для споживчої поведінки фундаментом стали соціокультурні ціннісні орієнтації, стилі життя. При продовженні процесу конвергенції ціннісних орієнтирів у світі, соціокультурні відмінності різних країн все ще вагомі.

Проведений аналіз свідчить, що більшості громадян світу найважливішими цінностями визнали індивідуальність, дозвілля, матеріальне забезпечення. Проте варто зауважити, що існують значні відмінності у ціннісних установках громадян різних країн. Місце Європи знаходиться між орієнтацією на розваги (пошук задоволення, пригод, різноманіття) та людей, альтруїстична орієнтація (соціальна толерантність, рівність, справедливість, взаємодопомога, тощо). Для громадян країн сходу важливі соціальний статус (влада, матеріальне забезпечення, амбіції) та традиційні цінності (визнання традиційних тендерних ролей, підпорядкування, відповідальність).

Про розповсюдження та важливість соціокультурних чинників свідчить той факт, що індивідуальність важлива для 28 % населення світу, акцентують свою увагу на вільному часі 27 % громадян. Найважливішим фактором залишається життя без матеріальних турбот, що важливо для 47 % населення. Особливо спостерігається тенденція збільшення важливості матеріального забезпечення для країн пострадянського простору. За останні десять років значення вагомості цього показника зросло майже на 15 %.

вагомості цього показника зросло майже на 15 %.

У порівнянні з Західною Європою в Україні громадяни більше направлені на пуританство, орієнтація на сім'ю, турботу про майбутнє, індивідуальність. А у Західній Європі люди більш фокусуються на власній індивідуальності та прагненні жити сьогоднішнім. Орієнтація на кар'єрне зростання та матеріалізм в Україні вищі ніж у Європі.

Створення спільної платформи передбачає зростання можливостей для обміну інформацією. У світі на сьогодні володіють англійською мовою близько 36 % населення. Збільшується доступність кабельного чи супутникового телебачення (71 %). Кількість користувачів мережею Internet за останні п'ять років збільшилась на 23 %. 44 % споживачів використовують Internet для пошуку інформації про товари. Динаміка розвитку мобільного зв'язку в Україні свідчить про значне зростання. У світі в середньому мобільним зв'язком користуються 64 % громадян, в Україні - 60%.

Парадоксальне ставлення населення до здоров'я. При тому, що в цілому в світі почали більше приділяти цьому фактору уваги, все менше вживають готової переробленої їжі, проходять регулярні медичні огляди, мінімізують стресові ситуації в житті. Більша частина населення визнає, що не практикує здоровий образ життя.

З кожним роком збільшується можливість для споживачів всього світу отримувати однаковий досвід при купівлі в одних і тих же мережах у різних країнах світу. Так наприклад серед 48 найвідоміших світових брендів українці знають 29, користуються 5,2. Популярними глобальними брендами сьогодні є CNN, Coca-cola, McDonald's, Nike, Sony.

Спостерігається тенденція зростання частки сучасних форматів торгівлі. Частку гіпермаркетів, супермаркетів та дискаунтів у споживанні домогосподарств зросла до 20 %.

Для населення характерним залишається „відкладання” грошей. У країнах Європи основним причиною та необхідністю заощадження є на непередбачені обставини та на дітей, для України – на облаштування помешкання, одяг, лікування, на майбутнє.

Україна рухається в бік західних цінностей від традицій до свободи інновацій, від матеріалізму до пост-матеріалізму, що необхідно враховувати при розробці маркетингових стратегій фірми на споживчих ринках.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕРЧАНДАЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АВТОМОБІЛЬНОМУ САЛОНІ

студент Зубко Ю.М.
(наук. керівник асист. Башук Т.О.)

Характеризуючи стан автомобільного ринку, можна зазначити, що в сучасних умовах автомобілебудування розвивається швидкими темпами, що створює високу конкуренцію серед фірм, компаній збутової мережі підприємств. Тому необхідність впровадження нових прийомів мерчандайзингу в автомобільній галузі, а саме прийоми просування товару в автосалоні, ефективність використання торгової площі, застосування нових методів розташування автомобілів, розробка нових POS-матеріалів, їх впровадження на торгових точках надає темі особливої актуальності.

В Сумах працює 10 автосалонів. Розділимо їх за територіальною ознакою (таблиця 1):

- Зарічний район (Н. Сироватська, 9, Харківська, 101, Черепіна, 19, Черепіна, Харківська, 127);
- Ковпаківський район (Красногвардійська, 12, Роменська, 98, Роменська, 90, Леваневського, Курська).

Таблиця 1 – Розрахунок пакетної дистрибуції

	Категорія	Нумерична дистрибуція, N_d (%)	Частка категорії (пріоритетність), P_r (%)
A	Зарічний р-н	0,4	65
B	Ковпаківський р-н	0,2	35

$$PD = N_d \cdot P_r,$$

N_d – нумерична дистрибуція, %;

P_r – пріоритетність, %.

$$PD = 0,4 \cdot 65 + 0,2 \cdot 35 = 33(\%).$$

Отриманий показник пакетної дистрибуції (1) свідчить про середній рівень спроможності одночасно збувати автомобілі підприємства ВАТ «УкрАвтоХолдинг» за шкалою від 0% до 100%. Його необхідно поліпшувати за допомогою комплексу мерчандайзингових заходів, а саме встановлення

дисплеїв, телевізорів, що демонструють технічні та естетичні переваги автомобіля, унікальну платформу для автомобіля, що обертається навколо власної осі, для кращої демонстрації зовнішнього вигляду автомобіля, POS – матеріалів, які характеризують технічні параметри автомобіля, його ціну, знижки, умови післяпродажного сервісу та гарантійного терміну.

Розглянемо 3 види автівок, які користуються найбільшим попитом серед покупців, та на основі проведених досліджень покупців автомобілів був сформований портрет потенційного споживача кожного класу автівки (табл.2). Згідно характеристикам цільової аудиторії запропонуємо оформлення місця продажу POS – матеріалами, які вкажуть споживачу на здатність продемонстрованого автомобіля задовольнити його потреби.

Таблиця 2 – Відповідність представлення авто його потенційному власнику

Клас авто	Модель авто	На кого (якого споживача) розраховані	Пропозиції щодо оформлення місця продажу
Класичний	ВАЗ 2110	Чоловіки та жінки, які надають перевагу класичним видам авто та які використовують його як засіб для власного переміщення, а не для перевезення вантажів.	Представити авто в салоні поруч з чоловіком, вдягненим у стильний діловий костюм та краватку, що поспішає на ділову зустріч
Малий бізнес	ВАЗ 2111	Чоловіки та жінки, які займаються власним бізнесом та використовують салон автівки для перевезення малогабаритних вантажів.	Доцільно зобразити чоловіка, вдягненого у вільному стилі, котрий займається квітковим бізнесом, і має доставити товар із теплиці до свого фірмового магазину «Живі квіти»
Молодіжний	ВАЗ 2112	Це більш стильний варіант авто, якому переважно надає перевагу молодь, зокрема жінки, оскільки кузов хетчбек вже декілька десятків років позиціонується як жіночий. Кольорова гама представлена у яскравих тонах: металика, золотистий з відтінками.	Його доцільно представити на місці продажу зі спеціально обладнаним дитячим сидінням на першому місці поруч з водійським, а на задньому розмістити безліч покупок у фірмових пакетах, щоб продемонструвати маму за кермом автівки, яка займалася шопінгом з малюком

Таким чином, запропоновані прийоми мерчандайзингу в автосалонах компанії ВАТ «УкрАвтоХолдинг» привернуть увагу цільової аудиторії до кожного класу автівок, вигідно підкреслять їх переваги, підкреслять перспективи використання і, як результат, підвищать рівень продаж салону.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З АВТОМАТИЗАЦІЇ ОЦІНКИ МАЙНА НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ.

магістрант Київського
національного економічного
університету Черняков В.О.

У сучасних умовах розвитку економіки України великого значення набуває реформування відносин власності, включення нерухомості в сферу товарно-грошових відносин. Можливість купівлі-продажу нерухомості, необхідність плати за користування нерухомістю зажадали знання вартості нерухомості, точна оцінка якої сприяє обґрунтованому ухваленню рішень в області управління нерухомістю як в державному, так і в приватному секторі.

Сьогодні організації стикаються з чисельними проблемами з обробки інформації. Наприклад, необхідно швидше і більш обґрунтовано приймати ділові рішення, збільшувати продуктивність та гнучкість колективу інформаційних підрозділів, за умов зменшення сукупного бюджету на інформаційні технології продовжувати нарощування інфраструктури у відповідності з постійно зростаючими потребами. Інформаційними технологіями користуються майже усі суб'єкти господарювання, що працюють у різних галузях і мають різні форми власності.

Розвиток економіки супроводжується постійним рухом ринку нерухомості, що передбачає здійснення операцій купівлі-продажу, оренди, приватизації та інших. За деяких умов у суб'єктів господарювання може виникнути потреба у здійсненні оцінки об'єкту нерухомості, яка проводиться спеціалізованими підприємствами — бюро технічної інвентаризації (БТІ). Однією з послуг, що надається бюро, є проведення незалежної оцінки нерухомого майна, що належить юридичним і фізичним особам. Результатом проведення оцінки майна є вартість об'єкту майна, яка надалі використовується для обчислення податків, що стягуються при здійсненні операцій з нерухомістю.

Оцінка виконується відповідно до законів та національних стандартів. При обчисленні ринкової вартості об'єкту нерухомості

використовуються коефіцієнти, які залежать від регіону, розташування та характеристик цього об'єкту. Процес оцінки об'єктів нерухомого майна достатньо складний і вимагає збору і оброблення великої кількості інформації та складних перетворень вхідних даних (характеристик об'єктів нерухомості) для отримання вихідних даних (ринкової вартості об'єкту нерухомості). Більшість бюро виконує ці операції з використанням найпростіших засобів автоматизації обчислень та підготовки звітних документів. Але для підвищення продуктивності необхідно здійснити структурування та автоматизацію процесу оцінки для значного спрощення генерації необхідних вихідних документів та забезпечення більш високої точності обчислень.

Пропонується автоматизувати операції з введення інформації та обчислення ринкової вартості майна, та виконувати їх у такій послідовності:

- інформація про курс валюти на дату оцінки;
- основні дані замовлення (замовник, власник, мета оцінки);
- інформація про об'єкти майна, що оцінюються;
- характеристика земельних поліпшень;
- дані для обчислення вартості заміщення об'єкту нерухомості;
- процентні ставки та інші дані для визначення доходу від об'єкту;
- інформація про подібні об'єкти для проведення порівняння вартостей.

Після збору необхідної інформації, інформаційна система має обчислити вартість заміщення, вартість за дохідним методом, та вартість за порівняльним методом. Далі експерт на основі власних спостережень вибирає один з методів, який, на його думку, найбільш підходить для визначення ринкової вартості.

Проектні рішення, отримані при розробці концепції інформаційної системи, дозволять побудувати на її основі надійну та ефективну систему не тільки для автоматизації оцінки нерухомого майна, а і для інших економічних задач, котрі стоять перед підприємством, включаючи задачі бухгалтерського та податкового обліку.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ „СБК”

студент Шульга Л.М.
(наук. керівник доц. Божкова В.В.)

Актуальність даної теми визначається тим фактом, що нині ринок лицьової цегли в Україні налічує понад 200 різноманітних, як за розмірами так і за формами власності цегельних заводів, саме тому підприємству „СБК” потрібно вдосконалювати цінову політику, щоб буди конкурентоспроможним.

Розширення асортименту продукції дозволить „СБК” випускати продукцію середнього цінового сегмента. Планується виробництво протона та клінкерної цегли.

Поротон – крупно форматний цегельний блок розміром від 4 до 16 звичайних цеглин. Завдяки великій кількості порожнеч і пір він має гарні тепло ізолюючі властивості і достатню міцність. Крім того застосування протона в будівництві значно заощадить видаткові матеріали, використовувані при кладці, час і витрати робочої сили. Клінкерна – це цегла, яка виготовляється з класичного англійського матеріалу, тонкого і дуже міцного.

Підприємство взяло за необхідне зменшення виробничої собівартості продукції, оскільки ціноутворення здійснюється на основі виробничих витрат.

На даний момент часу перед підприємством постало завдання по удосконаленню процесу сушки цегли-сирця, що зменшить, що зменшить енерго - витрати та час. Для цього, відділом нововведень та впроваджень інноваційних проектів підприємства було розроблено техніко-економічне обґрунтування по удосконаленню процесу сушки, в результаті впровадження якого планується:

- знизити технологічні втрати на 0,2%;
- зменшити середній час сушки мінімум на 2 години;
- зменшення споживання газу на 10%.

Зниження технологічних втрат на 0,2% дозволить збільшити об'єм випуску продукції на 10660 шт. цегли на місяць. Прибуток на 1 тис. шт. цегли (по факту за 9 останніх місяців) складає 93,3\$.

Економічний ефект за рахунок збільшення об'єму виробництва складає:

$$10660 * 93,3 = 994,6\$ \text{ або } 994,6 * 5,31 = 5281,3 \text{ грн.}$$

Таким чином, економічний ефект складає 5281,3 грн. в місяць.

Автоматизація управління процесом сушки надасть можливість: забезпечити стабільність параметрів процесу, що підвищить якість цегли-сирця; більш ефективно експериментувати при сушці нових видів цегли; зменшити вплив людського фактору при виведенні процесу сушки.

Отже, завдяки цій сушці „СБК” може зменшити собівартість продукції.

На підприємстві існує стратегія високих цін, але доцільно було б застосовувати стратегію не заокруглених цін. Такі ціни на декілька одиниць нижчі від подальшого округленого числа (2699) - здебільшого сприймаються споживачами як ретельно розраховані і створюють враження трохи нижчого рівня ціни ніж на справді.

Враховуючи сезонний характер продукції „СБК”, важливим аспектом у цінній стратегії є можливість утримання високих цін як найдовше, але в той же час почати зниження їх трохи раніше за конкурентів. В результаті даної стратегії підприємство збільшує свої об'єми продаж і склади підприємства не будуть забиті „замороженим” товаром.

Удосконалення існуючої системи знижок і бонусів. Використавши метод встановлення довгострокових і гнучких цін підприємство повинно знижувати ціни на продукцію в несезонні періоди, а саме взимку, що допоможе підтримувати об'єми продаж цілий рік. Можливим є збільшення проценту бонусних знижок постійним споживачам, також удосконалити систему кількісних знижок, розмір яких залежить від обсягу замовлення.

Отже, при визначенні ціни, прогнозі її подальшої зміни та корегуванні ЗАТ „СБК” дуже важливо не тільки продумати, але і не завищити ціну, що може прямим чином відбитися до фірми покупців. Тому маркетологи повинні аналізувати усі зміни і розробляти стратегії для встановлення і корегування цін, що сприяють підвищенню прибутковості і ефективності.

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ СПОЖИВАЧІВ М.СУМИ ДО РЕКЛАМИ

студентка Сагер Л. Ю.

(науковий керівник доц. Божкова В.В.)

У наш час реклама є основою в розвитку фактично будь-якого бізнесу. Вона всюди: на телебаченні, у транспорті, у журналах, газетах – скрізь, куди потрапляє погляд людини. Ставлення до реклами в цілому та її окремих видів, яких дуже велика кількість, у кожної людини своє.

Саме визначення ставлення споживачів міста Суми до реклами було однією із основних прерогатив проведення дослідження, що проводилось на вулицях м. Суми влітку 2007 р., шляхом опитування споживачів. В цілому кількість опитаних становила 150 чол.

Не можна не зауважити, що питання ставлення до реклами окремих категорій населення є досить актуальним. Розв'язання такої проблеми може досить позитивно вплинути не тільки на діяльність рекламного агентства. З'ясувавши ставлення до реклами, наприклад, окремих вікових, статевих груп населення, груп з різним світосприйняттям, різними способами проведення вільного часу і т. д., можна повернути свою роботу таким чином, щоб мати прибуток від дієвості реклами, а також певною мірою задовольнити потреби населення, перш за все в інформаційній свободі. Адже кожен аспект допоможе детальніше зрозуміти людину і зрозуміти - хто, що, яким і коли хоче бачити та чути. В такому разі за певний (досить довготривалий період) можна позбутися стереотипу того, що реклама – це лише „інформаційне сміття”.

Перш за все, було визначено, що найбільшим стимулом до придбання певного товару для опитаних споживачів є знижки, саме вони найчастіше стимулюють 30,3% респондентів. Далі за зниженням пріоритетності у опитаних йдуть: реклама (16%), наявність подарунка при купівлі (14%), можливість отримати дисконтну карту (12,7%), можливість повернення товару (11,7%), можливість отримати кредит на придбання (8,6%), отримання безкоштовних зразків товару (3,7%).

Було також визначено ставлення опитаних до реклами (рис. 1). Опитані більшою мірою звертають увагу на такі види реклами: реклама на телебаченні (26,8%), зовнішня реклама (14,5%), в пресі (11,2%), на/в транспорті (10,1%), каталоги (9,5%). Тоді ж такі

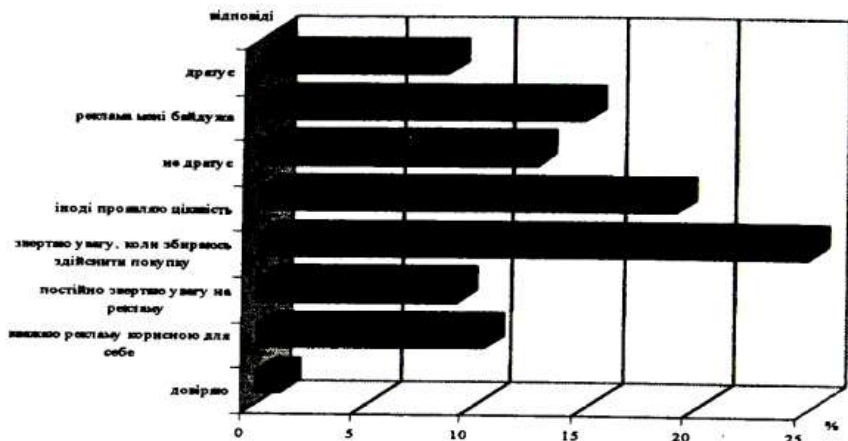

Рисунок 1 – Ставлення споживачів м. Суми до реклами

носії реклами як радіо, мережа Інтернет, сувенірна продукція, друкована поліграфічна продукція, монітори, а також проведення презентацій та промо-акцій привертають набагато менше уваги респондентів (відповідно 5,3, 1,7, 3,6, 6,4 та 1,9 %).

Також серед запропонованих різновидів реклами найбільше респондентам подобаються гумористична, інформаційна та неординарна (34,8%, 22,5% та 18,7% відповідно). Менш цікавою є естетично оформлена (14,4%) та реклама з глибоким змістом (9,6%).

Необхідно додати, що більшість опитаних (42,7%) досить часто надають перевагу новинкам, так як цікавляться усім новим; ще 37,3% рідко обирають нове, бо надають перевагу випробуваним товарам; 11,3% опитаних можна назвати консерваторами, так як вони взагалі не звертають уваги на нові товари, так як довіряють тільки перевіреним; 8,7% опитаних постійно обирають новинки.

Визначення споживачів до реклами дає можливість виробникам реклами при розробці того чи іншого проекту наголошувати на новизні продукту чи відповідно на довголітніх традиціях виготовлення певного продукту, його перевірених якості та популярності серед споживачів, використовувати ті чи інші носії реклами тощо. Як результат – зростання ефективності рекламної кампанії.

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ ДО ТОРГОВОЇ МАРКИ НА ПРИКЛАДІ ТОРГОВОЇ МАРКИ „СУМСЬКА ПАЛЯНИЦЯ”

студент Чижова І.О.

(наук. керівник асист. Карпіщенко М.Ю.)

Можна виділити такі риси, які властиві лояльному споживачу:

- 1) Надання переваги даній торгівій марці перед всіма іншими;
- 2) Бажання здійснити повторну покупку і продовжувати купівлю даної продукції в майбутньому;
- 3) Почуття задоволення від споживання даної продукції;
- 4) Нечуттєвість до дій конкурентів;
- 5) В структурі лояльності у споживача має переважати моральний мотив, а не раціональний.

Виділяють такі види лояльності – справжня лояльність, неправдива і прихована, відсутність лояльності.

Розроблена методика виміру лояльності.

На основі результатів опитування надається оцінка рівня лояльності покупця ТМ за кожною властивістю у відсотках. В цьому випадку дуже важливо правильно сформулювати питання і підібрати їх необхідний перелік.

Після цього проводиться розрахунок комплексного показника лояльності за формулою:

$$L_k = \sum L_i * W, \quad (1)$$

Де L_k – комплексний показник лояльності споживачів до певної торгової марки (ТМ), %; L_i – одиничний показник лояльності споживачів за певною властивістю лояльного покупця ($i = 1,5$), %; W – вагомість певної властивості.

Для оцінку рівня лояльності споживачів до ТМ використаємо шкалу представлену на рис. 3.1.

Рівень лояльності

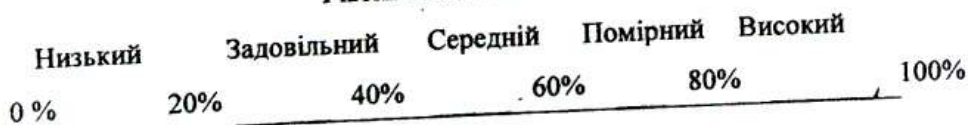

Рисунок 1 – Шкала оцінки лояльності споживачів до ТМ

Необхідно відмітити, що високий, помірний і середній відсоток властивості № 2 характерний для неправдивої лояльності, властивостей № 1, 3 – латентної (прихованої) лояльності, всі властивості або їх більшість – для справжньої лояльності.

Таким чином, за даною методикою можна оцінити не рівень лояльності до споживачів, а й визначити її вид.

Визначимо за представленою методикою рівень лояльності споживачів до ТМ „Сумська Паляниця” на основі дослідження.

Лояльність до даної ТМ існує оскільки:

1) відсоток споживачів, які постійно надають перевагу ТМ „Сумська Паляниця” рівний 35 %. Тобто рівень лояльності за даним показником – 35 %;

2) 58 % опитаних купували і в майбутньому планують купувати дану ТМ, до того ж прогнозується приріст покупців на 1% (близько 491 особи). Тобто рівень лояльності за даним показником – 58 %;

3) відсоток споживачів, які задоволені ТМ повністю рівний для кондитерської продукції 28 %, для хлібобулочної продукції – 20 %. Тобто середній рівень лояльності за даним показником – $28*0,25+20*0,75 = 22$ %. 0,25 і 0,75 – частка в продажах відповідно кондитерської продукції та хлібобулочної продукції;

4) нечуттєвість до дій конкурентів визначається рівнем знання споживачів ТМ і виробників. Середня оцінка 1 отримує 20 %, оцінка 2 – 40 %, 3 – 60 %, 4 – 80 %, 5 – 100 %. Середня оцінка ТМ „Сумська Паляниця” – 4,13 балів, що відповідає 82,6 %. Тобто рівень лояльності за даним показником – 82,6 %;

5) раціональний мотив проявляється в негативній відповіді респондента на питання „Якщо ціни на кондитерську (хлібобулочну продукцію ТМ „Сумська Паляниця” підвищаться на 10%, Ви будете продовжувати купувати дану продукцію?, а емоціональний – і позитивній відповіді на дане питання. Отже, відсоток споживачів, як керуються емоціональними мотивами для кондитерської продукції – 56 %, для хлібобулочної продукції 45 %. Тобто рівень лояльності за даним показником – $56*0,25+45*0,75 = 47,75$ %;

Комплексний показник лояльності до ТМ „Сумська Паляниця” за формулою 1 дорівнює

$$L_k = 35*0,2+58*0,2+22*0,2+82,6*0,2+47,75*0,2 = 49,07 \%$$

Згідно шкали оцінювання лояльності (див. рис. 1) це середній рівень лояльності. Для споживачів характерна справжня лояльність.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МАТРИЦІ БКГ ТА МАК КІНСІ НА ПРИКЛАДІ ЗАТ „НВО „ГІДРОМАШ”

студент Негода В.М.

(наук. керівник асист. Мельник Ю.М.)

В умовах сучасного ринку найважливішою проблемою суб'єктів господарювання є стабілізація на ринку і забезпечення сталого розвитку. На даний час бізнес-середовище діяльності підприємств характеризується жорсткою конкурентною боротьбою і посиленням впливу змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі (нові інформаційні технології, індивідуалізація і динамізм поведінки споживачів, високі вимоги до якості товарів і обслуговування), що підтверджує актуальність і необхідність використання портфельного аналізу діяльності підприємства.

Аналіз бізнес-портфеля підприємства – це розподіл діяльності по окремих стратегіях щодо товарів та ринків. Застосування портфельного аналізу дозволяє виявити потенційні можливості ринку, сформувані нові стратегії, оцінити портфель замовлень з метою вкладання коштів у найбільш прибуткові й перспективні СГП та припинення або скорочення інвестицій у неефективні проекти.

Практичне застосування матриць Бостонської консультативної групи та Мак Кінсі Джeneralал Електрик показано на прикладі ЗАТ „НВО „Гідромаш” (табл. 1)

Таблиця 1. – Порівняльний аналіз стратегічних альтернатив за матрицями БКГ та Мак Кінсі

	СГП	Маркетингові стратегії	
		БКГ	Мак Кінсі
1	Насоси для цукрової промисловості	стратегія утримання існуючого положення	стратегія вкладення інвестицій, стратегія розширення виробництва
2	Насоси для нафтової і нафтопереробної промисловості	стратегія підтримки чи збільшення долі на ринку	стратегія росту, стратегія вкладення інвестицій
3	Запасні частини до насосів	стратегія утримання існуючого положення	стратегія вибіркового розвитку
4	Інше обладнання	стратегія утримання існуючого положення	стратегія вибіркового розвитку

За результатами аналізу матриці БКГ СГП-2 відносяться до квадранту „Зірка”, а СГП-1,3,4 відповідають квадранту „Дійна корова”

„Зірка” дає значні прибутки, але вимагає великих обсягів ресурсів для фінансування тривалого зростання. Частку на ринку можна підтримувати чи збільшувати через зниження ціни; великий обсяг реклами; зміну продукції чи більш ефективний розподіл. Отже, основною метою підприємства – є утримання переваги в умовах зростаючої конкуренції.

Квадрант „Дійна корова” має лояльних прихильників з числа споживачів, що є конкурентною перевагою. Оскільки збут відносно стабільний, без значних витрат на маркетинг і науково-технічні розробки.

На основі аналізу матриці Мак-Кінсі СГП -1,2 знаходяться в зоні росту. Це поле включає середні за конкурентоспроможністю СГП, які діють на привабливому ринку.

СГП-3,4 знаходиться в зоні вибіркового розвитку. Цей квадрант включає середні за рівнем конкурентоспроможності й за рівнем привабливості ринку СГП. Рекомендовані стратегії орієнтовані на одержання максимального прибутку, а також на пошук шляхів для переходу СГП в зону росту.

Після проведення портфельного аналізу (матриць БКГ та Мак-Кінсі) можна зробити висновок, що рекомендовані стратегії взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Реалізація стратегії утримання та збільшення долі на ринку неможлива без залучення додаткових коштів для вдосконалення та розширення виробництва, впровадження інновацій, збільшення попиту на продукцію, оновлення технологічної бази, розширення асортименту та поліпшення якості післяпродажного обслуговування.

Стратегію утримання існуючого положення на ринку можна реалізувати за допомогою стратегії вибіркового розвитку, тобто необхідно інвестувати кошти в ті СГП, які можуть бути найбільш прибутковими при мінімальних ризиках.

Отже, узагальнені висновки про стан портфелю-бізнесу ЗАТ „НВО „Гідромаш” за двома матрицями наступні: підприємство займає високі конкурентні позиції в галузі, розробляє і впроваджує велику кількість різних технологічних новинок, виробляє обладнання, яке відповідає запитам споживачів, що підтверджує ефективність товарної політики підприємства.

ВИБІР РЕКЛАМНОГО НОСІЯ РЕКЛАМОДАВЦЯМИ М.СУМИ І ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НЬОГО

студент Хабовська К.О.
(наук. керівник асист. Карпіщенко М.Ю.)

Зростаюча конкуренція на вітчизняних ринках потребує від товаровиробників все більшої уваги до просування їх продукції. Відомо, що реклама як один з інструментів комунікаційної політики підприємства є найважливішою серед можливих маркетингових заходів. Отже, було встановлено за мету з'ясування чинників, що впливають на вибір рекламного носія; одним із завдань було дізнатись, яку саме рекламу обирають рекламодавці і що впливає на їх вибір.

Анкета складено з питань відкритого та закритого типу. Опитування респондентів (рекламодавців м. Суми) проводилося безпосередньо на місці їх роботи. Таким чином, було з'ясовано, що найпопулярнішою є зовнішня реклама та рекламна поліграфія, рідше в нашому місті застосовується нетрадиційна реклама.

В ході дослідження було виявлено залежність у відповідях з огляду на відповідальність за вибір реклами на фірмі (до уваги бралися директор і маркетолог).

Цікавим виявився той момент, що маркетолог є на тих фірмах, де дохід вище 100 тис. грн. на місяць; частіше вони працюють без посередників з рекламодавцем. В той час, як 30,8 % фірм, де рекламою опікується директор, звертаються за допомогою до рекламного агентства повного циклу і 7,7 % - до незалежного рекламного агентства.

Ефективність реклами директор розцінює в основному як збільшення об'єму продажів (64,7 %) і лише 35,3 % говорять про те, що це також покращення впізнавання фірми. 53,8 % опитаних маркетологів вважають, що ефективність – це збільшення продажів і 46,2 % - що це збільшення відсотка людей, що знають вашу фірму.

Як видно за результатами дослідження, вибір рекламного носія є важливим питанням для багатьох фірм і існує велика кількість суб'єктивних і об'єктивних чинників, що впливає на цей вибір.

З дослідження випливає, що вартість реклами – це не найважливіший чинник, на який звертають увагу і маркетологи, і директори.

У подальших дослідженнях буде визначено сезонність рекламних звернень та спроба оцінити їх ефективність у рамках міста Суми.

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

проф. Ілляшенко С.М.

На сучасному етапі розвитку економічна міць окремих господарюючих суб'єктів і економіки держави у цілому значною мірою визначається їх здатністю до створення, використання і збільшення інтелектуального капіталу, основу якого становлять інформація і знання, що поступово стають основними засобами і предметом суспільного виробництва.

З цих причин в останні десятиріччя істотно активізуються дослідження з питань ефективного управління інтелектуальним капіталом господарюючих суб'єктів різних рівнів. Однак практика господарювання свідчить, що управління інтелектуальним капіталом, особливо на рівні підприємств носить безсистемний характер. У більшості випадків увага приділяється лише його окремим елементам, причому їх вибір здійснюється без належного обґрунтування, що не дозволяє реалізувати його потенціал приводить до неефективного використання часу і коштів, дискредитує саму ідею використання інформації і знань як джерела економічного зростання. Формування ефективної системи управління інтелектуальним капіталом дозволить вивести вітчизняну економіку на якісно новий рівень, реалізувати наявний все ще досить високий його потенціал, забезпечити входження на рівних у світове співтовариство економічно розвинених країн.

Виходячи з цього, автором розроблена узагальнена схема механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства (рис.1) та запропонована послідовність процедур управління.

У структурі інтелектуального капіталу автор виділяє 2 частини:

- потенціальну, яка характеризує потенціал інтелектуального капіталу;
- здатнісну, яка характеризує можливість і здатність до реалізації наявного інтелектуального потенціалу.

Відповідно, у кожній з підсистем інтелектуального капіталу виділено потенціальну і здатнісну частини. Такий поділ дозволяє

більш точно і повніше аналізувати і оцінювати рівень капіталу, цілеспрямовано формувати систему управлінських дій спрямованих на його реалізацію і розвиток.

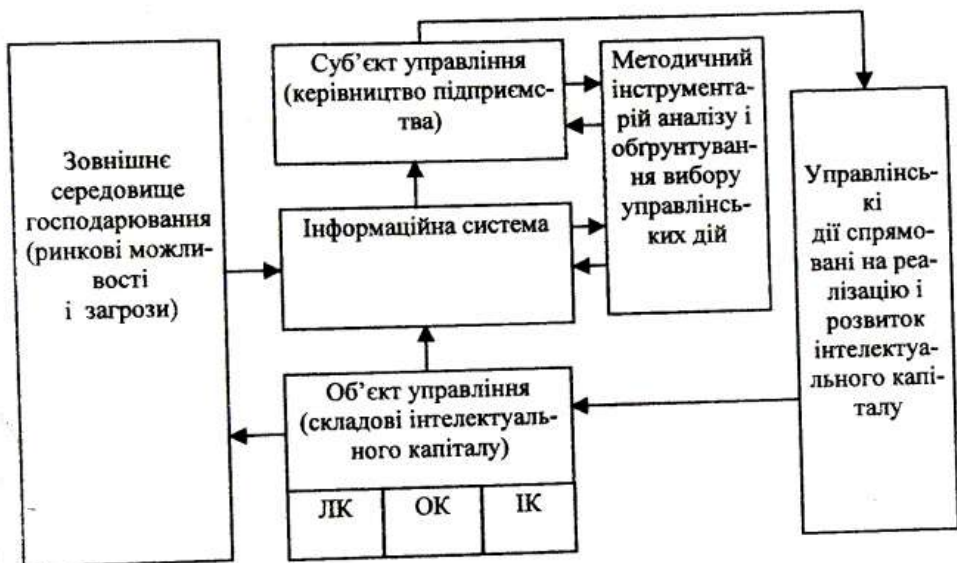

Рис. 1. Схема механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства

Визначено основні напрямки удосконалення теоретико-методичних засад управління інтелектуальним капіталом підприємства та існуючі на цьому шляху проблеми, головними серед яких є: необхідність удосконалення методики і показників адекватної оцінки достатності (недостатності) інтелектуального капіталу з метою вибору за її результатами конкретних управлінських дій; визначення критерію достатності інтелектуального капіталу у комплексі і за його окремими системами та елементами. Виконана систематизація показників оцінки інтелектуального капіталу за елементами його складових, відповідно: людського (ЛК), організаційного (ОК) і інтерфейсного (ІК) капіталів (окремо для потенційної і здатнісної їх частин).

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ НЕКОМЕРЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ

доц. Божкова В.В.

Реалії розвитку вітчизняної економічної і політичної ситуації вимагають від владних структур застосування новітніх методів діяльності, інноваційних заходів, сучасних засобів спілкування зі спільнотою. Однією з таких методологій діяльності є некомерційний маркетинг. Його застосування є актуальним для України, а проблеми визначення категорійного апарату – нагальними для вдосконалення теоретичних засад такої діяльності.

Науковці поділяють напрями маркетингу на комерційні (торговельний маркетинг і т.і.) та некомерційні. Некомерційний маркетинг не є новим для теоретиків і практиків [1,2]. Ще Ф.Котлер його виокремлював, а вітчизняні та закордонні науковці аналізувати і розвивали. В зарубіжній практиці існує багато прикладів вдалого застосування заходів некомерційного маркетингу.

Так, наприклад, в США в епоху Елвіса і Монро служба в армії не була ні привабливою ні престижною і для вирішення цієї проблеми разом з іншими заходами (підвищення фінансування і т.д.) була проведена грандіозна державна ПР-кампанія: найпопулярнішого Елвіса запросили в армію і всіляко висвітлювали цю подію в позитивних ракурсах в ЗМІ. Результати були вражаючими: юнаки ринули до лав військових. „Бєбі-бум”, який охопив США в 1960-х рр., теж не був спонтанним чи спричиненим лише покращенням економічної ситуації. Він був наслідком, в першу чергу, широкомасштабної загальнонаціональної кампанії з пропагування культу здорової багатодітної успішної американської сім’ї, який був вдало вписаний в образ так званої „американської мрії”.

Некомерційний маркетинг визначають як сферу соціальної взаємодії, що містить в собі спрямовану діяльність різноманітних суб’єктів, які не ставлять за мету досягнення певних економічних цілей (одержання прибутку), а намагаються отримати результати шляхом задоволення потреб конкретної спільноти споживачів [2].

Некомерційний маркетинг поділяють на:

- політичний маркетинг,
- соціальний маркетинг,

- державний маркетинг,
- регіональний маркетинг,
- муніципальний маркетинг,
- маркетинг ідей,
- маркетинг особистостей,
- маркетинг територій тощо.

Пропонуємо наступну класифікацію видів некомерційного маркетингу (рис.1).

Рис.1 Класифікація видів некомерційного маркетингу

Отже, нами розглянуті основні види некомерційного маркетингу (напрямки реалізації цієї концепції), запропоновані класифікаційні ознаки та класифікація, що може бути покладене в основу подальших наукових досліджень.

Перелік використаної літератури:

1. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. – М.: «Бизнес-книга», 1995. – 702с.
2. Ромат Є.В. Маркетинг у державному управлінні // Маркетинг в Україні. – 2003. - №4. – С. 32 – 35.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИБОРУ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ

доц. Біловодська О.А.

Вибір каналів розподілу є одним із найскладніших і відповідальних рішень фірм-виробників товарів. Виробники звичайно вибирають ті канали, в яких вони мають можливість контролювати роботу учасників, впливати на розроблення стратегії просування і представлення товару покупцям.

Вибір каналів розподілу – це ухвалення фірмою-виробником управлінського рішення щодо надання переваги каналам постачання і товароруку (їх форми, структури тощо) з ряду альтернативних, що сприяють одержанню максимального прибутку і забезпечують високий рівень обслуговування. Іншими словами, вибір товаровиробника містить два елементи:

- 1) вибір каналу постачання;
- 2) вибір каналу товароруку.

Вибір каналу постачання пов'язаний з вибором постачальників матеріалів, що найбільше задовольняють вимоги замовників – підприємств-товаровиробників.

Критеріями, що впливають на *вибір постачальника, підприємством-товаровиробником* є його знаходження на тій чи іншій відстані від споживача, час виконання замовлень, наявність у постачальника резервних потужностей, його кредитоспроможність, фінансовий стан тощо.

При *виборі каналу товароруку* на перше місце висувається рішення про його *структуру і форму*. Після виявлення можливих варіантів маркетингового каналу та визначення оптимальної і найкращої *системи товароруку* необхідно обрати *метод товароруку* продукції.

Вибір форми маркетингового каналу передбачає ухвалення рішення про вибір каналу з участю чи без участі посередників; *вибір структури маркетингового каналу* передбачає вибір довжини і ширини каналів, типів посередників, що належать до нього; *вибір найкращого варіанта системи руку товарів* пов'язаний з вибором традиційної, вертикальної, горизонтальної чи комбінованої системи [1].

Вибір форми і структури маркетингових каналів здійснюється

на підставі відповідності їх двом основним *вимогам*:

1) спроможність створювати умови для досягнення товаровиробником поставлених цілей (проникнення на нові ринки, забезпечення бажаної частки ринку, підтримання міри диференціації продукту тощо);

2) забезпечення відповідності рівня обслуговування споживачів цільових ринків, створення відповідної системи гарантій, своєчасної і належної поставки товарів.

Серед інших факторів, що зумовлюють вибір маркетингових каналів, слід назвати:

- репутацію торговельного підприємства як ділового партнера;
- фінансовий стан, ділову репутацію фірми;
- мінімізацію витрат на товарорух;
- стабільність поставок;
- зниження ступеня ризику та ін.

Вибір варіантів при формуванні *структури каналу* визначається такими *цілями*:

- забезпечити надійний продаж;
- максимально знизити витрати на послуги посередників.

Аналізуючи структуру каналів розподілу, стає очевидним те, що кожен канал має свої особливості залежно від галузей народного господарства і відмінності в побудові кожного з них. Відмінності в каналах розподілу мають місце навіть у рамках одного підприємства за окремими товарними категоріями. Це пояснюється специфікою споживання окремих товарів, що реалізуються.

Вибір ширини каналу передбачає визначення кількості незалежних учасників на кожному етапі товароруху. *Довжина каналу* залежить від таких характеристик споживачів:

- чисельність;
- географічний розподіл;
- споживацькі звички;
- ставлення до різних методів продажу.

Література:

1. Теоретичні засади формування маркетингових каналів для просування інноваційної продукції // Механізм регулювання економіки – 2007. – №4. – С.47-61.

ЗМІСТ

1. Мироненко Т.М. Дослідження переваг системи збалансованих показників порівняно з традиційними концепціями.	3
2. Турчина Ю.І., Славко О.Г. Сучасні підходи до відображення гудвіту в обліку.	5
3. Яременко Н.П. Банкрутство підприємства й резерви відновлення платоспроможності підприємства.	7
4. Білопільська О.О. Покращення інвестиційного клімату України.	9
5. Василевська І.В. Грошово-кредитні важелі стимулювання інвестиційних процесів в Україні.	10
6. Шнітке Я.Ю. Проблеми готівкового обігу.	11
7. Хоменко Л.М. Вплив розвитку банківської фінансово-кредитної системи України на довгострокову взаємодію з населенням.	12
8. Мащенко Є.Г. Проблеми і перспективи удосконалення оподаткування діяльності підприємств.	14
9. Журавель В.В. Удосконалення і розвиток державного фінансового контролю та аудиту.	15
10. Євдошенко Б.Д. Чому гривня не виконує ролі світових грошей.	17
11. Гончарова В.В. Проблематика довгострокового кредитування.	19
12. Лимар В.В. Механізм удосконалення податку на додану вартість.	21
13. Федченко О.О. Перспективи впровадження податку на нерухоме майно.	23
14. Іваній А.А. Тенденції спаду долара США та можливе зміцнення національної валюти України.	25
15. Шапошник О.О. Проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України.	27
16. Боронос В.Г., Кулешова І.П. Природоохоронні фонди як одне із джерел фінансового забезпечення природоохоронних заходів.	29
17. Галахова О.В., Зайцев А.В. Эквивалентность ставок.	30
18. Снопченко А.В. Необхідність упровадження екологічного страхування в Україні.	32
19. Сторчака Н.О., Боронос В.Г. Підходи до економічної оцінки природних ресурсів.	34
20. Гаєва А.В. Управління санацією підприємств.	36
21. Бутиріна І.О. Проблеми бюджетної сфери.	38

22. Захаркіна Л.С. Інноваційний потенціал машинобудівної галузі України.	39
23. Самойлікова А.В. Видатки бюджетів на фінансування соціально-культурних заходів.	41
24. Іваненко А.П. Механізм пільгової фінансово-кредитної підтримки інноваційно-орієнтованого малого та середнього бізнесу як джерела сталого розвитку України.	43
25. Дем'яненко Н.А. Проблемы введения налога на недвижимость и его влияние на местный бюджет.	45
26. Урода Я.В. Основные проблемы и пути совершенствования налоговой системы Украины.	47
27. Баранова А.С. Проблеми забезпечення сталості грошової одиниці України.	49
28. Коробко Т.С. Проблеми відтворення основного капіталу і перспективи їх вирішення.	51
29. Федченко О.О. Фінансовий моніторинг фондового ринку.	53
30. Соловійова М.А. Шляхи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні.	54
31. Влізько О.О., Коломієць В.О. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії.	55
32. Карпенко І.В. Напрями удосконалення механізму фінансування підприємств.	57
33. Сиротенко О.А. Кредитування студентів як джерело фінансового забезпечення вищих навчальних закладів.	59
34. Турчина Ю.І. Реформування системи екологічного оподаткування в Україні.	61
35. Дворніченко Ю.С. Оптимізація оподаткування.	63
36. Мироненко Т.М. Дослідження переваг системи збалансованих показників порівняно з традиційними концепціями.	65
37. Смірнова Н.А. Реформування системи оподаткування України з урахуванням теоретичних положень концепції податкової політики.	67
38. Яковенко Я.В. Система міжбюджетних трансфертів.	69
39. Татарченко Ю.В. Причини інфляційної динаміки.	71
40. Красюк І.В. Організація ефективної системи управління муніципальними бюджетними ресурсами та її вплив на податковий потенціал регіону.	72
41. Пермінова М.В. Напрямки трансформації класичної кількісної теорії грошей.	74

42. Зайцева С.О. “Народження” формул фінансових розрахунків.	76
43. Тарасова К.В. Інфляція в Україні.	78
44. Провозін М.В. Еволюція грошей у контексті їх функціонального використання.	80
45. Ермоленко Е.А. Причини очікуваного збільшення рівня інфляції в 2008 році.	82
46. Деркач Ж.В. Пути вихода из делового кризиса и смягчение дефицита бюджета в Украине.	84
47. Бойко В.В. Перспективи формування нової якості економічного зростання.	86
48. Нужна А.В. Роль місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку території (на прикладі м. Суми).	88
49. Бондарь Т.В. Эффективное управление дебиторской задолженностью на предприятиях Украины.	90
50. Демьяненко Т.А. Проблемы финансирования малых городов и пути их решения.	92
51. Ильяшенко Т.П. Проблемы составления бюджетов предприятия.	93
52. Харламов Д.И. Особенности внедрения системы таргет-костинга в Украине.	94
53. Спасских М.Н. Рейдерство в Украине.	96
54. Шкодкіна Ю.М. Переваги впровадження автоматизованих інформаційних систем.	98
55. Андросов Є.М. Використання автоматизованих систем управління.	99
56. Нечай А.С. Фінансове планування в діяльності українських акціонерних товариств.	100
57. Корх С.Н. Проблемы регулирования государственных закупок в Украине.	102
58. Мініна О.М., Котельницька І.А. Влиття іноземного капіталу в страхову систему України.	104
59. Ложкіна В.В. Особливості оцінки дебіторської заборгованості фармацевтичних підприємств.	106
60. Карпенко І.В., Шишова Ю.Г. Проблеми обліку зміни валютних курсів та шляхи їх вирішення.	108
61. Залавська О.А. Переваги і проблеми впровадження програмного забезпечення обліку і контролю.	110

62. Коцубенко Т.В. Використання Інтернету на підприємстві для пошуку бухгалтерської інформації.	. 112
63. Колотуша Ю.І. Комп'ютерна система Internet та її місце в обліковій системі підприємств.	. 114
64. Шевель Т.М. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами.	. 116
65. Патюцько А.О. Необхідність застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та реформування бухгалтерського обліку.	. 118
66. Колотуша Ю.І. Інтегральна оцінка рентабельності підприємства.	. 120
67. Прасок П.В. Факторинг в Україні.	. 121
68. Притика В.О. Персоніфікована звітність на підприємстві.	. 123
69. Гриценко Т.Г. Особливості провадження санаційних процесів на підприємствах України.	. 124
70. Хакімова Е.Р., Лыскова Л.А. Вопросы безопасности электронных платежей.	. 126
71. Хребтова І.В. Проблеми розвитку банківського кредитування в Україні та їх причини.	. 128
72. Шишова Ю.Г. Методологічні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств.	. 130
73. Холявка В.М. Диверсифікація кредитного портфеля.	. 132
74. Шишова Ю.Г. Удосконалення оцінювання достатності капіталу як метод управління ризиками банку.	. 133
75. Браткова А.О. Удосконалення кредитної політики комерційних банків України.	. 135
76. Вакал Ю.Є. Перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні.	. 137
77. Коцубенко Т.В. Інноваційні підходи співпраці комерційних банків з клієнтами.	. 139
78. Лавріненко Л.А. Діяльність банку на ринку іпотечного кредитування.	. 140
79. Борель Н.В. Проблеми застосування електронного цифрового підпису.	. 142
80. Дворніченко Ю.С. Проблеми організації електронного документообігу.	. 144
81. Лавріненко Л.А. Законодавче регулювання електронного документообігу.	. 146

82. Карпенко І.В. Динаміка норм резервування та їх вплив на грошову масу в Україні.	. 148
83. Нілова О.В. Методики управління кредитним ризиком.	. 150
84. Березова С.М. Кредитний брокеридж: перспективи діяльності в Україні.	. 151
85. Карпенко О.Г. Депозитна політика комерційного банку в умовах стабілізації грошово-кредитного ринку України.	. 153
86. Карпенко О.Г. Депозитна політика комерційного банку в умовах стабілізації грошово-кредитного ринку України.	. 155
87. Іващенко І.Ю. Міжнародний кредит та його використання в Україні.	. 157
88. Нужна А.В. Особливості розвитку банківської системи в Україні.	. 159
89. Мальована В.М. Публічна система рейтингової оцінки діяльності комерційних банків.	. 161
90. Самойлікова А.В. Особливості сучасної банківської конкуренції в Україні.	. 163
91. Росохата А.С. Проблеми інвестування у фінансово-кредитній політиці банків України стосовно розвитку малого бізнесу.	. 165
92. Боронос Д.В. Розвиток системи рефінансування іпотечних кредитів.	. 167
93. Белопольская А.А. Секьюритизация активов как способ повышения банковской ликвидности.	. 169
94. Доценко А.О. Підвищення ефективності грошово-кредитних відносин.	. 171
95. Нагорный Е.И. Маркетинговые исследования на стадии бизнес-анализа.	. 173
96. Швачко Є.М. Ефективна мотивація маркетолога – ключ до успішної діяльності підприємства.	. 175
97. Шимаріна А.К. Дослідження тенденцій розвитку глобального споживчого ринку.	. 177
98. Зубко Ю.М. Удосконалення мерчандайзингової діяльності у автомобільному салоні.	. 179
99. Черняков В.О. Концептуальні підходи до створення інформаційної системи з автоматизації оцінки майна на ринку нерухомості.	. 181
100. Шульга Л.М. Удосконалення цінової політики на підприємстві «СБК».	. 183

101. Сагер Л. Ю. Маркетингове дослідження ставлення споживачів м. Суми до реклами.	. 185
102. Чижова І.О. Методика розрахунку лояльності споживачів до торгової марки на прикладі торгової марки «Сумська паляниця».	. 187
103. Негода В.М. Практичні аспекти застосування матриці БКГ та Мак Кінсі на прикладі ЗАТ „НВО «Гідромас».	. 189
104. Хабовська К.О. Вибір рекламного носія рекламодавцями м. Суми і чинники, що впливають на нього.	. 191
105. Ілляшенко С.М. Управління інтелектуальним капіталом підприємства.	. 192
106. Божкова В.В. Класифікація видів некомерційного маркетингу.	194
107. Біловодська О.А. Теоретичні засади вибору каналів розподілу.	196

Наукове видання

Тези доповідей
науково-технічної конференції викладачів,
співробітників, аспірантів та студентів
факультету економіки та менеджменту

«Економічні проблеми сталого розвитку»
(21-25 квітня 2008 р.)

Том 2

Відповідальний за випуск проф. А.Ю. Жулавський
Комп'ютерне верстання Ю.Г. Ярошко

Стиль та орфографія авторів збережені.

Підписано до друку 14.04.2008.
Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman Суг. Друк офс.
Ум. друк. арк. 11,86. Обл.-вид. арк. 12,73.
Тираж 75 пр.
Зам. № 453.

Видавництво СумДУ при Сумському державному університеті.
40007, м.Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 3062 від 17.12.2007 р.
Надруковано у друкар
40007, м.Суми, вул. Рі

